

M E T H E T B E E L D O P T A F E L

Onderzoek naar de verdere ontwikkeling en operationalisering van een objectieve scoringslijst opgezet a.d.h.v. de formele beeldanalyse.

M.A.G. Boselie 0738999
M.E.M.H.Winkelmolen 07320289
Begeleider: Drs. I. Péntzes
Creatieve therapie beeldend Hogeschool Zuyd
Heerlen, Faculteit Gezondheid en Zorg
Juni 2011

INHOUDSOPGAVE |

■ Voorwoord.....	3
■ Inleiding.....	4
■ Hoofdstuk 1: Probleemstelling.....	5
○ 1.1 Probleemgebied.....	5
○ 1.2 Probleemstelling.....	11
○ 1.3 Vraagstelling.....	11
○ 1.4 Doelstelling.....	12
• 1.4.1 Relevantie.....	12
■ Hoofdstuk 2: Onderzoekopzet.....	14
○ 2.1 Onderzoekstype.....	14
○ 2.2 Onderzoeksmethode.....	14
○ 2.3 Onderzoekspopulatie.....	15
• 2.3.1 Kenmerken van onderzoekseenheden.....	15
• 2.3.2 Werving onderzoekseenheden.....	16
• 2.3.3 Dataproducerende steekproef.....	16
■ Hoofdstuk 3: Resultaten.....	23
○ 3.1 Scoringsronde 1.....	23
• 3.1.1 Overeenkomsten/verschillen.....	23
• 3.1.2 Koppeling formele beeldelementen en aspecten van materiaalhantering.....	24
• 3.1.3 Bruikbaarheid.....	24
○ 3.2 Scoringsronde 2.....	25
• 3.2.1 Overeenkomsten/verschillen.....	25
• 3.2.2 Koppeling formele beeldelementen en aspecten van materiaalhantering.....	27
• 3.2.3 Bruikbaarheid.....	27
○ 3.3 Scoringsronde 3.....	27
• 3.3.1 Overeenkomsten/verschillen.....	27
• 3.3.2 Koppeling formele beeldelementen en aspecten van materiaalhantering.....	29
• 3.3.3 Bruikbaarheid.....	29
• 3.3.4 Mate van overeenkomst over drie scoringsrondes.....	30
■ Hoofdstuk 4: Discussie.....	31
○ 4.1 Interpretatie van de resultaten.....	31
• 4.1.1. Interpretatie resultaten scoringsronde 1.....	31
• 4.1.2. Interpretatie resultaten scoringsronde 2.....	33
• 4.1.3. Interpretatie resultaten scoringsronde 3.....	38
• 4.1.4. Samenvattende interpretatie resultaten.....	40
○ 4.2 Beantwoording vraagstelling.....	43
○ 4.3 Zijn de resultaten op voorgenomen wijze behaald?.....	43
○ 4.4 Sterkten en tekortkomingen van het onderzoek.....	45
○ 4.5 Aanbevelingen voor praktijk, beroepsontwikkeling en vervolgonderzoek.....	46
■ Hoofdstuk 5: Individuele Discussie.....	48
○ 5.1 Discussie M. Winkelmolen.....	48
○ 5.2 Discussie D. Boselie.....	53
■ Samenvatting.....	59
■ Bronvermelding.....	60
■ Bijlage 1: Scoringslijsten weergegeven per scoringsronde.....	62
■ Bijlage 2: Handleiding Scoringslijst 3.....	75
■ Bijlage 3: Codeerschema's weergegeven per scoringsronde.....	83
■ Bijlage 4: Frequentieberekeningen.....	106
■ Bijlage 5: Schema materiaalhantering.....	122
■ Bijlage 6: Koppeling formele beeldelementen en materiaalhantering tussen ronde 2&3.....	123
■ Bijlage 7: Toestemmingsformulier en begeleidende brief.....	128
■ Bijlage 8: Behandelplan praktijkstage M. Winkelmolen.....	130
■ Bijlage 9: Foto's Beeldende producten.....	131

VOORWOORD |

“Met het beeld op tafel”. Zo hebben we dit onderzoek genoemd. Deze titel kwam naar boven op het moment dat we in gesprek raakten over de manier waarop wij maar ook vele andere therapeuten met cliënten in dialoog treden tijdens de beeldende therapie. Letterlijk gezien pakken we dan 'het beeld op tafel' en starten van hieruit het gesprek met de cliënt over zijn beeldend product en het beeldend proces dat hieraan vooraf ging.

Figuurlijk gezien proberen we ook 'het beeld op tafel' te krijgen. Het beeld kan als metafoor gezien worden voor de waarheid op tafel te krijgen. Dit is namelijk het uitgangspunt van beeldende therapie; het beeldend medium inzetten zodat aan de hand van het beeldend proces en beeldend product handelings- en gedragspatronen zichtbaar worden gemaakt.

Omdat dit te kunnen doen is het van belang als beeldend therapeut kennis en ervaring te hebben over, aan de ene kant het beeldend proces waarbij je door observatie gedrag kan waarnemen. Aan de andere kant ervaring in het bekijken van het beeldend product op mediums-specifieke elementen. Dit laatste aspect vormde de aanleiding tot het onderzoek dat we uitgevoerd hebben en nu in deze afstudeerscriptie is te lezen.

In dit onderzoek is onderzocht of er een objectieve scoringslijst ontwikkeld kan worden o.b.v. de formele beeldanalyse om beeldend producten te analyseren. Door deze scoringslijst en de resultaten die hieruit verkregen kunnen worden is het mogelijk om authentieke informatie over de cliënt vanuit het beeldend product te verkrijgen.

Dit idee sprak ons beide aan voor meerdere redenen met name, zodat we een bredere kennis en ervaring konden vergaren over de formele beeldanalyse. De andere redenen zijn terug te lezen in deze scriptie. De resultaten verkregen van dit onderzoek hebben we gebruikt om ons werkmodel te vernieuwen.

Om een scriptie van deze grootte te maken is hulp en ondersteuning van meerdere mensen nodig! Hier nemen we even de tijd om deze mensen te bedanken.

Als eerste onze scriptiebegeleidster en medeonderzoeker Drs. I. Pénzés. Bedankt voor alle steun en begeleiding tijdens de totstandkoming van dit afstudeerproject.

Vervolgens willen we Brigitte Plum- Rademakers bedanken voor de enthousiasme waarmee ze wilde deelnemen in dit onderzoek.

Als laatste willen we onze vrienden en familie bedanken voor het geduld dat ze hebben moeten opbrengen en de uren dat ze hebben moeten luisteren naar ons 'gebazel' over scoringsitems, frequentieberekeningen, onderzoekseenheden, objectiviteit, operationaliseren enz.

En natuurlijk willen we ze bedanken voor alle logistieke en mentale ondersteuning gedurende deze periode. We willen beiden in het bijzonder onze partners bedanken S. Hodiament en T. Abeling. Nu hebben we weer tijd voor jullie.

INLEIDING |

Afstuderen aan de opleiding Creatieve therapie doen wij door het vormgeven van een praktijkonderzoek. Dit onderzoek dient een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van vaktherapieën, het werkveld en wel het meest belangrijk de ontwikkeling van ons eigen werkmodel als vaktherapeut.

Fase 4 begint met kritisch stil te staan bij de stage-ervaringen opgedaan in fase 3. Uit deze cluster van ervaringen en werkmodellen zijn er probleemgebieden en leervragen gefilterd die voor verdieping van ons vak interessant zijn. Eén van deze probleemgebieden of leervragen dient als basis voor het opzetten van je afstudeeronderzoek.

Na deze inventarisatie werd het ons duidelijk dat bepaalde leervragen overeenkomstig waren bij ons allebei waardoor wij hebben gekozen om als duo af te studeren. Dit betekent dat de uitvoering van het afstudeerproject, en het schrijven van deze scriptie voor het grootste gedeelte gezamenlijk plaats heeft gevonden.

Onderzoek doen, doe je aan de hand van een onderzoeksvraag. Naar aanleiding van onze leervragen hebben wij ervoor gekozen om een deelonderzoek binnen het promotieonderzoek "Beeldende Kracht" van Drs. I. Péntzes uit te voeren. Onze onderzoeksvraag is daarom gekoppeld aan dit onderzoek en vormt de basis voor de vraag- en doelstelling van ons onderzoek.

In hoofdstuk 1 beschrijven we onze beide probleemgebieden, waarom we hebben gekozen om samen af te studeren en waarom we een deelonderzoek uit voeren bij Drs. I. Péntzes. Vanuit deze beschrijvingen is onze vraagstelling geformuleerd. Tevens beschrijven we in dit eerste hoofdstuk de doelstelling en relevantie van het onderzoek.

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksopzet weergegeven. Hierin beschrijven we het onderzoekstype, methode, onze onderzoekspopulatie, de dataverzamelingstechnieken die we gebruikt hebben tijdens het onderzoek en een beschrijving van de datapreparatie en de data-analyse.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de resultaten van het onderzoek. Dit doen we aan de hand van de drie scoringsrondes die we tijdens het onderzoek uitgevoerd hebben.

In hoofdstuk 4 wordt in een discussie weergegeven hoe de resultaten geïnterpreteerd zijn. Wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag en de daarbij behorende deelvragen. Verder beschrijven we of de resultaten op een voorgenomen wijze behaald zijn, wat de sterkten en tekortkomingen zijn van het onderzoek en doen we aanbevelingen voor de praktijk, beroepsontwikkeling en vervolgonderzoek.

In Hoofdstuk 5 beschrijft M. Winkelmolen, middels een discussie, op welke manier zij de resultaten integreert in een nieuw werkmodel en geeft vervolgens een vergelijking tussen het oude werkmodel en het nieuwe werkmodel.

In hoofdstuk 6 beschrijft D. Boselie, middels een discussie, op welke manier zij de resultaten integreert in een nieuw werkmodel en geeft vervolgens een vergelijking tussen het oude werkmodel en het nieuwe werkmodel.

Vervolgens zal er in een korte samenvatting de hoofdlijnen van het onderzoek weergegeven worden.

1

PROBLEEMSTELLING |

1.1 PROBLEEMGEBIED

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van ons probleemgebied. Dit probleemgebied is gebaseerd op de ervaringen die we in fase drie van onze opleiding; het stagejaar, hebben opgedaan.

Zoals in de inleiding al duidelijk is geworden werken wij samen aan een afstudeeronderzoek. We zullen deze keuze toelichten verderop in het hoofdstuk.

Om de aanleiding van ons onderzoek te verhelderen, beschrijven we kort de plaats waar wij stage hebben gelopen, en een probleemgebied dat we gefilterd hebben uit ons werkmodel.

Stageplaats Marcella

Ik heb mijn praktijkstage doorlopen bij Doctor Poelsoord. Dr. Poelsoord is onderdeel van de Mondriaan Zorggroep en sluit zich aan bij één van de zorgprogramma's van PSYQ, namelijk het persoonlijkheidsprogramma. Vanuit dat standpunt wordt er groepstherapie geboden voor volwassenen met problematiek rondom levensfase, trauma, persoonlijkheid en identiteit.

Hierdoor zijn cliënten voornamelijk gediagnosticeerd op As I of As II(cluster B en C) van de DSM-IV.

Daarnaast hebben cliënten vaak als bijkomende problematiek psychosociale klachten.

Doctor Poelsoord biedt een relatief kortdurende behandeling van 6 tot 12 weken met eventuele verlenging tot 18 weken. Een belangrijk speerpunt is de cliëntgerichte benadering. Er wordt veel aandacht besteedt aan een mensgerichte behandeling waarbij de cliënt niet alleen als iemand met een probleem wordt gezien, maar ook met kwaliteiten en al ontwikkelde vaardigheden.

Vanuit een veilige situatie is het doel om de cliënt te stimuleren om tot zelfinzicht te komen en eigen mogelijkheden uit te breiden of te ontwikkelen. Dit betekent dat de relatie tussen cliënt en therapeut gebaseerd is op dialoog, waarbij beide partijen op vraaggerichte wijze bij elkaar betrokken zijn.

Vanuit deze benadering is de cliënt (rekening houdend met zijn draagkracht) probleemeigenaar in zijn eigen therapieproces met als doel in de toekomst zelf weer aan de slag te kunnen, en de regie weer in handen te leren nemen. Daarbij moet gezegd worden dat de cliënten op Dr. Poelsoord over het algemeen het cognitief en reflectief vermogen hebben om inzichtelijk te werken.

De cliënten zijn tevens vrijwillig opgenomen voor behandeling waardoor de motivatie om te leren vaak aanwezig is.

Werkmodel Marcella

De hierboven genoemde doelgroep heeft als gezamenlijk kenmerk dat cliënten op cognitief gebied relatief sterk ontwikkeld zijn waardoor ze zich verbaal goed kunnen weren, of in woorden hun gedrag goed kunnen maskeren.

Binnen de functionele driehoek: denken – handelen – voelen (Schweizer, 2009, p. 126), wil dit zeggen dat deze cliënten vaak kundig zijn in het denken, en het verwoorden van die denkpatronen. Terwijl het functioneren op het gebied van voelen en handelen minder sterk ontwikkeld is.

In de beeldende therapie lag daarom ook vaak het accent op het werken 'in het medium', doordat het verbaal- reflectieve aspect hierbij onderschikt is aan het handelen en ervaren in het medium (Smeijsters, 2008). Dit wil zeggen dat we de cliënt proberen te verleiden om in de handeling of ervaring op te gaan zonder daarover op dat moment te reflecteren of te denken.

Achteraf is het dan de kunst om via reflectie met de cliënt te kijken naar het handelingspatroon, zodat er inzicht verkregen wordt over het psychisch functioneren(denken – voelen – handelen) dat zichtbaar wordt tijdens het werken in de beeldende therapie.

Ik vond het daarbij lastig om de cliënt zelf inzicht te laten verkrijgen in zijn handelingspatroon, zodat hij gaat leren hoe daarin een verandering of aanpassing te maken valt. Dit is belangrijk voor in de toekomst weer zelfstandig te kunnen functioneren.

Een leerpunt van mij was hoe ik zonder teveel in het verbale stuk te blijven steken, en zonder waardeoordeel, zonder discussie, maar juist in contact met de cliënt analogieën zichtbaar kon maken of confrontaties kon aangaan m.b.t. van de handelingswijze van de cliënt.

Via mijn stagebegeleidster werd het nut aangegeven van het gebruiken van de formele beeldanalyse tijdens het in dialoog treden met de cliënt. De formele beeldanalyse kenmerkt zich door het ontstane beeldend product zonder kleuring te analyseren op herkenbare beelddaspecten, die voor iedereen zichtbaar zijn (Verhoog, 2006).

Ik kwam erachter dat ik met het toepassen van de beeldanalyse samen met de cliënt op een afstandje kon kijken naar zijn manier van vormgeven in het beeldend product en de manier waarop hij beeldende materialen hanteert. Dit zorgde ervoor dat de analogie tussen het mediumgedrag en het psychisch functioneren van de cliënt vaak letterlijk zichtbaar werd (zie begrippenkader: materiaalhantering). Daarnaast leek er door het gebruik van de formele beeldanalyse in gesprek meer ruimte te ontstaan, waarbij cliënt en therapeut niet in opvatting tegenover elkaar staan maar het beeldend product zorgt voor duidelijkheid en bemiddeling tussen de twee.

Het gebruik van de beeldanalyse werd voor mij een belangrijk gereedschap dat ik gedurende het gehele behandelproces gebruik om zicht te krijgen op wat een cliënt doet en vervolgens ook wat een uitdaging of vervolgstap kan zijn (bijv. het uitproberen van een ander materiaal met andere eigenschappen). Tevens gebruik ik het benoemen van een formele beeldelement ook om contact te maken, een gesprek te starten of iemand positief te bekrachtigen (bijv. "Dat stukje heb je egaal en dekkend gekregen, hoe heb je dat gedaan? (Geeft tegelijkertijd informatie over krachtgebruik))

Het gebruik van de formele beeldanalyse blijkt echter nog wat lastig wanneer er op een bepaald moment geïntervenieerd moet worden en er weinig tijd is voor het beeldend product op specifieke formele beeldelementen te analyseren. Het gevolg hiervan is dat het evalueren verbaal een stuk beschrijverder of globaler wordt, en het beeldend proces voornamelijk wordt besproken i.p.v. het product. Voor een cliënt die veelal 'in het hoofd' zit is het vaak goed om niet met een hoge mate van verbaliteit te interveniëren omdat er uitdaging ligt om focus op de handeling(het doen) in plaats denken te richten. Korte en duidelijke informatie over handelingen in het medium halen de cliënt minder snel uit de handeling, uit het hier en nu. Daarnaast merk ik bij het toepassen van de formele beeldanalyse dat ik geen vaste reeks van formele beeldelementen in gedachten heb waardoor ik in het beeldend product degene benoem die op het moment het meest opvallen.

Met dit onderzoek probeer ik meer kennis te vergaren over formele beeldelementen uit de formele beeldanalyse, en de toepassing hiervan te trainen zodat het gebruiken en herkennen ervan vergemakkelijkt wordt. Het is belangrijk om te bekijken welke beeldelementen relevante "ongekleurde" informatie kunnen geven over de omgang met het medium zodat de beeldend therapeutische behandeling doelgerichter afgestemd kan worden in dialoog met de cliënt.

Vooraf in een plek zoals Poelsoord met een relatief korte behandelduur, en dus ook een korte observatieperiode, is het belangrijk om zoveel mogelijk authentieke informatie te krijgen van de cliënt om de behandeling zo efficiënt mogelijk in te richten.

Stageplaats Dieuwertje

In het derde jaar van de opleiding creatieve therapie heb ik stage gelopen bij het RC GGZ in Weert.

Het RC GGZ is gericht op het bieden van zorg aan volwassenen en ouderen.

In de instelling wordt vraaggericht gewerkt, dat wil zeggen dat er gekeken wordt wat de (hulp)vraag is van de patiënt en waar die de behandeling op wil richten. Wanneer de vraag niet duidelijk is, wordt er geprobeerd eerst of gedurende de behandeling te ontdekken wat zijn hulpvraag is en waar de persoon aan wil werken. Het vraaggericht werken is een belangrijk speerpunt van de instelling, omdat de vraag van de cliënt als uitgangspunt dient voor het kiezen van een geschikte groep en behandeling.

De instelling is niet gericht op één specifieke doelgroep maar voor patiënten met uiteenlopende problematieken binnen de psychiatrie.

Werkmodel Dieuwertje

Tijdens mijn praktijkstage bij het RC GGZ in Weert kwam ik een groep cliënten tegen waarbij ik voor mijn gevoel qua therapeutische houding en het kiezen van therapeutische activiteiten en werkvormen geen goede aansluiting kon vinden. Deze groep was gericht op het verwerken, doorwerken en inzicht krijgen in de eigen problematiek.

Ik raakte op een gegeven moment gefrustreerd omdat ik niet wist waarom ik juist deze groep lastig vond in tegenstelling tot de anderen therapiegroepen. De frustratie lag in het feit dat ik het gevoel had dat de aangeboden activiteiten niet goed aansloten bij de behoefte van de cliënten en het moeilijk was om de cliënten inzicht op te laten doen over hun eigen gedragspatroon.

Ik ben vervolgens gaan onderzoeken waardoor ik geen aansluiting kon vinden, ik heb de groepen met elkaar vergeleken en toen daagde het me dat bij deze groep geen vaste doelen waren geformuleerd, of juist heel

veel uiteenlopende doelen. Hierdoor voelde ik bij de cliënt onrust, de cliënt wist niet waar hij aan toe was en waar hij naartoe aan het werken was. Doordat het voor mij ook niet helder was kon ik de cliënten niet goed begeleiden in hun proces wat nog meer bijdroeg aan de onrust van de cliënten. Onrust werd zichtbaar in een lagere motivatie en een grote moeite om in het handelen te komen.

Door deze onduidelijkheid bij de cliënten namen ze geen verantwoordelijkheid voor hun eigen proces en gaven heel makkelijk hun verantwoordelijkheid af aan de ander en dus ook aan mij. Ik vond het lastig om verantwoordelijkheid weer bij de cliënt te leggen wanneer deze geen duidelijk afgebakend doel of behandelplan had.

Voor mij is het dus belangrijk om te zorgen dat de doelen van cliënten helder geformuleerd en afgebakend zijn zodat ik dit als leidraad gedurende de therapie kan gebruiken.

Om doelen helder te krijgen is het nodig dat de observatieperiode duidelijk afgebakend is en zoveel mogelijk informatie verschaft over de cliënt. Voor mij sluit het onderzoek van Drs. I. Péntzes aan doordat hier duidelijk gewerkt wordt aan de observatieperiode en het onderzoeken op welke manier de meeste informatie verkregen kan worden over de cliënt en zijn materiaalhantering tijdens de beeldende therapie.

Het is belangrijk dat we werkstukken kunnen analyseren op zo'n manier dat we de meest authentieke informatie verkrijgen over de cliënt, dit zal zorgen dat je een duidelijker afgebakend doel vast kan stellen voor de duur van de behandeling.

Naast deze ontdekking die ik deed gedurende mijn stage viel het me op dat deze groep cliënten een sterke cognitieve instelling hadden en vaak in de cognitieve schoten tijdens de therapie. Je zag veelal bij de cliënten kenmerken als:

- Cognitief sterk ontwikkeld (moeite om in handelen te komen zonder gebruik te maken van de cognitieve.)
- Sterk controle gericht
- Perfectionistisch, veeleisend voor zichzelf.
- weinig om hulp vragen.
- Zichzelf vergelijken met anderen.

Wat ik heb gemerkt tijdens de stage is dat deze kenmerken overkoepelend zijn voor een hele 'populatie' aan cliënten met een verscheidenheid aan problematieken en stoornissen, maar met deze typerende kenmerken. Ze vertonen niet allemaal al deze kenmerken maar de belangrijkste overeenkomst is dat deze 'populatie' een gemiddelde tot hoge intelligentie hebben en een sterk ontwikkelde cognitieve.

Deze cliënten benoemen zelf dat er geen balans meer is tussen de (sterk ontwikkelde) cognitieve kant, en de (onderbelichte) gevoel/intuïtie en emotie kant. Deze sterke cognitieve komt naar voren tijdens de therapie doordat het heel moeilijk is voor de cliënt in het handelen te komen zonder cognitief te bedenken op welke manier ze dit moeten doen en wat het nut is van de activiteit.

In de beeldende therapie wordt er gebruik gemaakt van de zogenoemde 'functionele driehoek: denken-handelen-voelen'. Deze drie polen horen in evenwicht te zijn om als persoon in je functioneren in balans te zijn. Wanneer cliënten naar therapie komen is deze driehoek vaak uit evenwicht en ondervinden ze problemen doordat de nadruk in hun leven teveel op één van de drie polen ligt. Bij deze groep cliënten lag de nadruk op de pool 'denken'.

Ik heb gezocht naar manieren om de balans weer te herstellen en gekeken op welke manieren de sterk ontwikkelde cognitieve kant van dit type cliënten gebruikt kan worden tijdens de beeldende therapie omdat dit niet alleen disfunctionerend gezien kan worden maar ook als kracht ingezet kan worden. In de praktijk heb ik gezien dat met name in de nabespreking a.d.h.v. de formele beeldanalyse de sterke cognitieve van deze cliënten gebruikt kan worden. Het gebruik van de formele beeldanalyse was door een intuïtieve keuze.

Wanneer ik concreet beeldelementen aanwees in het beeldend product, leek het alsof de cliënten deze observatie beter op konden nemen doordat het concreet aanwijsbaar was. Wanneer ik de formele beeldanalyse gebruikte als startpunt binnen de nabespreking waren de cliënten minder geneigd cognitief de discussie aan te gaan. Dit in tegenstelling wanneer ik direct vroeg naar handelingen tijdens de sessie.

Hierin zie ik nog een koppeling voor het vernieuwen van mijn werkmodel a.d.h.v. het onderzoek van Drs. I. Péntzes. Doordat het deelonderzoek dat we willen verrichten gebruik maakt van de formele beeldanalyse en ingezet wordt als scoringslijst zal dit mij veel nieuwe kennis en ervaring geven in het toepassen van de formele beeldanalyse in de beeldende therapie.

Participatie onderzoek Drs. I. Péntzes

"Beeldende Kracht" is het promotieonderzoek uitgevoerd door Drs. I. Péntzes naar de Beeldende therapeutische Observatie. Dit onderzoek wordt verricht vanuit KenVaK, in samenwerking met de Radboud Universiteit Nijmegen.

Drs. I. Péntzes doet onderzoek naar beeldende therapeutische observatie. Zij beschrijft dat een beeldend proces is opgedeeld in twee aspecten, namelijk materiaalhantering en materiaalbeleving. Uit haar onderzoek

tot nu toe is gebleken dat er een relatie is tussen: de handelings- en vormgevingsaspecten van de materiaalhantering, en de formele beeldelementen die zichtbaar en tastbaar zijn in het beeldend product. Hierdoor kan er door met een cliënt te kijken naar zijn beeldend product, authentieke informatie opgedaan worden over de manier waarop een cliënt zijn materiaal hanteert.

Op basis van deze bevindingen is een theoretisch model ontwikkeld dat is weergegeven in een figuur zie bijlage 5. Voor verdere theorie over het promotieonderzoek "Beeldende Kracht" verwijzen we naar Drs. I. Péntzes.

De vraag in de huidige fase van het promotieonderzoek is of de koppeling die gevonden is tussen de formele beeldanalyse en de aspecten van de materiaalhantering gebruikt kan worden voor de ontwikkeling van een scoringslijst en uiteindelijk een meetinstrument dat ons informatie geeft over de materiaalhantering van de cliënt.

Drs. I. Péntzes heeft aan de hand van de formele beeldelementen een eerste opzet voor een scoringslijst gemaakt. Deze scoringslijst dient als uitgangspunt voor dit deelonderzoek en zal binnen het onderzoek getoetst en verder geoperationaliseerd worden.

Samenwerking

Binnen onze werkmodellen zijn er verschillende aspecten die een overlap vertoonden met betrekking tot onze praktijkstage. Ten eerste vertoonden de cliënten overeenkomstige problematieken en kenmerken binnen de therapie.

Daarnaast zijn we beide in aanraking gekomen met het gebruik van de formele beeldanalyse. Dit bleek onder andere nuttig voor het in dialoog te treden met de cliënt en het afstemmen van doelen in het therapieproces. Het toepassen van de formele beeldanalyse vraagt voor ons beide echter nog verdere verdieping en oefening.

Door bovenstaande overeenkomsten tussen de twee werkmodellen ontstond er een samenwerking en werden we in contact gebracht met Drs. I. Péntzes en haar promotieonderzoek.

Er volgden verschillende oriënterende gesprekken met Drs. I. Péntzes waarin ter sprake kwam wat er mogelijk was, of onze probleemgebieden aansloten bij het onderzoek, en wat onze taken gingen zijn.

Na deze gesprekken hebben we geconcludeerd dat het mogelijk was om een deelonderzoek uit te voeren dat bruikbaar zou zijn voor het vernieuwen van ons werkmodel, en een bijdrage zal leveren aan het promotieonderzoek van Drs. I. Péntzes.

Naast de samenwerking met Ingrid en de inhoudelijke overeenkomsten, hebben we ook gekeken naar persoonlijke aspecten van ons samenwerken. We zijn op de hoogte van elkaars manier van werken wat zorgt voor betrouwbaarheid en een voorspoedig verloop van de samenwerking. We kunnen elkaar motiveren en inspireren om tot een meer compleet resultaat te komen.

Vandaar hebben we er ervoor gekozen om, met goedkeuring van de examencommissie Creatieve therapie, als duo af te studeren.

Onze rol

Zoals hierboven beschreven sluit dit deelonderzoek aan bij het promotieonderzoek van Drs. I. Péntzes. Onze rol met dit deelonderzoek zullen we hieronder toelichten.

De structuur binnen dit deelonderzoek houdt in dat we naast beoordelaars ook een adviesrol innemen. Uit onze positie van beoordelaar werken we als individu. Om te weten of de scoringslijst betrouwbaar is en om het te kunnen operationaliseren, is het nodig met meerdere mensen onafhankelijk de scoringslijst toe te passen op hetzelfde beeldend product zodat je kan kijken naar de overeenkomst tussen de scores en de persoonlijke interpretatie van de begrippen binnen de scoringslijst.

Vanuit deze individuele rol komen we samen om te kijken naar de interpretatie van de begrippen binnen de scoringslijst. Onze rol ontwikkeld zich dan naar kritische analist die kijkt naar de scorelijst in zijn geheel en inventariseert waar de sterke en zwakke punten liggen.

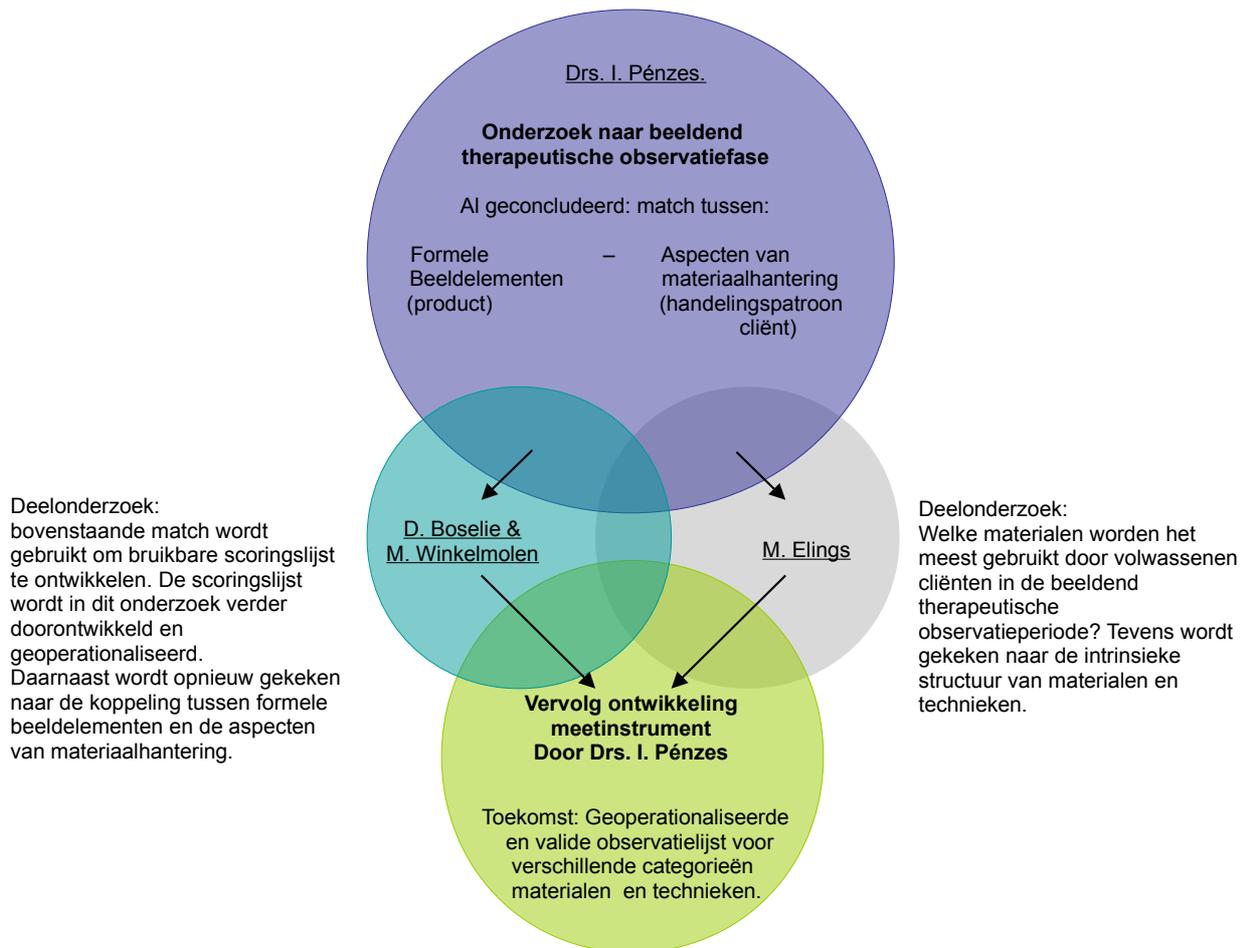
Concreet kunnen we dan zeggen dat we:

- Het aandragen van ideeën over de bruikbaarheid en begripsafbakening van de scoringslijst.
- Het verder onderzoeken m.b.v. theoretische onderbouwing of er nog verdere opties zijn om een begrip beter af te bakenen
- Afwegingen en keuzes maken m.b.t. de toevoeging of verwerping van formele beeldelementen binnen de scoringslijst.
- Het maken van terugkoppelingen naar de doelstelling van de scoringslijst (doet de lijst dat wat het beoogd te doen?)
- Bijdragen aan de verdere theoretische onderbouwing m.b.t. de koppeling tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering.

Voor Drs. I. Péntzes zijn wij een controlefactor om te kijken of hetgeen dat zij veronderstelt ook breed inzetbaar is. De uiteindelijke beslissingen en uitwerking ligt bij Drs. I. Péntzes. Voor Drs. I. Péntzes is het mogelijk om deze beslissingen te nemen mede door onze verrichte werkzaamheden die zorgen voor een verfijning van haar opzet en inzichten.

Plaatsing deelonderzoek

Figuur 1 geeft een weergave van de plaatsing van dit deelonderzoek "Met het beeld op tafel" binnen de huidige fase van het promotieonderzoek van Drs. I. Péntzes. Zoals te zien is zal dit deelonderzoek in combinatie met het deelonderzoek van M. Elings de basis zijn voor verdere ontwikkeling van een meetinstrument.

Figuur 1: Plaatsing deel onderzoek.

Begrippenkader

Formele beeldanalyse:

Er zijn binnen de kunsttheorie twee manieren om naar kunst te kijken. De eerste methode iconologie richt zich vooral op de inhoudelijke betekenis van beelden, wat stelt kunst voor en wat betekent het? De tweede methode is de morfologie. Morfologie richt zich op de vorm, op de uiterlijke verschijnselen van kunst zoals: ruimte, ordening, lijnvoering, vorm, kleur enz. De morfologische benadering wordt gezien als het minst beperkend doordat het toepasbaar is op alle kunst (Visser, 2006, pp. 7-8). De hierboven genoemde uiterlijke kenmerken van kunst ook wel beeldelementen genoemd, vormen de basis voor de formele beeldanalyse. Deze beeldelementen zijn voor iedereen zichtbaar en herkenbaar. Verhoog (2006) geeft de volgende beschrijving van de formele beeldanalyse: een handvat voor het kunnen waarnemen van het geheel, zonder kleuring. Dit is een belangrijk aspect voor het onderzoek. We zoeken naar een objectieve manier om beeldende

producten te analyseren.

Daarnaast is toepasbaarheid op alle soorten beeldende producten van groot belang, zodat het op een overkoepelende manier te gebruiken is op alle onderzoekseenheden.

Drs. I. Péntzes (2010) beschrijft dat er een relatie is tussen de formele beeldelementen en de vormgevingsaspecten van materiaalhantering. Dit betekent dat er door te kijken naar de formele beeldelementen van een beeldend product, informatie beschikbaar wordt over de manier waarop een cliënt zijn materiaal heeft gehanteerd.

Het beeldend product wordt dus gezien als een zichtbaar resultaat van het beeldend proces.

Het gebruik van de formele beeldanalyse in beeldende therapie is dus geschikt omdat je steeds zonder kleuring kan kijken naar de stappen die de cliënt heeft gezet om tot iets zijn beeldend product te komen.

Het analoge proces model:

Het analoge proces model (Smeijsters, 2008) geeft aan dat het denken, handelen en voelen van een cliënt in het dagelijkse leven analoog is aan de vormgevingspatronen van een cliënt in de beeldende therapie.

Met denken, handelen en voelen wordt ook wel "psychisch functioneren" bedoeld (Péntzes, 2010).

"De wijze van het vormgeven; het denken, handelen en voelen wordt niet alleen bepaald door de cognitie, maar door wat Damasio (2003) het 'kernzelf' noemt. Het kernzelf is een gevoelsmatige, intuïtieve, niet cognitieve vorm van weten" (Péntzes, 2010 p.1).

"De inhoud van het kernzelf wordt gevormd door 'vitality affects'. Het zijn gevoelsmatige processen die zich in het innerlijk afspelen en die een bepaald tijdsverloop en een bepaalde vorm hebben.

Vitality affects hebben een bewegingspatroon dat tot stand komt door een combinatie van parameters zoals tempo, ritme, dynamiek en vorm. Deze patronen zijn analoog aan de patronen die ontstaan tijdens het vormgeven in het medium" (Schweizer, 2009, p. 237).

Smeijsters (2008) illustreert het bovenstaande m.b.v. het volgende voorbeeld: Een gevoelsmatige 'vlaag' van bijvoorbeeld woede of vreugde kenmerkt zich door kortdurendheid, een plotselinge toetreding, en toenemende intensiteit. In beeldende therapie kan deze 'vlaag van het gevoel' tot uiting komen in een 'vlaag van het medium'. In een beeldend product, handeling of beweging kan de cliënt, een plotselinge, in intensiteit toenemende, kortdurende actie tonen. Er ontstaat dus een analogie tussen het innerlijke gevoel en de uiterlijke waarneming.

Deze dynamische processen spelen zich af in het hier-en-nu ook wel 'present moment' genoemd. En doordat het medium niet een appèl doet op cognitieve processen maar op het directe handelen en ervaren in het hier en nu worden gevoelsmatige en intuïtieve patronen zichtbaar (Smeijsters, 2008).

Om duidelijker de verbinding weer te geven met beeldende therapie; het gaat niet zozeer om de uitleg en interpretatie van de aspecten van het beeldend product, waar het om draait is dat de gevoelde vitality affects iets zeggen over de manier waarop een cliënt in dat 'present moment' tot zijn beeldend product komt; welke keuzes hij maakt gedurende het beeldend proces.

Materiaalhantering:

"Materiaalhantering verwijst naar de vormgeving van een persoon in het beeldend medium, de wijze waarop een persoon het medium hanteert" (Péntzes, 2010).

Met het hanteren van het medium wordt dus specifiek bedoeld: de manier waarop een cliënt beeldende materialen en technieken hanteert gedurende het beeldend proces.

Veranderingen in de materiaalhantering kunnen bewerkstelligd worden door de methodische inzet van het medium (Péntzes, 2010).

Het begrip materiaalhantering staat in verband met de twee eerder genoemde begrippen, de formele beeldanalyse en het analoge procesmodel.

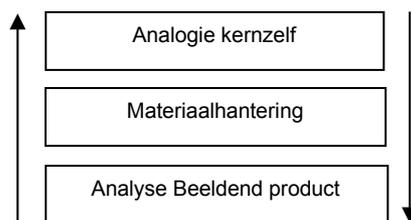
Het is namelijk zo dat materiaalhantering 'eigen' is aan de persoon, en wordt beïnvloedt door het kernzelf. Dit doordat de specifieke eigenschappen van het medium appelleren op het vormgeven en handelen van een persoon.

In beeldende therapie betekent dit dat de gevoelde vitality effects van het kernzelf richting geven aan de wijze waarop de ogen en de handen met het beeldend materiaal omgaan (Smeijsters, 2008). Zo wordt bijvoorbeeld zichtbaar of iemand veel ruimte inneemt, gestructureerd werkt, of juist veel experimenteert, snel of langzaam werkt, veel of weinig kracht gebruikt etc.

Het resultaat van deze handelingen/hanteringen van materiaal is te zien in het beeldend product (Péntzes, 2010; Beaten Geciteerd in: Smeijsters 2008).

Met het verband tussen deze drie begrippen bedoelen we dus enerzijds dat het kernzelf invloed uitoefent op de hantering van beeldend materiaal, en deze materiaalhantering is vervolgens terug te zien in het beeldend product.

Anderzijds kunnen we stellen dat er door te kijken naar het beeldend product, informatie vrijkomt over de materiaalhantering, en dus over het kernzelf en psychisch functioneren van de cliënt.

Observeren:

In de beroepspraktijk nemen we bewust en doelgericht waar. Met bewust observeren maak je gebruik van je zintuigen op een bewuste manier, je bent bewust van de invloed van jou als persoon en de beperkingen die dit met zich meebrengt (Bil, 2005, p.12).

Observeren wordt dus gebruikt als gereedschap om waarneembare fenomenen te inventariseren. Binnen dit deelonderzoek is er gericht gekeken naar de toepasbaarheid van de scorelijst bestaande uit formele beeldelementen. Deze lijst werd ingevuld door meerdere observanten, met als doel te inventariseren of er een overeenstemming is in het gebruik en toepassing van de scoringslijst.

In het kader van het onderzoek is het belangrijk te vermelden dat er per scoringsronde steeds sprake was van drie observanten (Boselie, Péntzes, Winkelmolen) die de scoringslijst hebben ingevuld aan de hand van de beeldende producten.

Operationaliseren:

Operationaliseren houdt in dat aan abstracte begrippen een concrete definitie wordt gegeven, waardoor begrippen meetbaar, controleerbaar en concreet worden.

Binnen het ontwikkelen van een meetinstrument is de afbakening van het te meten begrip een eerste stap. Dit betekent dat er nauwkeurig moet worden aangegeven wat er wel en niet onder het begrip valt zodat helder wordt wat er gemeten wordt en op welke manier (Evers, 1998).

In dit onderzoek zal het operationaliseren van de begrippen binnen de scoringslijst plaatsvinden in een cyclisch proces (zie paragraaf 2.4). De resultaten van elke scoringsronde hebben betrekking op welke begrippen binnen de scoringslijst verder geoperationaliseerd dienen te worden.

interbeoordelaarsbetrouwbaarheid:

“Mate waarin de resultaten van metingen door verschillende observatoren bij dezelfde onderzochten overeenkomen” (van Buuren & Hummel & Slootmaker & Berkhout, 2003, p. 116).

Ons doel binnen dit onderzoek is het ontwikkelen van een objectieve scoringslijst, de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is de maat die aangeeft in hoeverre de scoringslijst objectief is.

Het belangrijkste aspect om interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te toetsen is dat de observatoren onafhankelijk van elkaar de beeldende producten scoren. Wanneer er overleg plaatsvindt zorgt dit mogelijk voor wederzijdse beïnvloeding en dus voor onbetrouwbare data.

In het onderzoek zullen dus alle beeldende producten onafhankelijk van elkaar gescoord worden om zo de betrouwbaarheid van de verzamelde data te waarborgen. De scores verkregen a.d.h.v. de scoringslijst worden vergeleken met de hoofdbeoordelaar (Drs. I. Péntzes) om de mate van overeenstemming binnen de scores te berekenen. De scores van de hoofdbeoordelaar worden gezien als 'de norm' waar tegen onze scores afgezet worden. Zie paragraaf 2.5 voor verdere uitleg over de data-analyse.

Meetinstrument:

“Een meetinstrument is een middel waarmee gegevens worden verzameld, en een begrip of begrippen gemeten kunnen worden” (van Buuren & Hummel & Slootmaker & Berkhout, 2003, p. 117).

Betts (2006, pp.422-434) geeft in het artikel “*Art therapy assessments and rating instruments: Do they measure up?*” een weergave van de bestaande meetinstrumenten en scoringsmethodes voor beeldende producten. In het artikel beschrijft de auteur in welke mate deze meetinstrumenten betrouwbaar en valide zijn. Het grootste probleem is dat er te weinig gefundeerd wetenschappelijk bewijs is voor de betrouwbaarheid en validiteit van de bestaande meetinstrumenten voor beeldende producten.

In het artikel (Betts, 2006, p. 430) worden vier parameters genoemd die ervoor kunnen zorgen dat de manier van meten en scoren van beeldend werk meer valide en betrouwbaar wordt. Namelijk:

- Het gebruik van objectieve criteria waarmee variabelen worden gescoord.
- Een gefundeerde interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.
- Het verzamelen van data van een grote groep respondenten.
- Het herhalen van dataverzameling met geschikte analyse methodes om betrouwbaarheid en effectiviteit te bevestigen van voorgaande meetinstrumenten voor beeldende producten.

Bij de opzet van ons onderzoek is gekeken naar deze parameters en in hoeverre dit geïntegreerd kan worden om zo de betrouwbaarheid en validiteit van ons onderzoek te vergroten. De scoringslijst die wij gebruiken is ontstaan aan de hand van de formele beeldanalyse. De formele beeldanalyse bevat objectieve criteria waarmee je een beeldend product kunt beschrijven, het is objectief doordat het werk beoordeeld wordt a.d.h.v. formele beeldelementen die puur zichtbaar zijn in het product en niet gekeken wordt naar de betekenis van het product.

De scoringslijst die we gebruiken binnen dit onderzoek is nog niet als meetinstrument te beschrijven omdat het nog niet gestandaardiseerd is. Binnen dit onderzoek is het de bedoeling de scoringslijst verder te ontwikkelen en operationaliseren dat het als basis kan gaan dienen voor de ontwikkeling van een meetinstrument.

1.2 PROBLEEMSTELLING

Gedurende onze stageperiode merkten we beide dat het lastig was om met opgestelde behandeldoelen aan te sluiten op het proces van de cliënt.

Op beide stageplekken kwam het voor dat we op zoek waren naar een helder en duidelijke kadering van behandeldoelen, waarbij het niet alleen gaat om het constateren van het behandeldoel op zich, maar ook het betrekken van de cliënt in het vaststellen van deze belangrijke richtlijn in een behandelproces.

Om dit te kunnen doen is het belangrijk om zoveel mogelijk 'eigen' informatie te verkrijgen over het handelingspatroon van de cliënt, zodat de cliënt als belanghebbende dit ook als 'eigen' kan bekijken. Deze 'eigen' en authentieke informatie ligt voor een groot gedeelte in het observeren van materiaalhantering. Zoals we eerder hebben gezien is de materiaalhantering analoog aan het vormgeven en handelen van een cliënt. Verdieping in waarneembare karakteristieken van materiaalhantering zal ons verder helpen bij het 'in kaart brengen' van het psychisch functioneren van de cliënt, en mogelijke methodische stappen om tot andere vormgevings- handelingsprocessen te komen.

Volgens Heayen(2007) zijn beeldende producten een zichtbaar en tastbaar resultaat van het proces. Door beeldende producten gericht te bekijken aan de hand van formele beeldelementen kunnen we sporen van materiaalhantering herkennen die ons iets kunnen zeggen over het psychisch functioneren van de cliënt. Een duidelijker kader voor observaties van materiaalhantering kan ons helpen in het behandelcontact met de cliënt.

1.3 VRAAGSTELLING

Hoofdvraag

Hoe kan een objectieve scoringslijst op basis van de formele beeldanalyse, verder geoperationaliseerd en ontwikkeld worden?

Deelvragen

- Welke mate van overeenkomst is te zien in de scoringslijst a.d.h.v. de scores verkregen door de drie beoordelaars?
- Welke koppelingen kunnen gemaakt worden tussen de formele beeldelementen en de categorieën van materiaalhantering?
- Is de scoringslijst bruikbaar en makkelijk in gebruik?

Om deze vraagstelling te kunnen beantwoorden worden in een cyclische proces beeldende producten afzonderlijk van elkaar gescoord d.m.v. de scoringslijst. De scores worden vervolgens geïnventariseerd en geanalyseerd om aanpassingen te kunnen maken in de scoringslijst. Dit proces wordt drie keer herhaald om zo tot meer geoperationaliseerde begrippen te komen binnen de scoringslijst. Wat zorgt voor een meer objectieve scoringslijst.

1.4 DOELSTELLING

Dit onderzoek heeft als doelstelling een scoringslijst opgezet a.d.h.v. de formele beeldanalyse verder te ontwikkelen en te operationaliseren zodat het mede als basis kan dienen voor de ontwikkeling van een gestandaardiseerd meetinstrument dat informatie kan geven over de materiaalhantering van volwassen cliënten tijdens de beeldend therapeutische observatieperiode.

Bij het ontwikkelen van een meetinstrument is het van belang dat de scoringslijst op betrouwbaarheid en validiteit wordt getoetst. Ons streven is de scoringslijst zo te ontwikkelen dat de hierin opgenomen begrippen bruikbaar zijn voor de beroepspraktijk. Daarnaast beogen we dat deze begrippen een zo hoog mogelijke overeenkomst vertonen tussen de scores van de verschillende beoordelaars. Dit duidt op een hogere betrouwbaarheid van het geoperationaliseerde begrip.

Wij voeren dit deelonderzoek uit in het kader van ons afstuderen. Een belangrijk aspect hierbij is het vernieuwen van ons oude werkmodel(dat gebaseerd is op ervaringen uit de stage). Deels is dus het doel van dit onderzoek om kennis te vergaren dat zorgt voor verbreding en uitbreiding van het oude werkmodel.

1.4.1 Relevantie

Tekortkomingen huidige meetinstrumenten

Betts(2006) beschrijft dat de continue ontwikkeling en het gebruik van meetinstrumenten voor beeldende therapie belangrijk is voor de ontwikkeling van het werkveld. De meetinstrumenten die tot nu toe gebruikt worden voor het beoordelen van beeldend producten vertonen tekortkomingen m.b.t. bruikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit.

Wanneer we kijken naar Diagnostic Drawings Series(DDS); een van de bekendste meetinstrumenten binnen de beeldende therapie, dat door Schweizer (2009) wordt beschreven met kenmerken als een hoge mate van 'evidence' en een aantoonbare effectieve werkwijze, vallen ons een aantal punten op:

- Eerder in deze scriptie wordt geschreven over het begrip materiaalhantering. Drs. I. Pénzés heeft met focusgroepen een theoretisch model van materiaalhantering ontwikkeld dat o.a. aangeeft welke handelingsaspecten van materiaalhantering zichtbaar worden in interactie met het medium. Het handelingsaspect 'tempo' is er één die volgens beeldend therapeuten veel zegt over de manier van omgaan met het medium.
→ Wanneer we kijken naar de DDS (landelijke werkgroep DDS, 2005) zien we dat juist het aspect 'tempo' is begrensd. Een cliënt heeft strikt 15 minuten om zijn beeldend product te maken. Daarnaast valt er hierbij af te vragen of er door het vaststellen van tevens het formaat en het materiaal, wel 'eigen' en authentieke informatie te verkrijgen is over de materiaalhantering van de cliënt.
- Een ander punt van kritiek binnen de DDS bestaat uit de geringe aandacht die aan het proces geschonken wordt dat een cliënt doorloopt om tot een werk te komen, en de eigen beleving van de cliënt tijdens het werken (Betts Geciteerd in: Butz, 2009). Doordat de ontwikkelende scoringslijst van het onderzoek kan ingezet worden op voorkeuren, keuzen van materiaal en technieken vanuit de cliënt zelf zou je kunnen stellen dat er meer aandacht is voor de 'eigenheid' van de cliënt.

Een belangrijk aspect van beeldende therapie is dat de verschillende eigenschappen van de beeldende materialen en technieken een appel doen op een persoon en zijn handelingen in het beeldend medium. Cilissen (2010) geeft aan dat het spelen met deze mediums specifieke eigenschappen een belangrijk aspect is in de creatieve therapie omdat de therapeut dan in staat is om het medium methodisch in te zetten voor de cliënt.

Wanneer er in de omgang met verschillende materialen overeenkomstige handelingspatronen worden gevonden kan dit een indicatie geven van de problematiek van de cliënt, zowel als de sterkten en behandelingsmogelijkheden van de cliënt.

Doordat de DDS structureel gebruikt maakt van één materiaal, benut dit meetinstrument niet de mogelijkheid om via een breder scala van mediums specifieke eigenschappen, authentieke informatie te vergaren over het handelingspatroon van de cliënt.

In het onderzoek is de ontwikkelde scoringslijst zo opgesteld dat hij inzetbaar en toepasbaar is op alle tweedimensionale beeldende producten waarbij de keuze van beeldende materiaal en techniek uit het referentiekader van de cliënt voort kan komen, met minder invloed van buiten af.

Het 'scholings'- en werkveld

- Voor het promotieonderzoek is het ontwikkelen van een methodisch instrument ten behoeve van de diagnostiek in beeldende therapie een belangrijk doel. Wanneer op basis van onderzoek inzichtelijk is wat in beeldende therapie gediagnosticeerd kan worden is het mogelijk de indicatiestelling voor de behandeling doormiddel van beeldende therapie te onderbouwen en aan te scherpen (Smeijsters, 2005, p.89).
Het deelonderzoek is relevant voor het promotieonderzoek omdat hier eerste stappen worden gezet in het inventariseren, toetsen en operationaliseren van een methodisch instrument dat een bijdrage kan leveren aan de diagnostiek in de beeldende therapie. Op deze manier leveren we een bijdrage aan de ontwikkeling van het werkveld m.b.t. de vraag naar nieuwe meetinstrumenten volgens Betts (2006).
- Doordat de kosten binnen de gezondheidszorg stijgen wordt er op alle gebieden bezuinigd en gekeken naar welke therapieën zo effectief mogelijk zijn binnen de kortst mogelijke periode. Om een therapie zo effectief mogelijk te maken is het van belang dat de doelstelling en behandelpunten van een cliënt zo goed mogelijk aansluit, waardoor gericht kan worden gewerkt aan deze doelen tijdens de therapie. Om dit te verwezenlijken is optimaal gebruik maken van de observatieperiode om zoveel mogelijk informatie over de cliënt te verkrijgen relevant. Het gebruik maken van een meetinstrument zal hieraan kunnen bijdragen.
- Daarnaast beschrijft Smeijsters (2005, p. 35) dat er meer dan ooit tevoren een wens bestaat tot het verbeteren innoveren en ontwikkelen van producten en diensten en het valideren van het beroepsmatige handelen. Hij beschrijft dat praktijkonderzoek de kennis creëert die het beroepsmatige handelen transparant, efficiënt en effectief maken.
Het expliciet maken, analyseren, verbeteren en ontwikkelen van ervaringskennis zal het praktische handelen optimaliseren, en behoort tot het systematische, planmatige en procesmatige handelen van de beeldend therapeut zoals geïntegreerd is in het opleidingsprofiel voor creatief therapeuten (Schweizer, 2009).
Gebruik maken van een meetinstrument dat ontwikkeld, onderzocht en bruikbaar is sluit dus aan bij het 'Evidence Based Practice' handelen; als wel het doelmatig, efficiënt, systematisch, ontwikkelingsgericht, en doeltreffend handelen van de (toekomstige)creatief therapeut.

De werkmodellen

In de beschrijving van beide werkmodellen is al aan de orde geweest waarom het uitvoeren van dit deelonderzoek relevant is voor het ontwikkelen van ons methodisch handelen. We hebben de kennis en uitvoering van de formele beeldanalyse genoemd, en de kennis die we kunnen behalen uit het verdiepen en onderzoeken van de aspecten van materiaalhantering ten behoeve van het efficiënter doelstellen van het behandelproces.

Daarnaast is het uitvoeren van een kwantitatief onderzoek relevant voor ontwikkeling in het opzetten en uitvoeren van onderzoek, en met name in een kwantitatief onderzoek.

In ons werkveld is kwantitatief onderzoek namelijk niet een veelvoorkomend onderzoek dat uitgevoerd wordt. Meer van dit type onderzoek doen is daarom ook relevant voor de ontwikkeling van het werkveld.

2

ONDERZOEKSOPZET |

2.1 ONDERZOEKSTYPE

Kwantitatief inventariserend/toetsend

Kwantitatief onderzoek kenmerkt zich voornamelijk door een tweetal factoren. Een eerste kenmerk is dat er bij kwantitatief onderzoek d.m.v. een gestandaardiseerd meetinstrument cijfers worden verzameld op een statistische manier (Smeijsters, 2008, p. 370).

Met dit onderzoek willen wij een scorelijst gebaseerd op de formele beeldanalyse verder operationaliseren en standaardiseren waarbij het uiteindelijke doel is om een valide en betrouwbaar meetinstrument te krijgen. Om dit te kunnen toetsen is het noodzakelijk dat de scorelijst toegepast wordt op een grote selectie beeldend producten en door meerdere beoordelaars. De scores die verkregen worden kunnen omgezet worden in numerieke gegevens, waardoor de overeenkomsten en verschillen tussen de scores zichtbaar worden en te berekenen zijn.

Door de resultaten van de afzonderlijke scoringslijsten te verzamelen- en te ordenen ontstaat er de mogelijkheid om te inventariseren of- en waar de scoringslijst aangescherpt moet worden om een zo hoog mogelijke overeenkomst te krijgen. Ons onderzoek is dan ook van het type 'inventariserend/ toetsend.'

Een tweede karakteristiek van kwantitatief onderzoek is dat het zich kenmerkt door het gebruik van een groot aantal respondenten (Smeijsters, 2008, p. 370). Deze respondenten vormen een populatie waaruit een steekproef genomen wordt.

Wij voldoen hieraan omdat we een representatieve steekproef hebben genomen van meer als 30 onderzoekseenheden die we in ons onderzoek betrekken (Baarda, D. & de Goede, M. 2006, p. 166). In paragraaf 2.3. zullen we dit gegeven verder toelichten.

2.2 ONDERZOEKSMETHODE

Kwantitatief deelonderzoek

In paragraaf 1.3 is te lezen dat we met dit deelonderzoek een geoperationaliseerde scoringslijst willen ontwikkelen op basis van de formele beeldanalyse.

Het inventariseren en toetsen van een scoringslijst leent zich bij uitstek voor een kwantitatief deelonderzoek. Zoals hierboven bij paragraaf 2.1 is beschreven.

De scoringsitems van de scoringslijst waarop de beeldende producten gescoord worden zijn vooraf vastgesteld. Dit is een belangrijk aspect van kwantitatief onderzoek, dat het gebruik van de scoringslijst – mits er rekening gehouden wordt met de gehanteerde uitgangspunten- herhaald kan worden in een andere situatie (ander beeldend product, andere beoordelaar) met overeenkomstige resultaten (Jonker & Pennink, 2004, p. 45).

Volgens Jonker & Pennink (2004, pp. 39-45) betekent de grondhouding van een kwantitatieve onderzoeker per definitie dat deze op een zo objectief mogelijk en een zo onafhankelijk mogelijke manier in zijn onderzoek staat. Cruciaal is volgens hen, zorgvuldig te verantwoorden 'hoe' onderzocht is, wat de onderliggende theorie is, en hoe die samenhangt met de ontwikkelde variabelen. Ze beschrijven dat keuzes zo gemaakt moeten worden dat iedere andere onderzoeker in principe tot dezelfde keuzes komt indien het onderzoek wordt overgedaan.

Deze uitgangspunten van kwantitatief onderzoek hebben we meegenomen in de methode van het onderzoek.

- *Er gewerkt wordt bij voorkeur met relatief gesloten en gestructureerde onderwerpen;*
Tijdens het onderzoek hebben we gebruik gemaakt van gerichte scorecategorieën waarbij vooraf bekend was welke informatie we wilden verzamelen.
- *Dat de gehanteerde begrippen operationeel en meetbaar moeten worden gemaakt;*
In de probleemstelling hebben we begrippen afgebakend om concreet mogelijk weer te geven wat wij verstaan onder de belangrijkste begrippen in onze vraagstelling. De scoringslijst bestaat uit concrete en meetbare begrippen waarvan wij toetsen of ze operationeel zijn en waar nodig begrippen verder proberen te operationaliseren.
- *Er een nadrukkelijke voorkeur is voor gestructureerde dataverzamelingen binnen nauwkeurig bepaalde steekproeven en binnen een helder afgebakende populatie;*

Zoals in paragraaf 2.3 te lezen is, zijn er bepaalde inclusiecriteria gesteld aan de onderzoekseenheden om zo tot een afgebakende en relevante populatie te komen. Voor het onderzoek hebben we een representatieve steekproef getrokken door rekening te houden met de grootte van de steekproef en door de inclusie criteria na te leven.

- *Dat de onderzoeker, onderzoek doet aan de werkelijkheid(empirie) a.d.h.v. zorgvuldig gekozen instrumentarium;*
De scoringslijst is gebaseerd op de morfologische benadering van beeldende producten. De morfologie richt zich op de uiterlijke en materiële verschijningsvorm van de kunst, en is toepasbaar op alle kunst, en dus alle onderzoekseenheden. Doordat er alleen naar de fysieke kenmerken worden gekeken en niet naar betekenis, wordt er vanuit een meer objectiverend standpunt naar het beeldend product gekeken (Visser, 2006, pp.7-8).
- *Het gekozen instrumentarium is een primaire bron voor numerieke data;*
In het onderzoek zijn de scoringsitems van de scoringslijst, de onderzoekseenheden, en de antwoordmogelijkheden omgezet in numerieke codes.
- *Er gebruikt wordt gemaakt van een empirische cyclus die deductief van aard is;*
Zoals in paragraaf 2.4 te lezen is, zijn er in het onderzoek verschillende fases waarin data verzameld is. Tijdens het onderzoek hebben er drie scoringsrondes plaatsgevonden waarbij na elke ronde de scores geïnventariseerd en geanalyseerd zijn. Dit met de bedoeling dat we de scoringslijst steeds daar waar nodig hebben aangepast om tot een steeds verder geoperationaliseerde scoringslijst te komen.

2.3 ONDERZOEKSPOPULATIE/STEEKPROEF

In deze paragraaf gaan we in op de afgebakende groep; ook wel populatie, die we in het onderzoek hebben gebruikt. Onder populatie wordt verstaan: "het totaal van onderzoekseenheden waarop een onderzoek betrekking heeft en waarover een uitspraak wordt gedaan" (van Buuren & Hummel & Slootmaker & Berkhout, 2003, p. 110).

Als wij spreken over onderzoekseenheden binnen het onderzoek, doelen we op beeldende producten die gemaakt zijn door volwassenen in de observatiefase van een therapieproces. Het zou echter niet mogelijk en niet haalbaar zijn om van elke instelling waarin beeldende therapie wordt gegeven de beeldende producten van de beeldend therapeutische observatiefase te verzamelen.

In ons geval hebben we dan ook voor een selecte steekproef gekozen die in principe zo veel mogelijk lijkt op de populatie als geheel (Baarda, D. & de Goede, M. 2006, p. 144).

2.3.1 Kenmerken van onderzoekseenheden

Om tot een operationele populatie te komen hebben we onze populatie afgebakend door bepaalde inclusie criteria vast te stellen voor onze onderzoekseenheden.

Hieronder hebben we de inclusie criteria opgesomd in een tabel. Dit zijn randvoorwaarden voor deelname aan het onderzoek.

Inclusie criteria	
Werkstuk:	Cliënt
<ul style="list-style-type: none"> • Tweedimensionale werkstukken. • De beeldende werkstukken zijn individueel gemaakt. • De beeldende werkstukken zijn ontstaan zonder voorgelegde activiteit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Volwassene die een beeldend therapeutische observatieperiode doorlopen heeft. • Heeft meerdere beeldend producten die met verschillende materialen en technieken zijn gemaakt.

Uit bovenstaand tabel blijkt dat wij onze steekproef niet willekeurig hebben getrokken. Vooraf is bepaald welke criteria we stellen aan onze onderzoekseenheden waardoor deze niet op toeval berust.

We stellen dat we de meest authentieke informatie van de cliënt t.o.v. zijn beeldend product willen hebben en kiezen er daarom voor om beeldende producten te scoren die niet ontstaan zijn aan de hand van opdrachten waarbij de therapeut bepaalde aspecten kan hebben voorgelegd of groepswork waarbij het aandeel van de client niet goed zichtbaar kan zijn.

We stellen wel nadrukkelijk dat de scoringslijst ook toepasbaar is op beeldende producten die ontstaan zijn aan de hand van een opdracht maar dat we in dit onderzoek hebben gekozen om beeldende producten gemaakt zonder opdracht te onderzoeken.

De scoringslijst is zo opgezet dat gekeken wordt naar de formele beeldelementen bij twee dimensionale beeldende producten. De scoringslijst is gebaseerd op het theoretisch model dat ontwikkeld is binnen het promotieonderzoek van Drs. I. Péntzes (zie paragraaf 1.1). Het theoretisch model is ontwikkeld om zowel twee dimensionale als drie dimensionale te bekijken en analyseren. In het voorstadium van dit onderzoek is wel besloten om een opdeling te maken in twee dimensionale en drie dimensionale beeldende producten met het oog op de ontwikkeling van de scoringslijst. In dit deelonderzoek zorgt dit ervoor dat we een afbakening maken en alleen twee dimensionale beeldende producten betrekken in dit onderzoek.

Het kiezen voor de criteria dat een client meerdere beeldende producten heeft gemaakt met verschillende materialen en technieken is gesteld, omdat wanneer de client meerdere materialen en technieken gebruikt kan zijn gedragspatroon binnen verschillende materialen en technieken zichtbaar worden waardoor gedragspatronen duidelijker naar voren kunnen komen. Daarnaast zorgt verscheidenheid binnen materiaal en techniek dat de scoringslijst getoetst wordt op een breder vlak. De scoringslijst moet namelijk bruikbaar zijn bij een verscheidenheid aan materialen en technieken.

Een inclusie criteria binnen dit onderzoek is dat er alleen beeldende producten van volwassenen betrokken worden bij het onderzoek. In het onderzoek zijn we op zoek naar authentieke informatie ten opzichte van materiaalhantering. Het beeldend uiten van kinderen hangt heel nauw samen met de bepaalde ontwikkelingsfase waarin het kind zich verkeert (Schasfoort, 2007, p. 53). De beeldelementen die dan te zien zijn in het beeldend product hoeven dan niet zozeer iets te zeggen over de materiaalhantering van het kind, dan wel de ontwikkelingsfase waarin het kind zich bevindt. De scoringslijst is daarom ontwikkeld om de materiaalhantering van volwassenen te toetsten.

2.3.2 Werving van onderzoekseenheden

Ter voorbereiding op ons afstudeerproject hebben we een tweetal instellingen gecontacteerd waarvan we op de hoogte zijn van de werkwijze die de creatief therapeut in de observatiefase hanteert.

Één van de benaderde instellingen. Doctor Poelsoord te Maastricht, is op basis van bereidheid en het voldoen aan de inclusiecriteria, meegenomen in ons onderzoek.

Via contactpersoon B. Plum- Rademakers hebben we toegang gekregen tot het cliëntenbestand van Doctor Poelsoord. Ze heeft de cliënten een informatiebrief meegegeven, en de cliënten konden het toestemmingsformulier (met waarborg van anonimiteit) invullen en retourneren als zij hun beeldende producten uit de observatieperiode beschikbaar wilden stellen voor dit onderzoek. In bijlage 7 staat de informatiebrief en het toestemmingsformulier dat is verstrekt onder de cliënten van Doctor Poelsoord te Maastricht.

Van deze cliënten hebben we naast de beeldende producten ook de diagnostische gegevens verzameld. Voor de verdere ontwikkeling en operationalisering van de scoringslijst zijn de diagnostische gegevens van de cliënten niet noodzakelijk. Ter illustratie van ons vernieuwde werkmodel wordt een klein gedeelte van de diagnostische gegevens gebruikt.

De informatie over de problematiek van de cliënt kan nog van betekenis zijn in toekomstig vervolgonderzoek waarbij gekeken kan worden of er verbanden zijn te leggen tussen de patronen in materiaalhantering die verkregen zijn uit de scoringslijst en kenmerken in de problematiek van cliënten

Gedurende het onderzoek hebben we de beeldende producten op foto, maar niet in bezit omdat deze tijdens de behandeling van de cliënt in de beeldende therapie intensief worden gebruikt.

Ermee rekening houdend dat op een foto sommige beeldelementen moeilijker te zien kunnen zijn, dan in werkelijkheid op het beeldend product zelf, hebben we op 28-02-2011 een afspraak gehad waarop we de onderzoekseenheden in levende lijve hebben kunnen bekijken.

Ter voorbereiding op het onderzoek hebben we gekeken naar de hoeveelheid onderzoekseenheden per scoringsronde. Het werd ons duidelijk dat we de onderzoekseenheden verkregen van Dr. Poelsoord in twee scoringsronde wilden indelen. Op deze manier zal namelijk de resultaten betrouwbaarder worden doordat we een uitspraak doen over een groter aantal respondenten. Hierdoor zijn we op zoek gegaan naar nieuwe respondenten zodat we toch drie scoringsrondes konden houden. Uit de database van het promotieonderzoek van Dr. I. Péntzes, werden 11 beeldende producten beschikbaar gesteld als verdere respondenten van dit deelonderzoek. De 11 beeldende producten zijn oorspronkelijk afkomstig van cliënten uit verschillende instellingen en onder behandeling van verschillende beeldend therapeuten. Deze onderzoekseenheden zijn met toestemming van de cliënten beschikbaar gesteld voor onderzoeksdoeleinden.

2.3.3 Dataproducerende steekproef

Door Baarde & de Goede (2006, p. 166) wordt beschreven dat het aantal onderzoekseenheden dat je in je onderzoek betreft minimaal 30 moet zijn om een gegronde uitspraak te kunnen doen.

Bij het bepalen van het aantal onderzoekseenheden voor deelname aan dit onderzoek, hebben we een inschatting gemaakt van de beschikbare tijd en middelen. Op basis hiervan bestaat onze dataproducerende steekproef uit een totaal van 42 beeldende producten die we bij het onderzoek te betrekken.

Hiervan zijn 31 beeldend producten afkomstig uit Doctor Poelsoord en zijn er 11 beeldend producten beschikbaar gesteld uit de onderzoeksdatabase van Drs. I. Péntzes. Deze beeldende producten komen van verschillende beeldend therapeuten werkzaam in verschillende instellingen.

2.4 DATAVERZAMELING

Preparatiefase

Vooraf aan de drie scoringsrondes waarin de dataverzameling zal plaatsvinden, is er een preparatiefase geweest. Hierin zijn voorbereidingen getroffen voor deze scoringsrondes. Hieronder wordt een opsomming gegeven van de activiteiten ter voorbereiding op de dataverzameling.

- *Literatuuronderzoek*
De scoringslijst die we in het onderzoek verder ontwikkelen is gebaseerd op de formele beeldanalyse, en dus is het belangrijk om vooraf aan het scoren de begrippen van de formele beeldanalyse helder te krijgen en af te bakenen. Literatuuronderzoek is dus belangrijk om meer te weten over de achtergrond en toepassing van de formele beeldanalyse. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van literatuurstudie om het theoretisch kader van dit onderzoek te verduidelijken, waarbij we eerder onderzoek op gebied van meetinstrumenten binnen beeldende therapie meenemen.
- *Training formele beeldanalyse*
Ter voorbereiding op daadwerkelijk gebruik van de scorelijst hebben alle participerende beoordelaars een training gevolgd over het gebruik van de formele beeldanalyse. Het doel hiervan was om te zorgen dat de manier van scoren van elk beeldelement voor iedere beoordelaar eenduidig is. Daarnaast hebben we de scorelijst een keer (op proef) getest a.d.h.v. een willekeurig beeldend product dat niet afkomstig is uit de groep onderzoekseenheden van dit onderzoek. Hierdoor ontstond er een eerste modificatie van de scorelijst waarbij begrippen aangepast of verduidelijkt werden zodat ze als eenduidig werden gezien door alle beoordelaars. Deze eerste geoperationaliseerde scoringslijst is opgenomen in bijlage
- *Inventarisatie en codering beeldende producten*
Tijdens de preparatiefase zijn alle onderzoekseenheden geïnventariseerd en gecodeerd. Elke onderzoekseenheid heeft een code toegekend gekregen die maar eenmaal wordt gebruikt gedurende dit deelonderzoek. Elk beeldend product is hierdoor makkelijk te herkennen. Daarnaast zijn alle onderzoekseenheden gefotografeerd en opgeslagen in de database van het onderzoek.
Om de anonimiteit van de cliënt te waarborgen binnen ons onderzoek zullen we de cliënt niet bij naam noemen en krijgt deze een identificatienummer toegekend, waarmee deze persoon niet direct herkenbaar zal zijn.
Zoals al eerder is beschreven hebben de participerende cliënten tevens een toestemmingsformulier ondertekent waarin zij, met waarborg van anonimiteit, toestemming verlenen voor het gebruik van hun beeldende producten in het onderzoek.
- *Codeerschema opzetten*
Codeerschema's zijn afhankelijk van de operationalisering van de scoringslijst. Dit betekent dat als de scoringslijst wordt aangepast de codeerschema's ook automatisch moeten worden aangepast. Ter voorbereiding op scoringsronde 1 hebben we een codeerschema opgesteld waarin de scoringsitems en antwoordcategorieën genummerd zijn aan de hand van de eerste versie van de scoringslijst, gemaakt door Drs. I. Péntzes. Dit codeerschema is zo opgesteld dat de scores van de drie beoordelaars in één schema weergegeven worden en bij samenvoeging direct een eerste indicatie geven van de mate van overeenstemming in de scores.

Het cyclisch proces binnen de dataverzameling

Een kenmerk van kwantitatief onderzoek is dat er op een gestructureerde manier data wordt verzameld. Dit komt doordat bij kwantitatief onderzoek vooraf vastgesteld staat welke informatie verkregen moet worden tijdens het onderzoek, op welke manier de informatie verzameld wordt en op welke manier analyse van de verkregen informatie/data wordt uitgevoerd.

Doordat deze stappen vooraf helder zijn is het mogelijk ons onderzoek op te splitsen in drie specifieke fasen:

- Fase 1: scoring
In deze fase vindt het feitelijke scoren van de onderzoekseenheden plaats. De onderzoekseenheden worden door drie beoordelaars (M. Winkelmolen, D. Boselie, Drs. I. Penzes) a.d.h.v. de scoringslijst beoordeeld.
De onderzoekseenheden zijn opgedeeld in drie scoringsgroepen om drie scoringsrondes te verkrijgen. We hebben gekeken naar de verdeling van de onderzoekseenheden zodat in elke ronde een verscheidenheid aan materiaal en techniek ondergebracht zijn. Door deze verscheidenheid kan beter getoetst en geïnventariseerd worden of de begrippen binnen de scoringslijst toepasbaar zijn op een diversiteit aan beeldende producten.
- Fase 2: data-analyse (resultaten)
Na fase 1 worden door iedere beoordelaar de scores in het codeerschema gezet waardoor we in één opzicht kunnen bekijken welke scoringsitems overeenkomsten en verschillen vertonen. Vervolgens worden de overeenkomsten gemarkeerd waar alle drie de beoordelaren dezelfde score hebben toegekend bij het onderzoekseenheid. A.d.h.v. deze overeenkomsten bespreken we welke aanpassingen gedaan moeten worden om de begrippen binnen de scoringslijst verder te operationaliseren. Daarnaast wordt besproken of er scoringsitems uit de scoringslijst gehaald moeten worden wanneer blijkt dat het scoringsitem geen meerwaarde heeft in het opleveren van informatie met betrekking tot de materiaalhantering.
- Fase 3: Modificatie
Wanneer in fase 2 de analyse van de scoringsronde is voltooid zullen de besproken aanpassingen geïntegreerd worden in een vernieuwde scoringslijst.
Tevens vindt er in deze fase een modificatie plaats van het codeerschema.

Scoringsrondes

Na de preparatiefase gaan fase 1,2 en 3 zoals hierboven genoemd, van start. Deze fasen verlopen cyclisch aan de hand van drie scoringsrondes. Elke scoringsronde doorloopt de drie fasen en heeft daarnaast een focuspunt gekoppeld aan de opgestelde deelvragen.

Er is gekozen om drie scoringsrondes te houden die in een trechtersvorm verlopen, rekening houdend met de beschikbare tijd en hoeveelheid aan onderzoekseenheden.

- Scoringsronde 1

De eerste scoringsronde is om een algehele indruk te krijgen van de mate van overeenkomst en ons meer duidelijkheid geven over de richting waarin we aanpassingen moeten maken.

Focuspunt: een eerste overzicht krijgen van de overeenkomsten en verschillen tussen de scores.

In de preparatiefase van het onderzoek is er een training Formele Beeldanalyse geweest waarbij de eerste versie van de scoringslijst hebben doorgenomen. Om de begrippen van de scoringslijst voor iedere beoordelaar eenduidig en volledig te krijgen zijn er vooraf het scoren enkele aanpassingen gemaakt in de scorelijst.

- Scoringsronde 2

De tweede scoringsronde wordt gebruikt om al in een meer gedetailleerdere manier te kijken naar de scoringslijst en de begrippen binnen deze lijst. We kunnen vergelijkingen treffen met de mate van overeenkomst in de scoringsitems in scoringsronde 1. Deze informatie geeft ons een indicatie over de vooruitgang van de scoringslijst en de verdere aanpassingen die gedaan moeten worden.

Focuspunt: match tussen formele beeldanalyse en vormgevingsaspecten/ handelingsaspecten van materiaalhantering

Naast dat er in scoringsronde 1 verschillen en overeenkomsten zichtbaar zijn geworden, de knelpunten in deze fase besproken en aangepast worden, zal er in de lijst ook gekeken worden naar het selecteren van scoringscategorieën die relevant zijn en de beeldend therapeut waardevolle informatie zullen leveren over het handelingspatroon van de cliënt. We bekijken opnieuw de overlap en de verdeling van de formele beeldelementen in de scoringslijst met betrekking tot de aspecten van materiaalhantering. Er wordt dus gekeken of de koppeling in de scoringslijst aanwezig is tussen de scoringsitems en de aspecten van de materiaalhantering. Dit zorgt voor verdere theoretische onderbouwing m.b.t. het theoretisch model van Drs. I. Penzes.

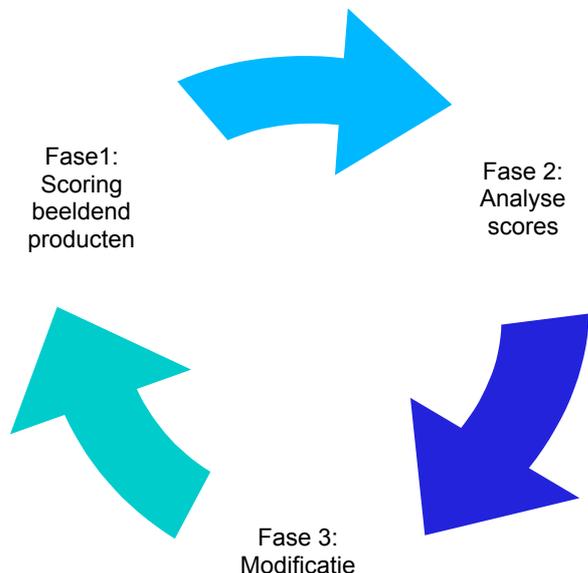
- Scoringsronde 3

De derde scoringsronde is gericht om te kijken of de aanpassingen die gedaan zijn in de scoringslijst en de scoringsitems geleid hebben tot een hogere mate van overeenkomst en dus of de scoringslijst objectiever is geworden.

Focuspunt: bruikbaarheid en volgordelijkheid van de lijst

Na scoringsronde 2 zal er opnieuw gekeken worden naar de operationalisering van begrippen.

Er zal gekeken worden naar de volgorde van de lijst. Door hier naar te kijken wordt er geprobeerd de lijst een snellere en vloeiender verloop te geven. Daarnaast wordt er gewerkt aan handleiding waarin alle geoperationaliseerde begrippen van de scorelijst beschreven staan. Deze handleiding is voor scoringsronde 3 gemaakt door Drs. I. Penzes, voor de scoringsronde is de handleiding door alle beoordelaars bekeken of de begrippen duidelijk beschreven zijn en daar waar nodig aangevuld of aangescherpt.

In figuur 2 is het cyclische proces van het onderzoek weergegeven.

Hierin is duidelijk te zien dat de fases elkaar in cyclisch verband opvolgen. Deze cyclus heeft drie keer plaatsgevonden, één cyclus per scoringsronde.

Schweizer (2009) geeft aan dat bij het ontwikkelen van een bruikbaar meetinstrument het vaak niet een lineair proces is. "Er is veel meer sprake van een circulair proces waarbij de uitkomsten steeds een hoger niveau van inzicht en bekwaamheid weerspiegelen" (Schweizer 2009, p. 541).

Wij zien dit principe terug bij dit onderzoek. Het cyclische verloop zorgt ervoor dat we na elke cyclus meer inzicht hebben in de scoringslijst en waar de focus moet liggen bij de verdere ontwikkeling.

Figuur 2: Cyclisch proces dataverzameling

2.5 DATA-ANALYSE

Wanneer men spreekt over data-analyse wordt veelal bedoeld: de analyse van de data die verzameld is tijdens het verrichte onderzoek om resultaten te verkrijgen die een uitspraak doen over het verrichte onderzoek. Binnen dit onderzoek zal niet alleen een analyse gedaan worden na het verkrijgen van alle benodigde data, maar ook tijdens het onderzoek zijn analyses uitgevoerd. In de voorgaande paragraaf is uitvoerig besproken dat het onderzoek verricht is binnen een cyclisch proces. Een onderdeel van het cyclisch proces is een analyse van de verkregen resultaten gedurende elke scoringsronde.

Wanneer we het hebben over de volgende begrippen in het beschrijven van de data-analyse en resultaten bedoelen we daar het volgende mee:

- **scoringsitem:** scoringscategorie binnen de scoringslijst. Dit zijn over het algemeen formele beeldelementen. In scorelijst 3 zijn enkele andere observatie elementen toegevoegd die betrekking hebben op het beeldend product.
- **Antwoordcategorie:** Het geheel van antwoordmogelijkheden horend bij een variabele.
- **Antwoordmogelijkheid:** één keuzemogelijkheid binnen een antwoordcategorie.
- **Score:** een gekozen antwoordmogelijkheid behorende bij een scoringsitem van de scoringslijst.
- **Overeenkomst:** de mate van overeenstemming in scores tussen de drie beoordelaars.
- **Beoordelaar:** persoon die de onderzoekseenheden scoort aan de hand van de scorelijst.
- **Hoofdbeoordelaar:** De scores van de beoordelaar bepalen de norm. Dit is degene tegen wie de scores worden afgezet om de overeenkomst te kunnen berekenen. Deze rol werd binnen dit onderzoek vervuld door Drs. I. Pénzes.

Analyse binnen de cyclus van de scoringsrondes:

Tijdens de scoringsrondes worden kwantitatieve gegevens verkregen. Tijdens de analyse van elke scoringsronde werden de scores verzameld in een codeerschema(zie bijlage 3). Belangrijk om hierbij te vermelden is dat de scores per scoringsronde onafhankelijk en afzonderlijk naar de hoofdbeoordelaar werden gestuurd. De hoofdbeoordelaar heeft de scores in het codeerschema geplaatst wanneer ze zelf klaar was met scores. Het belang wat we hiermee proberen te benadrukken is dat de toegekende score van één

beoordelaar niet tot stand is gekomen door de beïnvloeding van anderen.

Wanneer alle gegevens verzameld zijn in het codeerschema kan er gekeken worden naar de mate van overeenkomst. In deze fase van het onderzoek wordt er puur gekeken naar de kwantitatieve gegevens(scores), zonder op een statistische manier percentages uit te rekenen. Het codeerschema geeft ons namelijk in één oogopslag een weergave van de overeenkomsten en verschillen bij de toegekende scoringsitems uit de scorelijst.

Met behulp van het codeerschema zullen de scores in de analysefase per onderzoekseenheid bekeken worden op zowel scoringsitems die een lage overeenkomst vertonen en scoringsitems die een hoge overeenkomst vertonen. Voor dit onderzoek is het namelijk niet alleen interessant om categorieën te operationaliseren die gaan zorgen voor een hogere overeenkomst. Alle categorieën, dus ook degene met een hoge overeenkomst, moeten ons informatie verschaffen over de materiaalhantering van de client. Dit betekent dat er bij elke scoringscategorie een afweging moet worden gemaakt. Geeft het ons informatie, of niet? En meet de categorie dat wat wij willen dat het meet?

Pas nadat de kwantitatieve gegevens van alle drie de scoringsrondes zijn verzameld zal er gekeken worden naar overeenkomst in percentages en de eventuele groei in overeenkomst omgezet worden in een diagram.

Analyse na het verkrijgen van de data uit elke scoringsronde:

In het onderzoek "Met het beeld op tafel" is Drs. I. Pénczes de hoofdbeoordelaar. Op deze manier worden de scores van één beoordelaar als norm gesteld. Zodat de resultaten in een later stadium gebruikt worden voor het berekenen van de interbetrouwbaarheid. De mate van overeenkomst wordt berekend door de mate van overeenkomst tussen beoordelaar 1 en de hoofdbeoordelaar, en de overeenkomst tussen beoordelaar 3 en de hoofdbeoordelaar te middelen.

De scores worden niet alleen berekend a.d.h.v. de hoofdbeoordelaar, we kijken ook naar de mate van overeenkomst wanneer alle drie de beoordelaars dezelfde score hebben toegekend. Met name deze mate van overeenkomst gaf ons richting in de verdere ontwikkeling van de scoringslijst om tot een meer objectieve scoringslijst te komen.

Allereerst is percentueel uitgerekend wat de overeenstemming in scores is van elke scoringsronde met bijbehorende operationalisering. Op deze manier kunnen we deze uitkomst onderling met elkaar vergelijken om te kunnen zeggen of er verbetering te zien is in de mate van overeenstemming.

Niet alleen de overeenstemming in scores over de hele lijst wordt berekend maar tevens de overeenstemming van elke categorie/vraag in de scoringslijst. Op deze manier wordt duidelijk gemaakt welke categorieën afwijken in overeenkomst(hoog of lage overeenkomst).

Wanneer de scores tussen de beoordelaren niet overeenkomt of één van de beoordelaren heeft geen score toegekend zal voor dit scoringsitem behorende bij het onderzoekseenheid geen overeenkomst gescoord worden.

Voor de statistische berekening van overeenkomst van de scoringslijst is het nodig te kijken naar het meetniveau van de scoringsitems in het onderzoek. In dit geval bepalen de antwoordcategorieën in de scoringslijst het meetniveau.

Binnen de scoringsitems van de scoringslijst bevinden zich verschillende meetniveaus doordat bij sommige antwoordcategorieën gekozen is om de categorie te specificeren in meer of minder aanwezig wat leidt tot een ordinaal meetniveau of wanneer er sprake is van een natuurlijk nulpunt een ratio meetniveau.

Tijdens dit onderzoek berekenen we frequenties door te kijken naar de gemiddelde overeenkomst van scores van de twee beoordelaars met de hoofdbeoordelaar. De beoordelaars zijn het met elkaar eens, of niet. Hier spreken we dus van categorische gegevens oftewel een nominaal meetniveau. Bij een nominaal meetniveau zijn de antwoordcategorieën van een scoringsitem ieder op zichzelf staand, het geeft geen ordening of schaal aan.

Wanneer je van nominale gegevens frequenties wil berekenen kan volstaan worden met tellingen, en tellingen worden inzichtelijker wanneer ze vermeld staan als een percentage (Baarda, 2006, p. 288).

Telling in dit geval betekent het bekijken van de frequentie van overeenkomst in scores, en hoeveelheid overeenkomst er had kunnen zijn ten opzichte van alle onderzoekseenheden. Het percentage van overeenkomst gaf ons richting voor voor verdere discussie m.b.t. tot de sterke en zwakke scoringsitems van de scoringslijst. We kiezen voor deze analyse methode omdat in deze fase van het onderzoek we nog niet de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid toetsen maar werken aan het verder ontwikkelen van een objectieve en bruikbare scoringslijst.

De overeenkomst is 100 procent wanneer alle onderzoekseenheden dezelfde score krijgen toegekend bij een bepaalde scorecategorie.

De berekeningen van de percentages zijn te vinden in bijlage 4.

Na het berekenen van de percentages zijn de uitkomsten weergegeven in een cirkeldiagram zie hoofdstuk 3.

Na de analyse van elke scoringsronde apart is er gekeken of er een stijging waar te nemen is in mate van overeenkomst van de gehele scoringslijst in het verloop van de scoringsrondes. Deze analyse is in een lijndiagram weergegeven zie hoofdstuk 3.

2.6 KWALITEIT

Wanneer men onderzoek wil doen langs de wetenschappelijk verantwoorde weg beschrijft Brinkman (2011) dat het onderzoek aan de volgende eisen moet voldoen

- Objectiviteit
- Controleerbaarheid
- Herhaalbaarheid
- Systematische werkwijze

Objectiviteit:

Met objectiviteit wordt bedoeld dat onderzoekers zoveel mogelijk behoren af te zien van meningen, (voor)oordelen, wensen en overtuigingen zodat de werkelijkheid vanzelf spreekt. Het geeft ook aan dat je als onderzoeker erna moet streven om steeds opnieuw de resultaten van je onderzoek ter discussie te stellen (Brinkman, 2011, p. 20).

Bij het onderzoek "Met het beeld op tafel" was het van essentieel belang dat elke beoordelaar bij elke scoringsronde afzonderlijk de beeldende producten scoort. Op deze manier vindt er geen beïnvloeding plaats tussen de beoordelaars, zijn de resultaten vrij van het oordeel van de ander, zo blijft de betrouwbaarheid en objectiviteit gewaarborgd.

Zoals in paragraaf 2.4 geschreven wordt, vind de dataverzameling in een cyclisch proces plaats. Dit betekent dat we de verkregen onderzoekresultaten steeds opnieuw analyseren waardoor we de bestaande scoringslijst kunnen aanpassen. Met deze vorm van reflectie sluiten we aan bij het streven om de behaalde resultaten uit de scoringslijst met een kritische blik ter discussie te stellen.

Met het ontwikkelen van de scoringslijst proberen we tevens aan te sluiten bij een gematigde vorm van objectiviteit, namelijk intersubjectiviteit. Intersubjectiviteit wil zeggen dat de gebruikte waarneming- en analysemethoden in dit geval de scoringslijst, zo opgesteld wordt dat wanneer andere onderzoekers ditzelfde object bestuderen, dezelfde conclusies en uitspraken delen (Boer, 1996).

Schweizer (2009) beschrijft dat wanneer beeldend therapeuten op een systematische werkwijze samenwerken om een dergelijke waarnemings- of analysemethode te ontwikkelen, de intersubjectiviteit groter wordt.

Controleerbaarheid:

Met controleerbaarheid wordt bedoeld dat de onderzoeker open is over de methoden die hij kiest, de redeneringen die hij volgt, de manier waarop alles verloopt en de resultaten die hij vindt (Brinkman, 2011). De dataverzameling binnen dit onderzoek is in specifieke fasen verlopen waardoor duidelijk is op welke manier we tot onze resultaten zijn gekomen. Daarnaast zijn de berekende resultaten te controleren wanneer men de ingevulde codeerschema's bekijkt. De rederingen binnen dit onderzoek zijn o.a. terug te herleiden naar het theoretische model van Pénzes (2010), de morfologische kunstbeschouwing en de kwantitatieve resultaten van de scorelijst.

Herhaalbaarheid:

Met herhaalbaarheid wordt bedoeld dat het onderzoek zo is opgezet dat anderen het in principe kunnen overdoen (Brinkman, 2011, p. 21).

Wederom het feit dat dit onderzoek in fasen is verlopen maakt duidelijk dat wanneer een andere onderzoeker dezelfde fasen doorloopt, op gelijksoortige resultaten kan rekenen. Omdat er binnen dit onderzoek gewerkt wordt aan het operationaliseren en meetbaar maken van scoringsitems kan het zijn dat de mate van overeenkomst nog kan verschillen. Het doel en de werkwijze blijft echter hetzelfde, wanneer blijkt dat scoringsitems verschillend worden gescoord door verschillende beoordelaren kan bekeken worden of het scoringsitem beter afgebakend moet worden.

Systematische werkwijze

Wanneer onderzoekers consequent zijn, steeds oog houden voor de onderlinge samenhang, en steeds dezelfde handelingen verrichten, duidt dit op een systematische aanpak van onderzoek (Brinkman, 2011). Het onderzoek "Met het beeld op tafel" heeft steeds dezelfde stappen en fasen doorlopen. Dit betekent dat een scoringslijst is ingevuld door meerdere beoordelaren, daar kwantitatieve resultaten uit voort komen, deze worden geïnventariseerd en geanalyseerd en dit leidt tot aanpassing van de scoringslijst. Door het aanhouden van deze stappen voldoen wij aan de eis van een systematische werkwijze.

Betrouwbaarheid en validiteit

Bij kwantitatief onderzoek zijn er nog twee aspecten die veel zeggen over de kwaliteit van een onderzoek. Namelijk betrouwbaarheid en validiteit.

Betrouwbaarheid kan vastgesteld worden door een instrument, in dit geval de scoringslijst, opnieuw te testen. Wanneer de scores van twee metingen een hoge mate van overeenkomst vertonen kan worden vastgesteld of de scoringslijst betrouwbaar is (Smeijsters, 2006, p. 56).

Voor vervolgonderzoek betekent dit dat men twee gelijke metingen kan doen bij één geoperationaliseerde scoringslijst om een conclusie te kunnen trekken over de betrouwbaarheid van deze lijst.

In het kader van het deelonderzoek "Met het beeld op tafel" wil dit zeggen dat we het aspect betrouwbaarheid meenemen door de vernieuwde scoringslijst steeds opnieuw te testen op een hoge mate aan overeenkomst tussen de beoordelaren. Hiermee zou de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen kunnen zijn, echter wij gebruiken deze informatie veelal om de scoringslijst bruikbaar te maken.

Daarnaast kunnen we stellen dat een vorm van validiteit is meegenomen in het onderzoek, namelijk inhoudsvaliditeit. "Dit is een procedure waarbij mensen die deskundig zijn wat betreft het verschijnsel dat wordt gemeten, worden betrokken bij het opstellen en beoordelen van een meetinstrument. Zij beoordelen of een instrument een begrip voldoende dekt" (Landsheer, 2003, p.124).

Om de kwaliteit van het onderzoek, de analyses en conclusies te waarborgen hebben we tijdens het onderzoek resultaten en voorlopige conclusies voorgelegd aan externe deskundigen. Op deze manier wordt er vanuit een externe positie gekeken naar de resultaten en eventueel aanbevelingen gedaan over de gemaakte conclusies.

3

RESULTATEN |

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van de resultaten van de data-analyse.

We beschrijven de resultaten aan de hand van drie scoringsronden waarin de volgende aspecten steeds terugkomen: overeenkomsten en verschillen, koppeling tussen formele beeldelementen en aspecten van materiaalhantering, en de bruikbaarheid van de scoringslijst. Per scoringsronde ligt de nadruk op één van deze aspecten.

In de eerste ronde is er sprake van een inventarisatie van de scoringslijst en de bijbehorende scoringsitems. Gaandeweg het onderzoek is er steeds specifieker gekeken naar de scoringsitems en de verbetering van de scoringslijst.

3.1 SCORINGSRONDE 1

De scoringslijst die gebruikt is voor het scoren van de onderzoekseenheden in de eerste scoringsronde is te zien in bijlage 1.

Focus

In de eerste scoringsronde was het uitgangspunt overeenkomsten en verschillen tussen de scores van de deelnemende beoordelaars te onderzoeken. Omdat de eerste versie van de scoringslijst in deze scoringsronde voor de eerste keer op beeldende producten wordt toegepast, kunnen we door overeenkomsten en verschillen te inventariseren een meer specifiek overzicht krijgen van de begrippen waarbij we op één lijn zitten, of juist niet.

De hieruit verkregen resultaten dienen als leidraad voor het verder operationaliseren van de scorelijst.

3.1.1 Overeenkomsten en verschillen

In diagram 1 is de mate van overeenkomst in percentages te zien, gemiddeld ten opzichte van de hoofdbeoordelaar(I. Penzes.). De berekening van de mate van overeenkomst is te zien in bijlage 4.

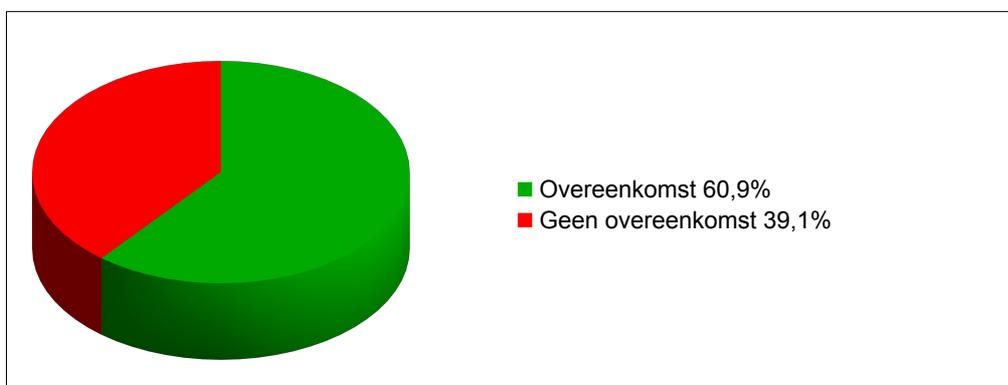

diagram 1: Mate van overeenkomst met hoofdbeoordelaar scoringsronde 1

In de diagram 1 is te zien dat er sprake is van een overeenkomst tussen de scores van de drie beoordelaren die percentueel hoger is dan de mate van geen overeenkomst.

De mate van overeenkomst tussen alle drie de beoordelaren bedraagt 55,56%.

In tabel 1 weergegeven op de volgende pagina. Is een verdeling gemaakt van de scoringsitems in de scoringslijst a.d.h.v. de resultaten verkregen in scoringsronde 1 over de mate van overeenkomst die elk scoringsitem vertoonde. Op basis van de scores die afgezet zijn tegen de scores van de hoofdbeoordelaar.

De scoringsitems zijn weergegeven op een schaal van hoog –gemiddelde en lage overeenkomst.

In het kader van dit onderzoek hanteren we het uitgangspunt dat wanneer de mate van overeenkomst minder dan de helft oftewel 50% is, er sprake is van een lage overeenkomst. We spreken van een gemiddelde overeenkomst wanneer de mate van overeenkomst valt tussen de 50-75%.

We spreken van een hoge overeenkomst wanneer de mate van overeenkomst hoger is dan 75%.

Hoog (75%<)	Gemiddeld(50-75%)	Laag(<50%)
1.3 Kader= 100%	1.2 Bladvulling 53,33%	2.3 Ritme 36,67%
2.1 Tektonisch/a-tektonisch 80,0%	1.4 Ruimtelijkheid 63,34%	5.1 Licht/donker 13,33%
3.1 Vormtype 80,0%	2.2 Compositie 63,34%	5.3 Kleurcontrast 6,68%
3.4 Textuur 86,67%	3.2 Restvorm 50,0%	
4.1 Belijning 80,0%	3.3 Voorgrond/achtergrond 56,67%	
2.4 Beweging 83,34%	3.5 Abstract/figuratief 63,34%	
	5.2 Kleur 56,67%	
	5.4 Kleurmenging 60,0%	
	5.5 Kleursaturatie 63,34%	

Tabel 1: Mate van overeenkomst per scoringsitem in scoringsronde 1

Beschrijving tabel:

- Drie van de 18 scoringsitems vertonen een overeenkomst van minder dan 50%. De scoringsitems vertonen een beduidend lagere overeenkomst in vergelijking met de mate van overeenkomst bij de andere scoringsitems.
- Negen van de 18 scoringsitems vertonen een gemiddelde overeenkomst van 50-75%.
- Zes van de 18 scoringsitems vertonen een hogere overeenkomst dan 75%. De percentages van deze scoringsitems vertonen een mate van overeenkomst tussen de 80-100%. Dit is een beduidend hogere mate van overeenkomst dan de rest van de scoringsitems.

Tijdens de interpretatie van de resultaten zal ook gekeken worden naar scoringsitems met een hoge overeenkomst zowel als scoringsitems met een lage overeenkomst en gemiddelde overeenkomst. De hoogte van de percentages hoeft namelijk niets te zeggen over de relevantie van het scoringsitem voor de scoringslijst.

3.1.2 Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

De eerste versie van de scoringslijst gebruikt in de eerste scoringsronde is zoals we al eerder hebben beschreven, ontstaan aan de hand van het theoretisch model van Drs. I. Péntzes te zien in bijlage 5. De formele beeldelementen zijn onderverdeeld in de vijf vormgevingsaspecten van de materiaalhantering.

1. Ruimte
2. Ordening
3. Vormen
4. Lijnvoering
5. Kleurgebruik

Na de eerste scoringsronde wordt gekeken naar de toegevoegde scoringsitems en hun plaatsing binnen de vormgevingsaspecten van de materiaalhantering.

3.1.3 Bruikbaarheid

De eerste scoringslijst gebruikt in scoringsronde 1 bestaat uit 18 scoringsitems.

De formele beeldelementen in deze lijst zijn geplaatst en geordend als scoringsitems op basis van de verhoudingen in het theoretisch model. Dit zorgt voor de volgorde van de eerste scoringslijst. Een belangrijk aspect van de bruikbaarheid van de scoringslijst is of het mogelijk is voor de drie beoordelaars bij elk scoringsitem een score toe te kennen. Wanneer we kijken naar de bruikbaarheid en toepasbaarheid van de eerste scoringslijst is te zien vanuit het codeerschema dat niet elke beoordelaar bij elke antwoordcategorie een score heeft toegekend. De twee scoringsitems waar de minste scores waren toegekend zijn: Licht/donker, kleurcontrast. Bij de aanpassing van de scoringsitems zullen deze twee scoringsitems nader bekeken worden.

3.2 SCORINGSRONDE 2

De gebruikte scoringslijst voor het scoren van de onderzoekseenheden in de tweede scoringsronde is weergegeven in bijlage 1.

Focus

In de tweede scoringsronde zijn 11 onderzoekseenheden onderzocht. Deze onderzoekseenheden komen uit het onderzoeksdatabase van Drs. I. Péntzes.

Voor de scoringslijst is het van belang te onderzoeken of de scoringsitems die gesteld worden in de scoringslijst informatie verschaffen over de materiaalhantering. Tijdens scoringsronde 2 is gekeken naar nieuwe theoretische koppelingen tussen de scoringsitems in de scoringslijst en de aspecten van materiaalhantering.

In de tweede scoringsronde ligt de focus dus bij de koppeling tussen de aspecten van materiaalhantering en de formele beeldelementen en minder bij de onduidelijkheden van de scoringsitems.

3.2.1 overeenkomsten/ verschillen

In diagram 2 is de mate van overeenkomst in percentages te zien, gemiddeld ten opzichte van de hoofdbeoordelaar (I. Péntzes.). De berekening van de mate van overeenkomst is te zien bijlage 4.

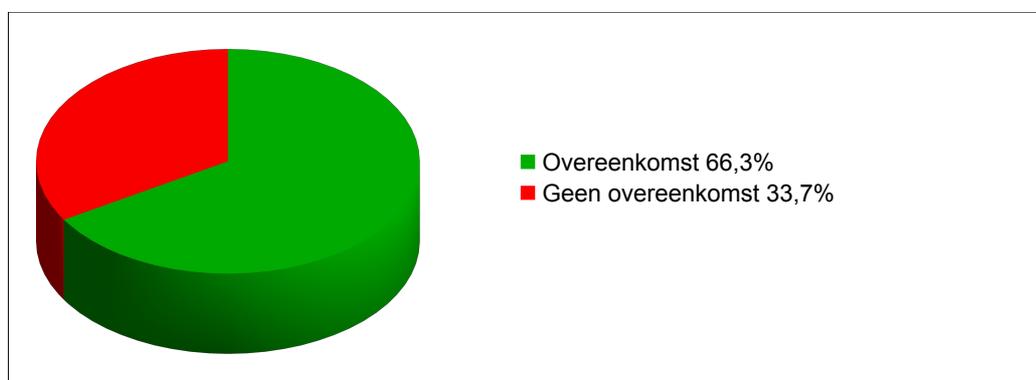

Diagram 2: Mate van overeenkomst met hoofdbeoordelaar scoringsronde 2

In diagram 2 is te zien dat er een positieve stijging van 5,4% heeft plaats gevonden in de gemiddelde mate van overeenkomst in vergelijking met de mate van overeenkomst in de eerste scoringsronde.

De mate van overeenkomst tussen alle drie de beoordelaren bedraagt 56,9%. Dit is een verhoging van 1,3%

In tabel 2 is opnieuw een verdeling gemaakt van de scoringsitems in de scoringslijst a.d.h.v. de resultaten verkregen in scoringsronde 2 over de mate van overeenkomst die elk scoringsitem vertoonde.

In de tabel is weergegeven tussen haakjes achter elk scoringsitem wat de stijging of daling in percentage is in overeenkomst vergeleken met de eerste scoringsronde.

Hoog (75%<)	Gemiddeld(50-75%)	Laag(<50%)
1.3 Kader :100% (-)	1.2 Bladvulling: 72,72% (↑ 19,39%)	4.2 Lineariteit: 27,27%
2.3 Ritme: 86,36%(↑ 49,6%)	1.4 Ruimtelijkheid: 72,72%(↑ 9,38%)	5.3 Kleurcontrast: 40,91%(↑34,23%)
2.4 Beweging: 77,27%(↓ 6,16%)	2.1 Tektonisch/a-tektonisch: 68,18% (↓ 11,82)	5.5 Kleursaturatie: 36,36%(↓26,98%)
3.1 Vormtype: 81,81%(↑ 1,81%)	2.2 Compositie: 50,0% (↓ 13,34%)	
3.3 Voorgrond/achtergrond: 95,45% (↑ 38,78%)	3.2 Verdeling: 54,54%	
3.4 textuur: 86,36%(↓ 0,31%)	3.5 Abstract/figuratief: 68,18%(↑ 4,84%)	
5.1 kleurhoeveelheid:90,9%	4.1 Belijning: 63,63% (↓ 16,37%)	
	5.2 Kleursoort: 68,18%	
	5.4 Kleurmenging: 50,0%(↓ 10,0%)	

Tabel 2: mate van overeenkomst per scoringsitem

Beschrijving tabel:

- 3 van de 19 scoringsitems vertonen een overeenkomst van minder dan 50%. De scoringsitems vertonen een beduidend lagere overeenkomst in vergelijking met de mate van overeenkomst bij de andere scoringsitems.
- 9 van de 19 scoringsitems vertonen een gemiddelde overeenkomst van 50-75%.
- 7 van de 19 scoringsitems vertonen een hogere overeenkomst dan 75%.
- De hoeveelheid scoringsitems per categorie op de schaal hoog-gemiddeld- laag is hetzelfde gebleven. Bij de scoringsitems zelf is een nieuwe verdeling opgetreden.

Opvallendheden

Bij de beschrijving van de opvallendheden kijken we naar de grootste gestegen en gedaalde scoringsitems. Tevens beschrijven we de nieuw toegevoegde scoringsitems wanneer deze geplaatst zijn in categorie hoog of laag.

- Ritme: in de eerste scoringsronde was de mate van overeenkomst 36,76%. In de tweede scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 86,36%. Dit houdt in een stijging van 49,6%.
- Voorgond/achtergrond: in de eerste scoringsronde was de mate van overeenkomst 56,67%. In de tweede scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 95,45%. Dit is een stijging van 38,78%.
- Kleurcontrast: in de eerste scoringsronde was de mate van overeenkomst 6,68%. In de tweede scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 40,91%. Dit houdt in een stijging van 34,23%.
- Kleursaturatie: in de eerste scoringsronde was de mate van overeenkomst 63,34%. In de tweede scoringsronde is de mate van overeenkomst gedaald naar 36,36%. Dit houdt in een daling van 26,98%.
- Belijning: in de eerste scoringsronde was de mate van overeenkomst 80,0%. In de tweede scoringsronde is de mate van overeenkomst gedaald naar 63,63%. Dit houdt in een daling van 16,37%.
- Het nieuwe scoringsitem Lineariteit is in de tweede scoringsronde voor het eerst gescoord. Het scoringsitem vertoont een overeenkomst van 27,27% waardoor het geplaatst is in de categorie van lage overeenkomst.
- Het nieuwe scoringsitem kleurhoeveelheid is in de tweede scoringsronde voor het eerst gescoord. Het scoringsitem vertoont een overeenkomst van 90,9% waardoor het geplaatst is in de categorie van hoge overeenkomst.

3.2.2 Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

In de tweede versie van de scoringslijst zijn er formele beeldelementen toegevoegd aan de scoringslijst. Met deze toegevoegde begrippen wordt er in z'n totaliteit gekeken naar de koppeling van materiaalhantering naar de scoringsitems uit de scoringslijst. Dit hebben we gedaan door de scoringsitems van de scoringslijst te verdelen onder vormgevingsaspecten van materiaalhantering. Aantekeningen hieromtrent zijn terug te vinden in bijlage 6.

Het resultaat hiervan was dat er in de scoringslijst een herverdeling heeft plaats gevonden van scoringsitems. Ze zijn opnieuw gekoppeld aan categorieën die gebaseerd zijn op de (vormgevings-)aspecten van materiaalhantering. Daarna is gekeken of de scoringsitems die onderverdeeld zijn bij de vormgevingsaspecten ook informatie geven over bepaalde handelingsaspecten van materiaalhantering.

3.2.3 Bruikbaarheid

De tweede scoringslijst gebruikt in scoringsronde 2 bestaat uit 19 scoringsitems.

De formele beeldelementen(scoringsitems) in deze lijst zijn geplaatst en geordend op basis van de koppelingen die we hebben gelegd tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering.

In het codeerschema van scoringsronde 2 is te zien dat niet elke beoordelaar bij elke antwoordcategorie een score heeft toegekend.

Een belangrijk aspect van de bruikbaarheid van de scorelijst is om te kijken of het mogelijk is voor alle beoordelaars bij elk scoringsitem een score toe te kennen.

3.3 SCORINGSRONDE 3

De scoringslijst gebruikt voor het scoren van de onderzoekseenheden in de derde scoringsronde is weergegeven in bijlage 1.

Focus

In de derde scoringsronde zijn de overgebleven 16 onderzoekseenheden, afkomstig van Dr. Poelsoord, gescoord. Daarnaast zijn de 15 onderzoekseenheden van de eerste scoringsronde ook betrokken bij scoringsronde 3. Dit omdat de scoringslijst substantieel afwijkt van de scoringslijst waarmee we deze onderzoekseenheden hebben gescoord in de eerste scoringsronde. De derde scoringsronde bestaat dus uit 31 onderzoekseenheden. Hoe meer onderzoekseenheden we betrekken in één scoringsronde, des te meer er gezegd kan worden over de bruikbaarheid van de scoringslijst en betrouwbaarheid van de behaalde resultaten wordt vergroot.

De bruikbaarheid van de scoringslijst is het focuspunt van de derde en laatste scoringsronde.

Na scoringsronde 2 heeft Drs. I. Péntzes de scoringslijst aangepast en een voorlopige handleiding geschreven. Deze handleiding is in combinatie met de scoringslijst in de derde scoringsronde gebruikt. Op deze manier konden we de bruikbaarheid van deze handleiding toetsen en verbeteringen aanbevelen.

3.3.1 Overeenkomsten/verschillen

In diagram 3 is de mate van overeenkomst in percentages te zien, gemiddeld ten opzichte van de hoofdbeoordelaar (I. Penzes.). De berekening van de mate van overeenkomst is te zien in bijlage 4.

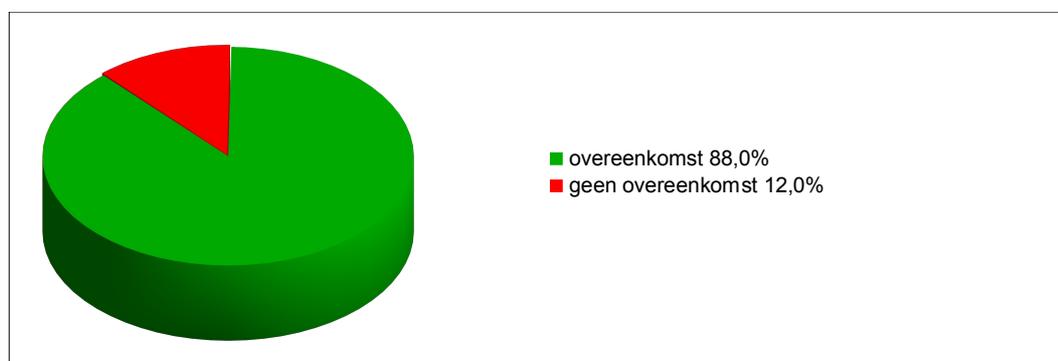

diagram 3: mate van overeenkomst met de hoofdbeoordelaar in scoringsronde 3

In diagram 3 is te zien dat er een positieve stijging van 21,7% heeft plaats gevonden in de gemiddelde mate van overeenkomst in vergelijking met de mate van overeenkomst in de eerste scoringsronde.

De mate van overeenkomst tussen alle drie de beoordelaren bedraagt 81,7%. Dit is een stijging van 24,8%

In tabel 3 (a+b) is wederom een verdeling gemaakt van de scoringsitems in de scoringslijst a.d.h.v. de resultaten verkregen in scoringsronde 3 over de mate van overeenkomst die elk scoringsitem vertoonde.

In de tabel is weergegeven tussen haakjes achter elk scoringsitem wat de stijging of daling in percentage is in overeenkomst vergeleken met de tweede scoringsronde.

Hoog (75%<)	Hoog(75%<)	Gemiddeld(50-75%)
A.2.1 Positie: 95,17%	C2.2 Lijnperspectief: 100%	B1.2 Geometrisch: 72,59%
A2.2 Soort: 100%	C2.3 Atmosferisch perspectief: 100%	D2. Linear: 59,68% (↑32,41%)
A2.3 Kwaliteit: 96,78%	C2.4. Verkleining: 100%	D3.3 Lijnsoort gebroken: 67,75%
A2.4 Beeldvlak: 100%	C2.5 Voorgrond/achtergrond:96.78% (↑1,33%)	E.1. Kleurhelderheid: 72,59%
A.3. Bladvulling: 79,04%(↑6,32%)	C2.6 Doorzichtigheid: 96,78%	E.3. Kleurtoon: 72,59%
A.4. Ingenomen ruimte: 83,88%	D.1. Arcering: 88,72%	E.4. Kleurmenging: 51,62%(↑1,62%)
A.5. Kader: 100%(-)	D3.1 Lijnsoort dik: 85,45%	F.2. Ritme: 74,2%(↓ 12,16%)
A.6. Genre: 100%	D3.2 Lijnsoort dun: 80,65%	
A7.1 Categorie 1: 100%	D3.4 Lijnsoort doorgetrokken: 85,45%	

Tabel 3a: mate van overeenkomst per scoringsitem in scoringsronde 3

Hoog (75%<)	Hoog(75%<)	Gemiddeld(50-75%)
A7.2 Categorie 2: 100%	D3.5 Lijnsoort recht: 85,45%	
A7.3 Categorie: 98,39%	D3.6 Lijnsoort gebogen: 98,39%	
A7.4 Hoeveelheid: 96,78%	D3.7 Lijnsoort snelle lijnen: 77,42%	
A7.5 Interactie: 83,88%	D3.8 Lijnsoort langzame lijnen: 75,81%	
A8 stijl: 91,94% (↑23,76%)	E.2. Kleurhoeveelheid: 83,89%(↓7,01%)	
B1.1. Organisch: 91,94%	E.5. Kleursaturatie: 79,04%(↑42,68%)	
B2. Contour: 91,94%(↑28,31%)	F1.1 Beeldassen: 87,1%	
B3. Tektonisch/a-tektonisch: 100% (↑32,82%)	F1.2 Samenhang: 75,81%	
C1. Afsnijding: 93,55%	G.1. Textuur: 96,78% (↑10,42%)	
C2.1 Overlapping: 91,94%	G.2. Factuur: 98,4%	

Tabel 3b: mate van overeenkomst per scoringsitem in scoringsronde 3

Beschrijving tabel

- 0 van de 45 scoringsitems vertonen een overeenkomst lager dan 50%.
- 7 van de 45 scoringsitems vertonen een gemiddelde overeenkomst van 50-75%.
- 38 van de 45 scoringsitems vertonen een hogere overeenkomst dan 75%.

Opvallendheden

- Van de 45 scoringsitems vertoont geen enkele een overeenkomst lager dan 50%!
- Ruimtelijkheid: In scoringsronde 2 was de mate van overeenkomst in percentages 72,72%, dit is een gemiddelde overeenkomst. In de derde scoringslijst is het scoringsitem ruimtelijkheid opgesplitst in zes scoringsitems die betrekking hebben op ruimtesuggestie. Deze zes scoringsitems vertonen allen een overeenkomst hoger dan 90%.
- Tektonisch: in de tweede scoringsronde was de mate van overeenkomst 68,18%. In de derde scoringsronde is de overeenkomst gestegen naar 100%. Dit is een stijging van 32,82%.
- Compositie: In scoringsronde 2 was de mate van overeenkomst 50%, dit is een gemiddelde overeenkomst. In de derde scoringslijst is het scoringsitem compositie opgedeeld in de scoringsitems: beeldassen en samenhang. Beide scoringsitems vertonen een overeenkomst hoger dan 75%.
- Ritme: In scoringsronde 2 was de mate van overeenkomst 86,36%, dit is een hoge overeenkomst. In scoringsronde drie is de mate van overeenkomst gedaald naar 74,2%, dit is een gemiddelde overeenkomst en een daling van 12,16%.
- Vormtype: in de scoringslijst gebruikt in scoringsronde 3 zijn de antwoordmogelijkheden organisch en geometrisch zelfstandige scoringsitems geworden. Het scoringsitem organisch vertoont een mate van overeenkomst van 91,94%, dit is een hoge overeenkomst en hoger dan de overeenkomst van scoringsitem vormtype in scoringsronde 2. Het scoringsitem geometrisch vertoont een mate van overeenkomst van 72,59%, dit is een gemiddelde overeenkomst maar lager dan de overeenkomst van scoringsitem vormtype in scoringsronde 2.
- Stijl (voorheen abstract-figuratief): in de tweede scoringsronde was de mate van overeenkomst 68,18%, dit is een gemiddelde overeenkomst. In de derde scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 91,94%. Dit is een hoge overeenkomst en een stijging van 23,76%.
- Contour(voorheen belijning): In de tweede scoringsronde was de mate van overeenkomst 63,63%, dit is een gemiddelde overeenkomst. In de derde scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 91,94%. Dit is een hoge overeenkomst en een stijging van 28,31%.
- Lineair: In scoringsronde 2 was de mate van overeenkomst 27,27%. Dit is een lage overeenkomst. In scoringsronde 3 is de mate van overeenkomst gestegen naar 59,68%. Dit is een gemiddelde overeenkomst en een stijging van 32,41%.
- Kleursaturatie: In de tweede scoringsronde was de mate van overeenkomst 36,36%. Dit is een lage overeenkomst. In de derde scoringsronde is de mate van overeenkomst gestegen naar 79,04%. Dit is een hoge overeenkomst en een stijging van 42,68%.
- Toegevoegde scoringsitems: Alle toegevoegde scoringsitems vertonen een overeenkomst tussen de 67 en 100%. Waardoor ze een gemiddelde of hoge overeenkomst vertonen.

3.3.2 Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

Na de derde scoringsronde zal er geen aanpassing meer gedaan worden in de scoringslijst. Na deze ronde is een weergave gemaakt van de koppelingen tussen de formele beeldelementen en de materiaalhantering die op dit moment te maken zijn (zie figuur 2). Anders dan eerdere koppelingen die we hebben gemaakt, maken we de koppeling nu vanuit de formele beeldelementen naar de aspecten van de materiaalhantering. Dit doordat de hoofdaspecten binnen de scoringslijst opgezet zijn a.d.h.v. de formele beeldelementen.

3.3.3 Bruikbaarheid

De derde scoringslijst gebruikt in scoringsronde 3 bestaat uit 45 scoringsitems. Dit zijn er 26 meer dan in de tweede scoringsronde.

In scoringsronde 3 is er opnieuw gekeken naar de volgordelijkheid van de scoringslijst. Drs. I. Pénczes heeft de scoringsitems geordend naar de volgorde van waarneming.

In scoringsronde 3 is er gebruikt gemaakt van een handleiding uitgewerkt door Drs. I. Pénczes. In deze handleiding is per scoringsitem beschreven wat er in het kader van de scoringslijst wordt verstaan met een scoringsitem.

Scoringsronde drie is de eerste ronde waarin alle scoringsitems bij alle onderzoekseenheden een score toegekend hebben gekregen.

3.3.4. Mate van overeenkomst over drie scoringsrondes

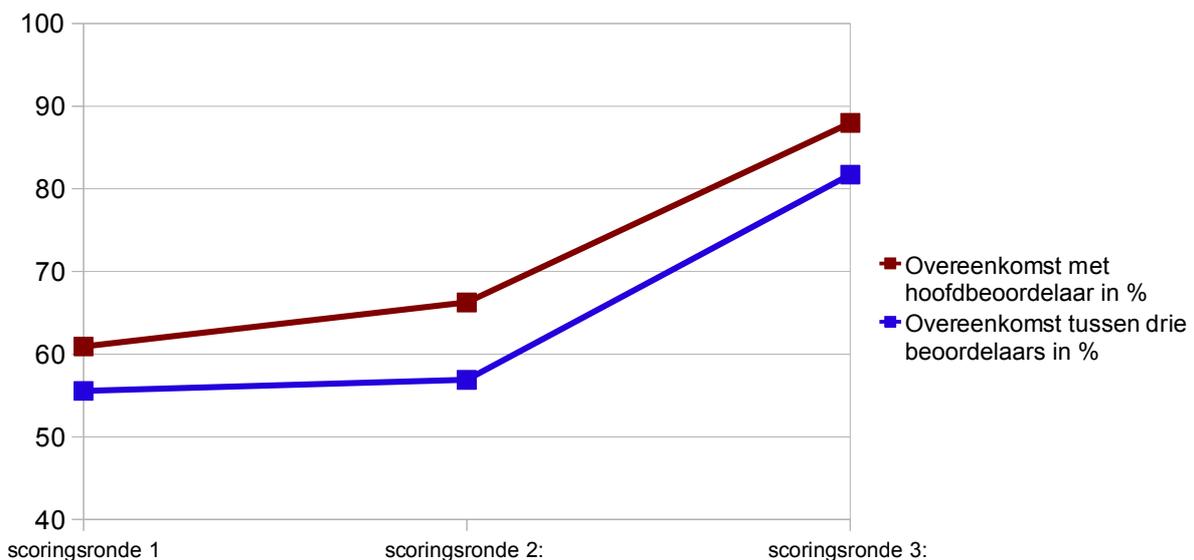
In onderstaande diagram zijn de overeenkomsten in procenten van elke scoringsronde weergegeven.

De rode lijn laat een stijgende lijn zien. Deze lijn geeft op drie punten weer wat de mate van overeenkomst afgezet tegen de hoofdbeoordelaar was in respectievelijk scoringsronde 1, 2 en 3.

De lijn laat zien dat de groei in overeenkomst tussen scoringsronde 1 en scoringsronde 2, 5,4% is. De stijging in overeenkomst tussen scoringsronde 2 en scoringsronde 3 is: 21,7%.

Het afzetten van de scores tegen de hoofdbeoordelaar zorgt ervoor dat de resultaten in vervolgonderzoek gebruikt kunnen worden om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te berekenen.

Naast de rode lijn is er in het diagram een blauwe lijn zichtbaar. Deze lijn geeft de mate van overeenkomst tussen alle drie de beoordelaars weer. Door deze mate van overeenkomst wilden we bekijken of deze resultaten een vergelijkbare stijging zouden laten zien dan de mate van overeenkomst afgezet tegen de hoofdbeoordelaar. De stijging in overeenkomst tussen scoringsronde 1 en scoringsronde 2 is 1,3%. De stijging in overeenkomst tussen scoringsronde 2 en scoringsronde 3 is 24,8%.

Lijndiagram 1: Weergave toename van overeenkomst

4

DISCUSSIE

4.1 INTERPRETATIE VAN DE RESULTATEN

In deze paragraaf interpreteren we de resultaten uit hoofdstuk 3 aan de hand van de drie doorlopen scoringsrondes in dit onderzoek. Zoals in paragraaf 2.4 is weergegeven hebben we na elke scoringsronde de verkregen resultaten geanalyseerd en geïnterpreteerd om tot aanpassingen te komen die verwerkt werden in een verder geoperationaliseerde versie van de scoringslijst.

Deze aanpassingen zijn deels gemaakt aan de hand van interpretatie op het gebied van: literatuur, eigen kennis en ervaring, en deels aan de hand van de kwantitatieve resultaten van een scoringsronde.

Aanpassingen die gedaan worden in de scoringslijst zijn bedoeld om de objectiviteit van de lijst te vergroten, omdat we erna streven om een begrip zo af te bakenen dat het een eenduidig en helder scoringsitem wordt. Dit maakt de kans op overeenstemming groter, en de kans op interpretatie van de beoordelaar kleiner. Bij de aanpassingen die gedaan worden binnen de scoringslijst maken we onderscheidt tussen:

- Aanpassing binnen antwoordcategorieën
- Toevoeging of verwerping van een scoringsitem

Wanneer we een van deze aspecten aanpassen, bekijken we gelijk naar een betere begripsdefiniëring van het scoringsitem omdat we in overleg treden over de volledigheid, eenduidigheid, en relevantie van het te meten scoringsitem of de antwoordmogelijkheid.

Deze handelwijze wordt toegepast in de eerste twee scoringsrondes. Na de derde scoringsronde zullen er in dit deelonderzoek geen aanpassingen meer geïntegreerd worden in een vernieuwde scoringslijst. De resultaten en de interpretatie van scoringsronde 3 zullen in de vorm van aanbevelingen worden gedaan.

Hieronder geven we verklaring en uitleg over de keuzes die gemaakt zijn ten opzichte van het aanpassen van de scorelijsten.

Naast de interpretatie per scoringsronde volgt er een samenvattende interpretatie van de resultaten van het onderzoek, waarvan wij de belangrijkste resultaten zullen uitlichten en beschrijven.

4.1.1. Interpretatie resultaten scoringsronde 1

De hieronder beschreven interpretaties zijn geordend via de 3 speerpunten van de scoringsronden.

Overeenkomsten/ verschillen scoringsronde 1

Het percentage aan overeenkomst van scoringsronde 1 laat zien dat de mate van overeenkomst tussen de beoordelaren hoger is dan de mate van geen overeenkomst.

Dit geeft aan dat bepaalde scoringsitems uit de scorelijst voor meerdere beoordelaren toepasbaar, herkenbaar en zichtbaar zijn in beeldende producten. Het feit dat er überhaupt al een overeenkomst is, geeft aan dat er een basis is waar ook daadwerkelijk aan verder gebouwd kan worden.

De mate van overeenkomst is 60,9%. Dit is geen beduidend hoge mate van overeenkomst, maar geeft wel aan dat het mogelijk is de bestaande overeenkomst te vergroten wanneer de begrippen in de scoringslijst verder geoperationaliseerd worden en de objectiviteit hiermee wordt vergroot.

Aanpassing antwoordcategorieën scoringsronde 1

- Bij verschillende scoringsitems in scoringslijst 1 was het alleen mogelijk om via de antwoordcategorie aan te geven in welke mate het scoringsitem aanwezig was in het beeldend product. Tijdens het scoren merkten we echter dat het ook voor kan komen dat een scoringsitem gewoon niet aanwezig is in het beeldend product.
Dit was het geval bij de volgende scoringsitems: *ruimtelijkheid*, *ritme*, *kleurmenging* en *kleurcontrast*. Visser (2006) ondersteunt o.a. het feit dat tweedimensionale kunst vanuit zichzelf slechts twee dimensies heeft en dus plat is. Hij beschrijft dat de maker dit platte vlak kan doorbreken door een illusie van ruimte toe te voegen door bijvoorbeeld afsnijding of overlapping. Pas dan is er sprake van ruimtelijkheid.

In de scoringslijst heeft dus een aanpassing plaatsgevonden binnen de antwoordcategorie van de genoemde scoringsitems. Er is gekozen om de antwoordmogelijkheden aan te passen in: nee (scoringsitem niet aanwezig) of ja (scoringsitem aanwezig). Wanneer er sprake is van antwoord ja wordt er gevraagd naar een specificatie om te weten in welke mate bijvoorbeeld kleurmenging voorkomt of welk kleurcontrast er te zien is.

- Bij het scoringsitem *vormtype* en *compositie* is gekozen om een antwoordmogelijkheid toe te voegen.
De antwoordmogelijkheden waren niet omvattend voor het begrip. Hiermee bedoelen we dat het moeilijk was om duidelijk een keuze te maken tussen de antwoordmogelijkheden omdat er verschillende interpretaties bestonden bij de beoordelaren, of dat de bestaande antwoordmogelijkheden het scoringsitem niet volledig dekten.
Bijvoorbeeld geometrisch: voor de één was geometrisch een figuratie die bestond uit alleen maar meetkundigenvormen (cirkel, vierkant, driehoek) voor de ander voldeden meetkundige karakteristieken. Hierdoor is strak- geometrisch toegevoegd voor de meetkundigenvormen.
- Bij het scoringsitem *abstract/ figuratief* is gekozen om antwoordmogelijkheid stilistisch te verwijderen. Wanneer we kijken naar de resultaten zien we dat het onderscheid tussen abstract - stilistisch - figuratief moeilijk te maken was. Stilistisch is namelijk het reduceren en vereenvoudigen van natuurvormen; een voorstadium van abstractie (Visser, 2006, p.134).
Het onderscheid tussen deze stadia; op de grens van herkenbaar en onherkenbaar, blijkt in de praktijk interpretatiegevoelig.

Toevoeging of verwerping scoringsitems

Verwerping:

Tijdens de bespreking over scoringslijst 1 is ondervonden dat verschillende scoringsitems niet als zelfstandig scoringsitem nodig zijn, maar een antwoordmogelijkheid vormen voor een andere overkoepelende scoringsitems.

Het betreft hier de scoringsitems *Kleur, vorm/restvorm* en *licht/donker*. Ze zijn verwijderd als scoringsitem en onder gebracht als antwoordmogelijkheid bij andere scoringsitems.

Het scoringsitem *kleur* bijvoorbeeld bestond in scoringslijst 1 uit antwoordmogelijkheden die betrekking hadden op hoeveelheid *kleur* (bijv. polychroom=meerkleurig), de betekenis van de toepassing van *kleur* (o.a. expressief, cerebraal), en de *kleurtoon* (bijv. chromatisch). In deze antwoordcategorie werden dus meerdere beeldelementen gevraagd binnen in scoringsitem. Dit maakte het moeilijk om één antwoord te geven bij dit scoringsitem. Bovendien bleek de betekenis van de toepassing van *kleur* erg interpretatiegevoelig. Visser (2006, p. 109) beschrijft bijvoorbeeld dat cerebraal *kleurgebruik* duidt op het rationeel toepassen van *kleur*. Wij kunnen dit echter niet aflezen uit het beeldelement zelf omdat we daarmee niet in het hoofd van de cliënt kunnen kijken. Het is iets wat nacheekt moet worden bij de cliënt zelf.

In scorelijst twee zijn er omtrent het begrip *kleur* nieuwe scoringsitems toegevoegd, waarbij we zien dat *kleur* o.a. veranderd in *kleurhoeveelheid* en *kleursoort*. Waarbij het scoringsitem *licht/donker* en antwoordmogelijkheid *chromatisch* zijn onderverdeeld in *kleursoort*, antwoordmogelijkheid *polychroom* onder *kleurhoeveelheid* is geplaatst.

Toegevoegde scoringsitems:

Na de eerste scoringsronde hebben we gekeken waar nog hiaten in de scoringslijst aanwezig waren en of er scoringsitems misten die mogelijk verdere informatie verschaffen over de materiaalhantering. Zo zijn er een aantal scoringsitems toegevoegd aan de scoringslijst:

- *Verdeling:* In overleg kwam ter sprake dat samenhang in een beeld belangrijk is omdat het ons informatie geeft over de manier van ordenen in een beeldend product, en of de beeldelementen met elkaar in verbinding staan. Dit hebben we teruggebracht in het scoringsitem *verdeling*.
- *Lineariteit:* Tijdens het scoren was merkbaar dat we nergens in de scorelijst 1 konden terugzetten of een beeld vooral uit lijnen of uit vlakken bestaat. Dit is belangrijke informatie als beeldend therapeut omdat het iets zegt over de lijnvoering van een cliënt. Tegelijkertijd zie je dat als een beeldend product vooral opgebouwd is uit vlakken, het ruimtegebruik vaak ook groter is dan bij wanneer het beeld is opgebouwd uit lijnen. Het vormgevingsaspect ruimte geeft ons weer informatie over het handelingsaspect beweging

- **Kleurhoeveelheid:** geeft ons informatie over de manier van vormen van de cliënt, en of er variatie te zien is in het beeldend product (zie ook uitleg onder verwerking).
- **Kleursoort:** dit scoringsitem is i.p.v. het scoringsitem kleur gekomen omdat dit het begrip beter definieert (zie ook uitleg onder verwerking).
- **Variatie in toepassing:** bij het inleidend stukje van de scorelijst; de globale beschrijving van het beeld, is de vraag of er variatie in toepassing van het materiaal en zijn eigenschappen zichtbaar is, toegevoegd. Uit ervaring van de beoordelaren blijkt dat 'variatie' in opbouw en materiaalgebruik van het beeldend product een belangrijk observatiepunt is bij de omgang met het beeldend medium. Wanneer een cliënt meer variatie laat zien in toepassing van het medium wil dit vaak iets zeggen over het contact met het materiaal, het vinden of zoeken van mogelijkheden, de mate van exploreren en experimenteren, en het 'zelf' vormgeven van de cliënt.
De vraag is nog niet omgezet in een scoringsitem binnen de scoringslijst omdat het nog niet duidelijk is op welke manier deze vraag te kwantificeren is.

Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

De volgorde en ordening van de scoringsitems bij scoringslijst 1 zijn gebaseerd op het theoretisch model van Pénzes (2010). Uit de eerste scoringsronde bleek dat er een aantal scoringsitems worden toegevoegd aan scoringslijst 2. Voor het toevoegen van bovenstaande scoringsitems moet er dus gekeken worden naar de plaatsing van deze nieuwe scoringsitems.

Bij het plaatsen van deze scoringsitems bleek dat onduidelijk was of de hoofdaspecten van de scoringslijst opgezet waren a.d.h.v. de vormgevingsaspecten van materiaalhantering of de formele beeldelementen van de formele beeldanalyse. Beide hebben namelijk dezelfde namen voor begrippen binnen hun theorie.

Er is besloten dat de betekenis van de hoofdaspecten in de scoringslijst die van de formele beeldanalyse is. Dus bijvoorbeeld het aspect vormen betekend niet zoals in de materiaalhantering vormgeven, hoe het beeld tot stand komt. Maar vormen als figuur/vlak in een beeldend product.

De toegevoegde scoringsitems worden dus vanuit de formele beeldanalyse geplaatst onder de hoofdaspecten.

Bruikbaarheid

Bij het samenvoegen van de scores uit scoringsronde 1 bleek dat bepaalde beoordelaren bij een aantal scoringsitems geen score konden toekennen. Dit valt te verklaren door een gebrek aan scoringsitems en/of antwoordmogelijkheden of een onduidelijke definiëring van de begrippen uit de scoringslijst. In het kader van de bruikbaarheid van de scoringslijst kunnen we stellen dat scoringslijst 1 niet volledig toepasbaar was bij alle beeldende producten.

Daarnaast bleek uit overleg tussen de beoordelaren dat er tijdens het scoren vaak extra literatuur werd ingeschakeld om het scoringsitem om de inhoudelijke betekenis van het begrip duidelijker te krijgen en het begrip beter te kunnen scoren. Dit had als gevolg dat het invullen van de scoringslijst per beeldend product vrij lang duurde. Door begrippen duidelijker te definiëren gaan we ervan uit dat het scoren efficiënter verloopt in scoringsronde 2.

4.1.2. Interpretatie resultaten scoringsronde 2

De aanpassingen die gedaan zijn van scoringslijst 1 naar scoringslijst 2 waren vooral gebaseerd op een eerste inventarisatie, dit betekent dat de aanpassingen in die fase over het geheel genomen gericht waren op wat er wel en niet in de scoringslijst thuishoorde en hoe een scoringsitem af te bakenen was.

Aan de hand van de resultaten van scoringsronde 2 treden we met onze interpretaties meer in detail. Bij het interpreteren van deze resultaten kijken we specifiek naar de inhoud van de scoringsitems, wat zegt het ons? In welke hoedanigheden kan het voorkomen? Zijn deze hoedanigheden voor iedereen hetzelfde zichtbaar? En hoe hangt het samen met andere scoringsitems?

In deze paragraaf zullen we dit soort afwegingen zo nu en dan ondersteunen met een illustratie omdat een detail vaak beter te zien is, dan het in woorden te omschrijven is.

Overeenkomsten/ verschillen scoringsronde 2

In paragraaf 3.2.1 is te zien dat de mate van overeenkomst (66,3%) is gestegen ten opzichte van de eerste scoringsronde. De mate van verhoging is niet beduidend hoog (5,4%).

Dit betekent dat we het percentage aan overeenkomst in stabiliteit vertoont en dat door operationalisering er sprake is van een kleine stijging.

Sommige scoringsitems (bijvoorbeeld ritme) laten een aanzienlijk hoger percentage aan overeenkomst zien

waardoor we kunnen stellen dat de scoringslijst wat objectiever is geworden.

Er zijn ook scoringsitems die een daling laten zien aan overeenkomst, deze scoringsitems dienen als basis voor verdere operationalisering van de scoringslijst.

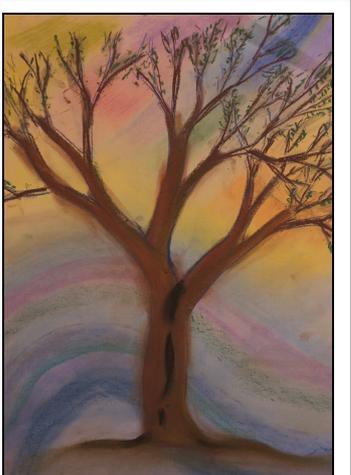
Onaangepaste scoringsitems

Opvallendheden die genoemd worden in hoofdstuk 3 bij scoringsronde 2 zijn onderverdeeld in onaangepast of aangepast. Wanneer het scoringsitem in scorelijst 3 is aangepast, is het onderverdeeld in de soort aanpassing die is gedaan. De scoringsitems die nagenoeg hetzelfde zijn gebleven zijn hieronder genoemd.

- **Ritme** vertoont een opvallend hoge mate aan overeenkomst binnen scoringsronde 2. Dit valt te verklaren door een aanpassing binnen de antwoordmogelijkheden van scoringslijst 1 naar scoringslijst 2. De antwoordmogelijkheid sterke herhaling/ regelmaat hebben we in scoringslijst twee uit elkaar gehaald omdat dit twee verschillende waarnemingen zijn binnen het formele beeldelement ritme.

Ritme is namelijk een herhaling van vergelijkbare elementen (Visser, 2006, p. 117). Dit betekent dat het element dat herhalend is, niet steeds dezelfde vorm of structuur hoeft te hebben. Ritme kan dus een kleine mate van onregelmatigheid bevatten. Dit in tegenstelling tot regelmaat. Regelmaat is een herhaling die sterker is dan ritme omdat dezelfde beeldaspecten binnen één beeldend product herhaald worden.

Binnen scoringslijst 2 hebben we de antwoordmogelijkheden binnen het formele beeldelement ritme aangepast en duidelijker afgebakend. Dit resulteert in een hogere mate aan overeenstemming tussen de verschillende beoordelaren. De antwoordmogelijkheden blijven in scoringslijst 3 hetzelfde.

<p><u>Voorgrond/achtergrond</u> vertoont een hoge stijging van overeenkomst bij scoringsronde 2. Dit valt te verklaren doordat het scoringsitem duidelijker is afgebakend.</p> <p>Voorgrond achtergrond heeft te maken met ruimtelijkheid, omdat er iets vóór de achtergrond staat (Visser, 2006).</p> <p>In product C.4.1 kan men zien dat er iets met de omgeving van het hoofdfiguur is gedaan, en daar ontstaat vaak de verwarring. Er is echter geen hiërarchie in het beeld waardoor alle beeldelementen gelijkmatig en vlak blijven, dus niet ruimtelijk. In afb. 6 zien we een duidelijke ordening van hoofdfiguur en achtergrond. Het scoringsitem blijft inhoudelijk hetzelfde in scoringslijst 3, het verandert alleen van plaats onder het item ruimtesuggestie.</p>		
	C4.1 geen voorgrond/achtergrond	afb. 6 wel voorgrond/achtergrond

Aanpassing antwoordcategorieën

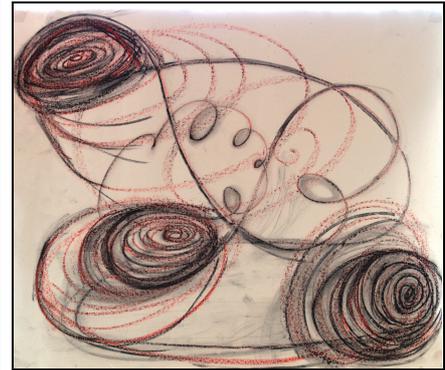
- **Compositie:** uit de data-analyse van scoringsronde 2 blijkt dat dit scoringsitem gedaald is in overeenkomst t.o.v. scoringsronde 1. Dit was voor ons reden om opnieuw dit scoringsitem te bekijken. Zowel in scorelijst 1 als 2 bestaan de antwoordmogelijkheden bij dit scoringsitem uit de verschillende compositieschema's. Visser (2006, p.66) zegt er ontelbare van zo'n compositiemogelijkheden zijn, maar dat het begrip simpelweg inhoudt dat men kijkt naar de samenstelling, en organisatie van het beeldend product. De structuur van de samenstelling wordt door de beeldassen bepaald. Diagonalen, schuine en kromme lijnen leveren een bepaalde dynamiek en beweging op. Horizontale en verticale beeldassen zijn statig en stabiel. Het scoren van beeldassen kan ons dus informatie opleveren over beweging en de manier van ordenen, waardoor we direct een koppeling kunnen maken naar de materiaalhantering. Daarnaast is het voor beeldend therapeuten belangrijk om te bekijken of er samenhang te zien, en dus te scoren is binnen het beeldend product. Het geeft ons namelijk informatie over de samenstelling en dus de manier van ordenen.
- **Belijning:** ook hier blijkt uit de resultaten dat dit scoringsitem in percentage gedaald is t.o.v. scoringsronde 1. Uit overleg bleek dat een andere manier van het omschrijven van het scoringsitem en antwoordmogelijkheid duidelijker is. De antwoordmogelijkheid lineair schepte namelijk verwarring

met het scoringsitem lineariteit omdat de woorden vrijwel hetzelfde zijn maar we iets verschillends willen scoren. Dit is ook opgenomen in de handleiding. Lineair heeft betrekking op de contour en is veranderd in de beschrijving 'scherp afgebakend'.

Daarnaast wordt de antwoordmogelijkheid arcering in scoringslijst 3 een zelfstandig scoringsitem omdat het niet onder het scoringsitem contour valt.

- **Lineariteit:** Dit scoringsitem werd in de tweede ronde voor het eerst gescoord. Het vertoonde een lage mate van overeenkomst waardoor bleek dat het nog geen eenduidig gedefinieerd begrip is. Daarnaast bleek de vraag naar specificatie bij het scoringsitem lineariteit te interpretatiegevoelig. Met het scoringsitem lineariteit wordt bedoeld of het beeldend product uit lijnen is opgebouwd. De specificatiekeuze tussen veel gemiddeld of weinig in scoringslijst 2, was te weinig afgebakend. In scoringslijst 3 zal de keuze tussen ja en nee gelden.

Kleurmenging: de mate van overeenkomst bij dit scoringsitem is in de tweede scoringsronde gedaald. Kleurmenging sluit aan bij het vormgevingsaspect kleurgebruik. Het geeft ons o.a. informatie over de variatie en interactie bij materiaalgebruik. Tijdens de bespreking tussen de beoordelaren blijkt dit een lastig item om te scoren. Er bestaan namelijk verschillende interpretaties over wanneer er sprake is van kleurmenging. Wanneer men twee transparante kleuren over elkaar heen zet (afb.1) lijkt er dus al sprake te zijn van een andere kleur. Is dit dan kleurmenging? Nee, het blijkt van niet. Wanneer er wel sprake is van kleurmenging wordt er in scoringslijst 2 gevraagd om te specificeren in percentage schalen (0-10%, 10-90%, 90-100%) Als we dan de verschillende scores van één product naast elkaar leggen blijkt hier weinig overeenstemming in te zijn. Moeilijk is het echter nog om een andere manier van kwantificeren te bedenken. In scoringslijst 3 zullen de percentages worden weggehaald, en wordt de 3e scoringsronde gebruikt om te kijken of de mate van overeenkomst stabiel blijft, daalt of stijgt.

afb. 1 geen kleurmenging

Toevoeging en verwerping scoringsitems

Verwerping:

- **Kleursoort:** Het scoringsitem kleursoort is voor het eerst gescoord in de tweede scoringsronde. Het vertoonde een overeenkomst van 68,18% tussen de beoordelaren. De definiëring van de antwoordmogelijkheden bleek niet optimaal. Bijvoorbeeld: een antwoordmogelijkheid binnen kleursoort was 'chromatisch'. Dit wil zeggen dat er trapsgewijze tonverschillen in het beeldend product te zien zijn (Visser, 2006, p. 112). Tevens een antwoordmogelijkheid bij dit scoringsitem was 'pasteltinten'. Het verschil tussen tinten en tonen is moeilijk aan te wijzen. Ook omdat 'chromatisch' van toepassing kan zijn op verschillende kleurgroepen, en de rest van de antwoordmogelijkheden een specifiekere kleurgroep aanwijst, is een eenduidige keuze soms lastig te maken. Wanneer we ons afvragen wat we daadwerkelijk willen weten komen we uit op scoringsitems kleurtoon (ja, nee) en kleurhelderheid (pastelkleuren, heldere kleuren, of donkere kleuren). Deze scoringsitems maken zichtbaar of een beeldend product een bepaalde homogeniteit vertoont. Wanneer men een reeks producten naast elkaar gaat leggen kan men zien of de producten op vergelijkbare manier tot stand zijn gebracht.
- **Kleurcontrast:** dit scoringsitem is in de 2^e scoringsronde beduidend gestegen aan gemiddelde overeenkomst. Het blijft echter een percentage aan overeenkomst vertonen dat aan de lage kant is. Hierdoor rees de vraag of het mogelijk gaat zijn om dit scoringsitem objectief te maken, en of het scoringsitem überhaupt relevant is t.o.v. materiaalhantering. Visser (2006, p.107) verklaart dat kleurcontrasten gebaseerd zijn op psychische en fysiologische processen en de wijze waarop ons 'zien' op kleuren reageert. Hij zegt dat contrasten niet reëel zijn en vaak te maken hebben met illusie. Daarnaast bespreekt hij dat veel kleurcontrasten gecombineerd en gelijktijdig kunnen voorkomen. Het bovenstaande meegenomen trekken wij de conclusie dat het scoringsitem kan worden beïnvloedt door de persoon die het bekijkt waardoor er sprake is van subjectiviteit, en het item valt moeilijk te kwantificeren doordat de contrasten gecombineerd kunnen voorkomen. Het item wordt dus verworpen. De scoringslijst is niet opgezet om een beeldend product te analyseren op een kunstbeschouwende

manier. Wanneer dit zo was is informatie over kleurcontrast binnen het beeldend product waardevolle informatie.

Het uiteindelijke doel van deze scoringslijst is te kijken in hoeverre er op een objectieve manier informatie verkregen kan worden over de aspecten van materiaalhantering van de cliënt. Als creatief therapeut is het dus van belang dat een scoringsitem in de scoringslijst deze informatie kunnen verschaffen. Kleurcontrast was niet in de categorieën van materiaalhantering onder te verdelen.

Toevoeging

In de derde scoringslijst zijn vrij veel scoringsitems toegevoegd namelijk 26. Dit heeft te maken met de aanpassing in volgorde van de lijst en toegevoegde scoringsitems die specifiekere informatie beogen te geven over aspecten van materiaalhantering die nog niet, of weinig opgenomen waren in de scoringslijst. Binnen scoringslijst 3 is reeks scoringsitems opgenomen die zijn onderverdeeld bij het hoofd- beeldaspect: Algemene kenmerken. Deze scoringsitems geven ons informatie over de eerst waarneembare kenmerken die in grote lijnen informatie geven over het beeldend product en het materiaalgebruik (zoals: formaat, soort drager, genre, materialen en technieken, interactie). Deze gegevens zijn belangrijk omdat de rest van de scoringsitems binnen de context van de eigenschappen van het materiaal -en mediumgebruik vallen die onder algemene kenmerken gescoord worden.

Onderstaande scoringsitems zijn tevens toegevoegd aan scoringslijst 3 omdat ze ons specifiekere informatie geven t.o.v. de omgang met materiaal.

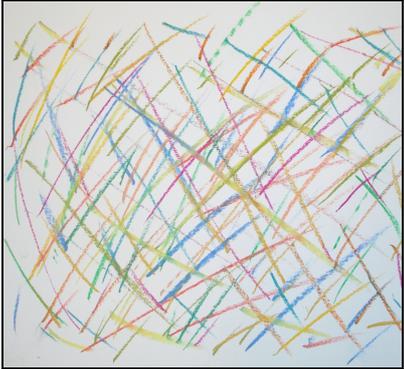
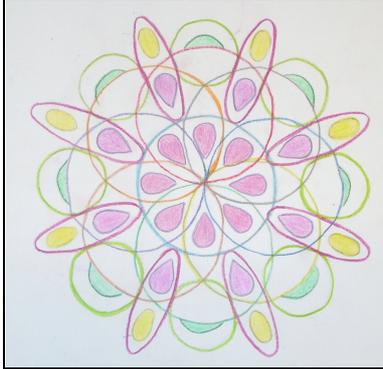
- *Ruimte*: Afsnijding, Ruimtesuggestie(overlapping, lijnperspectief, atmosferisch perspectief, verkleining, voorgrond/achtergrond, doorzichtigheid)
- *Lijn*: Lijnsoort(dik, dun, gebroken/onderbroken, ononderbroken/doorgetrokken, recht, gebogen, snelle lijnen, langzame lijnen)
- *Textuur*: factuur

Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

In de tweede scoringsronde lag de focus bij het opnieuw bekijken van de koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en de formele beeldelementen. Er is gekeken naar nieuwe koppelingen en naar nieuwe begrippen binnen de scoringsitems die op een meer directe manier informatie verschaffen over de aspecten van de materiaalhantering.

Dit is gedaan door alle formele beeldelementen(scoringsitems) uit scoringslijst 2 onder te brengen bij alle vormgevingsaspecten en handelingsaspecten van materiaalhantering(zie bijlage 6).

Hier kwamen een drietal opvallendheden uit die we hieronder beschrijven.

<p><u>Toevoeging handelingsaspect</u> <u>Tempo</u>: Dit handelingsaspect van materiaalhantering was het enige aspect waar we nog geen formeel beeldelement aan konden koppelen omdat gedacht werd dat je tempo alleen tijdens het beeld proces kunt waarnemen. na overleg, discussie en uitproberen zijn we tot de conclusie gekomen dat dit handelingsaspect toch zichtbaar wordt in lijnvoering (zie C6.8 en C5.4 hiernaast en in bijlage 8). Voor een beeldend therapeut die geschoold is in het gebruik van het beeldend medium moet herkenbaar kunnen zijn wanneer een lijn snel of langzaam is opgezet doordat de lijn een specifiek uiterlijk krijgt. In scoringslijst 3 worden deze items onder lijnvoering geplaatst en kan er getoetst worden a.d.h.v. de mate van overeenkomst in hoeverre het scoringsitem objectief te scoren is.</p>	 <p>C6.8 Snelle lijnen</p>	 <p>C5.4 Langzame lijnen</p>
--	--	---

Begripsafbakening kleursaturatie

Bij dit scoringstitem is vooral gekeken naar de definiëring en afbakening van het item. Kleursaturatie is een belangrijk item omdat het ons informatie geeft over de handelingsaspecten greep en kracht. Met greep bedoelen we de manier waarop het materiaal/gereedschap letterlijk wordt vastgehouden en gehanteerd wordt. Kracht zegt iets over de mate van druk en spanning dat op een materiaal/gereedschap wordt uitgeoefend.

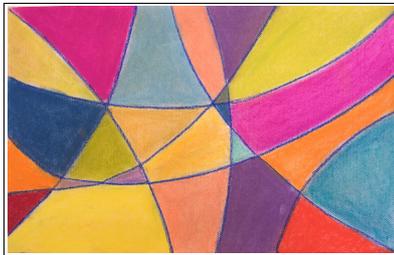
Een belangrijke bevinding tijdens het overleg bij dit begrip was dat kleursaturatie gescoord moet worden a.d.h.v. het gebruikte materiaal of gereedschap. Het is namelijk zo dat sommige materialen meer kracht vragen om tot een dekkende saturatie te komen.

In C6.4 en afb. 3 is er in beide producten gewerkt met pastelkrijt. Wanneer er lichte druk wordt uitgeoefend op het krijtje zal de kleur transparanter zijn opgezet dan wanneer iemand het krijtje met meer kracht hanteert. Afb. 2 is gemaakt met het materiaal vingerverf. Het product is dekkend gesatureerd maar wanneer we kijken naar de eigenschappen van vingerverf zien we dat er minder kracht moet worden uitgeoefend dan op pastelkrijt om de kleur dekkend gesatureerd te krijgen.

Wanneer men dus via de saturatie informatie wil krijgen over kracht en spanning die is ingezet, moet men duidelijk weten wat de karakteristieken van het materiaal zijn, en hoe dit zichtbaar wordt in een product. Daarom is het ook belangrijk dat in het begin van de scoringslijst naar de gebruikte materiaal en techniek wordt gevraagd.

C6.4 transparant gesatureerd (pastelkrijt)

afb. 3 dekkend gesatureerd (pastelkrijt)

afb. 2 dekkend gesatureerd (vingerverf)

- **Interactie:** interactie is een scoringsitem dat toegevoegd wordt aan de derde scoringslijst. Interactie is geen formeel beeldelement maar wel een uitermate belangrijk begrip dat informatie geeft over de materiaalhantering. Onder interactie verstaan we de wisselwerking tussen materiaal en vormgever. Wanneer er geen contact en wisselwerking plaatsvindt tussen materiaal en cliënt zal er weinig interactie te zien zijn. In het beeldend product zien we dit terug door te bekijken hoeveel de vormgever gebruik maakt van de mogelijkheden en eigenschappen van het toegepaste materiaal. Neem bijvoorbeeld het materiaal ecoline, deze inkt is (droog) te gebruiken met een kroontjespen waardoor het stuurbaar wordt, een andere mogelijkheid is de nat in nat techniek waarbij je water toevoegt bij de inkt en deze gaat vloeien (minder stuurbaar). Wanneer iemand meer variatie in toepassing laat zien is de interactie met het materiaal vaak groter, want men heeft oog en kan inspelen op de eigenschappen van het materiaal. In scoringslijst 3 wordt dit scoringsitem geplaatst onder materialen en technieken.

Bruikbaarheid

In de ontwikkeling van de scoringslijst is met name naar de derde scoringslijst toe, veel gewerkt aan de bruikbaarheid van de scoringslijst. Dit houdt in dat er naar de volgorde van de scoringslijst is gekeken d.m.v. overleg tussen de drie beoordelaren. Drs. I. Péntzes heeft op basis van dit overleg en aanvullende literatuur de volgorde van de lijst aangepast door met name formele beeldelementen als hoofd – beelddaspecten te gebruiken waar de verschillende scoringsitems in zijn onderverdeeld.

Omdat er tijdens scoringslijst 1 en 2 steeds bleek dat de scoringsitems in volgorde vaker wisselde van een detailvraag naar een globalere vraag, is er in scoringslijst 3 een opbouw gemaakt waarin er eerst naar de globalere en algemene kenmerken wordt gevraagd, en gaande weg de scoringslijst steeds specifiek wordt gekeken naar bepaalde items.

Tevens is er aandacht gegaan naar het congruent doortrekken van één manier van het opstellen van de antwoordmogelijkheden.

Een voorbeeld: elke antwoordcategorie met enkel ja en nee, wordt gescoord met a:ja en b:nee. Daarnaast heeft elke antwoordmogelijkheid zijn eigen letter in scoringslijst 3 en is de combinatie van letters en cijfers (bijv. wanneer er in scorelijst 2 naar een specificatie werd gevraagd van ja) verdwenen. Dit maakt het inventariseren van de scores, maar ook het invullen van de scoringslijst makkelijker en overzichtelijker.

- Opzetten handleiding:
Omdat het focuspunt in de derde ronde zal liggen bij de bruikbaarheid van de lijst heeft Drs. I. Penzes een eerste opzet voor een handleiding gemaakt. In deze handleiding worden de scoringsitems binnen de scoringslijst gedefinieerd en uitgelegd.
Voor het gebruiken van de handleiding tijdens scoringsronde 3 hebben D. Boselie en M. Winkelmolen gekeken naar de handleiding, en waar nodig aangegeven dat de begrippen beter gedefinieerd dienen te worden, meer uitleg nodig hebben, of beter op een andere manier omschreven konden worden.
Na deze aanpassingen is de handleiding in gebruik genomen bij scoringsronde 3 met het doel om te kijken naar de bruikbaarheid van de handleiding en of het een bijdrage levert tijdens het invullen van de scoringslijst. De handleiding is bijgevoegd in bijlage 2.

4.1.3. Interpretatie resultaten scoringsronde 3

Scoringsronde 3 is binnen dit onderzoek de laatste ronde waarin we daadwerkelijk data verzamelen. De resultaten van scoringsronde 3 zullen daardoor niet leiden tot gerichte aanpassingen voor een scoringslijst 4. De genoemde opvallendheden onder paragraaf 3.3.1 zullen we hieronder verklaren en toelichten in de vorm van aanbevelingen voor vervolgonderzoek, waarbij het zal gaan om het toetsen van de stabiliteit van de huidige scoringsitems, en het inventariseren van de mate van overeenkomst van nieuwe scoringsitems.

Overeenkomsten/verschillen scoringsronde 3

De mate van overeenkomst is in de derde scoringsronde gestegen naar 88,0%, dit betekent dat de mate van overeenkomst is gestegen met 21,7% ten opzichte van de tweede scoringsronde. Dit is percentueel gezien een beduidend hoge stijging. Dit spreekt voor de mate van objectiviteit, niet alleen omdat de mate van overeenkomst beduidend hoger is, maar ook doordat in de derde scoringsronde de scoringslijst toegepast is op beduidend meer onderzoekseenheden (32) in vergelijking met scoringsronde 1(15) en scoringsronde 2(11). Brinkman (2009, p.314) beschrijft dat de grootte van de steekproef van invloed is op de betrouwbaarheid. Hij zegt dat naar mate een steekproef groter is, iemand een nauwkeurigere schatting kan maken omdat een grotere spreiding zorgt voor minder toevalligheden.

De resultaten binnen scoringsronde 3 kunnen dus als nauwkeuriger worden beschouwd omdat deze scoringsronde meer onderzoekseenheden bevat.

Opvallendheden

Hiertoe behoren alleen scoringsitems die zich in scoringslijst 2 al bevonden waarin een stijging of daling te zien is.

Toegevoegde scoringsitems kunnen niet afgezet worden aan voorgaande resultaten maar kunnen wel opvallendheden vertonen die hieronder ook beschreven worden.

- Tektonisch/a -tektonisch: uit de resultaten van scoringsronde 3 blijkt dat dit scoringsitem een stijging laat zien, en nu een mate van overeenkomst van 100% vertoont. Dit laat zien dat de definitie van het scoringsitem voor de drie beoordelaars helder is. Deze definitie is ook in de handleiding opgenomen waardoor voor andere gebruikers van de scorelijst duidelijk wordt wat bedoeld wordt met dit scoringsitem.
- Organisch/geometrisch vormen twee nieuwe scoringsitems binnen het overkoepelend aspect vormtype. In de mate van overeenkomst is te zien dat geometrisch(72,59%) een lagere overeenkomst vertoont dan organisch(91,94%). Hierdoor wordt duidelijk dat het begrip organisch een duidelijkere afbakening heeft dan het begrip geometrisch.
- Stijl: het scoringsitem stijl(voorheen abstract/figuratief genoemd) is in de mate van overeenkomst beduidend gestegen(23,76%). Het scoringsitem vertoont nu een hoge overeenkomst. De aanpassing die is gedaan in de omschrijving van de antwoordmogelijkheden lijkt de mate van objectiviteit te verhogen.

- Contour: het scoringsitem is na de aanpassing in de beschrijving van antwoordmogelijkheden beduidend gestegen. Dit geeft aan dat de nieuwe beschrijving en definitie van het begrip(oorspronkelijk belijning) helderder is voor de drie beoordelaars.
- De scoringsitems die onder het overkoepelende kopje *ruimtesuggestie* vallen, vertonen allemaal een hoge mate van overeenkomst. Het scoringsitem ruimte was in vorige scoringsrondes lastig te scoren en vertoonde een lagere overeenkomst. Nu het begrip uit elkaar is gehaald en verwerkt in specifiekere geformuleerde scoringsitems blijkt het hoger te scoren, en lijkt de mate van objectiviteit hoger.

Aanbevelingen voor verdere operationalisering van begrippen

Een algemene aanbeveling is dat de scoringslijst en de scoringsitems verder getoetst moeten worden om te kijken naar de stabiliteit van de mate van overeenkomst.

- De volgende scoringsitems vertonen een afwisselende mate van overeenkomst, dit duidt erop dat de begrippen nog niet helder genoeg zijn en verder gedefinieerd dienen te worden. Daarnaast moeten de antwoordmogelijkheden van elke ronde met elkaar vergeleken worden om te achterhalen wat de oorzaak is van de fluctuerende hoeveelheid aan overeenkomst per scoringsronde. Dit geldt voor de volgende scoringsitems: A.3. Bladvulling, B1.2 Geometrisch, E.4. Kleurmenging, F.2. Ritme.
- Er zijn een groep scoringsitems die in de derde scoringsronde voor het eerst getoetst waren. Deze scoringsitems dienen verder getoetst te worden om te kijken of de mate van overeenkomst stabiel blijft of bij voorkeur gaat stijgen. Daarbij sluit aan dat er gekeken kan worden naar betere begripsafbakening, en daar waar nodig een aanpassing in antwoordmogelijkheden zodat alle items van de scoringslijst zo min mogelijk interpretatiegevoelig zullen zijn. Dit bovenstaande geldt voor de volgende scoringsitems: A6.5 *Interactie*, D. 3.3. *Lijnsoort: Gebroken/onderbroken*, D.3.7. *Lijnsoort: snelle lijnen*, D.3.8. *Lijnsoort: langzame lijnen*, E.1. *Kleurhelderheid*, E.3. *Kleurtoon*, F1.2. *Samenhang*, F.1.1 *Beeldassen*.
- Het scoringsitem D.2. *Lineair blijkt steeds* niet duidelijk tijdens het scoren. Dit begrip dient beter te geoperationaliseerd te worden. Het lijkt moeilijk om een eenduidige definitie te krijgen over wanneer een beeldend product uit lijnen is opgebouwd. Wanneer het product echt alleen uit lijnen bestaat(bijv. C6.4, zie bijlage 8), of echt alleen uit vlakken(bijv. C4.4, zie bijlage 8) blijkt dit makkelijker. Alles wat daar tussenin valt, is moeilijk te beoordelen en moet dus nader bekeken worden.

Koppeling tussen aspecten van materiaalhantering en formele beeldelementen

Doordat er een groot aantal scoringsitems toegevoegd zijn is het nodig een laatste keer binnen dit onderzoek te kijken naar de koppeling van deze scoringsitems met de aspecten van de materiaalhantering. In de eerdere scoringsrondes is er met name onderzocht of er überhaupt koppelingen gemaakt kunnen worden, en zochten we naar nieuwe koppelingen in de vorm van het toevoegen of verwijderen van scoringsitems.

Met deze laatste scoringslijst is het niet meer zoeken naar manieren om de lijst te verbeteren maar kijken waar de lijst nu staat. Dit is gedaan door een figuur te creëren waarin de koppelingen die nu gemaakt kunnen worden tussen de scoringsitems en de aspecten van materiaalhantering weergegeven worden. Dit figuur 2 en de beschrijving is te zien in paragraaf 4.1.4.

Wanneer er veel verbindingen te maken zijn tussen de formele beeldelementen van de lijst en de aspecten van materiaalhantering, kunnen we stellen dat we via de scoringslijst duidelijke informatie krijgen van het handelingspatroon van de cliënt.

Bruikbaarheid

- De scoringslijst:
Wanneer we kijken naar de scoringslijst met betrekking tot de bruikbaarheid is het van belang te kijken naar de lengte van de scoringslijst. De lengte van de scoringslijst is opgebouwd uit de hoeveelheid scoringsitems. De scoringslijst in de eerste scoringsronde bestond uit 18 scoringsitems. In de tweede scoringsronde bestond de lijst uit 19 scoringsitems. In de derde scoringsronde was het totaal aan scoringsitems 45.
In de laatste scoringsronde is het totaal aan scoringsitems dus beduidend hoger dan de items in de eerste en tweede ronde. Dit zou kunnen betekenen dat de bruikbaarheid van de lijst door de

toegevoegde scoringsitems moeilijker hanteerbaar, wordt, langer duurt etc.

Tijdens het gebruik van de scoringslijst werd dit ontkracht door de beoordelaars. De lijst werd als meer logisch ervaren door de verandering in volgorde. In de volgorde wordt nu eerst gekeken naar de algemene kenmerken van het beeldend product en wordt steeds gedetailleerder naarmate de scoringslijst vordert. Daarnaast zorgde het gebruik van de handleiding voor een soepeler verloop van het scoren omdat deze ervoor zorgde dat tijdens het scoren de begrippen in de scoringslijst duidelijk en helder bleven waardoor het scoren op een meer efficiënte manier verliep.

- De handleiding:

In de derde scoringsronde is er tijdens het scoren voor het eerst gebruik gemaakt van een opgestelde handleiding (zie bijlage 2) waarin de definities van de scoringsitems weergegeven zijn. Wegens een verhoging in overeenkomst bij bijna alle scoringsitems binnen de scoringslijst, kan dit duiden dat het gebruik van de handleiding tijdens het scoren bruikbaar is om de definitie van de scoringsitems concreet en helder te houden waardoor enige gevoeligheid voor interpretatie en subjectiviteit verminderd wordt. Dit geeft aan dat de handleiding een bruikbare toevoeging is. Het gebruik van de handleiding zorgde er daarnaast voor dat het niet meer nodig was zelf op zoek te gaan naar literatuur tussen het scoren door wanneer het begrip niet meer helder was. Dit zorgt ervoor dat de toepassing van de scoringslijst efficiënter wordt.

4.1.4 Samenvattende interpretatie van resultaten

Hierboven zijn de interpretaties van de resultaten per scoringsronde beschreven. In deze paragraaf beschrijven we samenvattend de resultaten van het onderzoek aan de hand van de drie focuspunten die we hebben beschreven per scoringsronde.

Overeenkomsten/verschillen

Wanneer we kijken naar de resultaten moeten we rekening houden met een drietal aspecten die de mate van overeenkomst kunnen verhogen, namelijk toeval, leerbaarheid beoordelaars en de operationalisering van de scoringslijst en zijn scoringsitems.

Als we kijken naar de mate van overeenkomst in scoringsronde 1 en scoringsronde 3 (scores berekend a.d.h.v. de hoofdbeoordelaar), heeft er een beduidende stijging plaatsgevonden van 27,0%! Er moet gekeken worden in welke mate dit te maken kan hebben met toeval en de leerbaarheid van de beoordelaars. Leerbaarheid is een aspect binnen het onderzoek dat meegeteld moet worden wanneer er sprake is van een verhoogde mate van overeenkomst. Doordat de drie beoordelaars alle drie de scoringsrondes scoren zal er een leerproces optreden gedurende het onderzoek. Voor de beoordelaars wordt het makkelijker de begrippen in de scoringslijst te begrijpen en de manier van scoren toe te passen.

Toeval is een aspect dat altijd aanwezig is wanneer er sprake is van meten in een onderzoek.

In dit deelonderzoek hebben we ons niet gericht op het statistisch berekenen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, waarin de mate van toeval gelijk wordt meegenomen in de resultaten. Daarom is het nodig te vermelden dat er binnen de resultaten van dit onderzoek altijd sprake is van een kans op toeval, de mate van toeval is niet berekend in de frequentieberekeningen die wij hebben gedaan.

Aan de hand van de verworven resultaten in dit deelonderzoek zal Drs. I. Péntzes de mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid berekenen waarin toch de mate van toeval wordt meegenomen.

Beide aspecten, de leerbaarheid en de mate van toeval, kunnen een bijdrage leveren aan de stijging van de mate van overeenkomst. Maar door de beduidende stijging die plaats heeft gevonden is het niet mogelijk dat dit puur berust is op toeval of de leerbaarheid van de beoordelaars, maar dat een groot gedeelte van de stijging ook te maken heeft met de operationalisering van de scoringslijst gedurende de drie scoringsrondes wat heeft gezorgd voor een grotere objectiviteit binnen de scoringslijst.

Bruikbaarheid

Er is sprake van een verbetering in de bruikbaarheid in de scoringslijst. Wanneer we namelijk kijken naar de toepasbaarheid van de scoringslijst, zien we dat in vergelijking met scoringsronde 1 en scoringsronde 2, in scoringsronde 3 door alle beoordelaars een score is toegekend aan elk scoringsitem. In dit geval laat het zien dat de antwoordmogelijkheden verbreed en beter toegespitst zijn op elk scoringsitem zodat het mogelijk werd om een gerichte en onderbouwde keuze te maken in de antwoordmogelijkheden van het scoringsitem.

Over het toepassen van de scoringslijst in zijn geheel kunnen we zeggen dat dit in het verloop van de scoringsrondes makkelijker werd bevonden. Dit doordat er aanpassingen gemaakt zijn in de volgorde van de opbouw van de scoringslijst.

Het gebruik van de handleiding werd als bruikbaar ervaren doordat het zorgde voor eenduidigheid in de definiëring van de begrippen uit de scoringslijst. Dit was zichtbaar in de percentuele stijging van overeenkomst van de scoringsitems.

Koppeling scoringsitems met aspecten van materiaalhantering

In het onderzoek is er tijd vrijgemaakt om te kijken naar de koppeling tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering omdat het belangrijk is om een verdere theoretische hypothese op te zetten over de koppeling tussen deze aspecten. Voor de start van het onderzoek was er een eerste koppeling gevonden, namelijk in het theoretisch model van Drs. I. Péntzes. Om deze theorie verder te onderbouwen is het nodig om na iedere operationalisering van de scoringslijst opnieuw te kijken naar de koppeling. Dit heeft dus plaatsgevonden na elke scoringsronde.

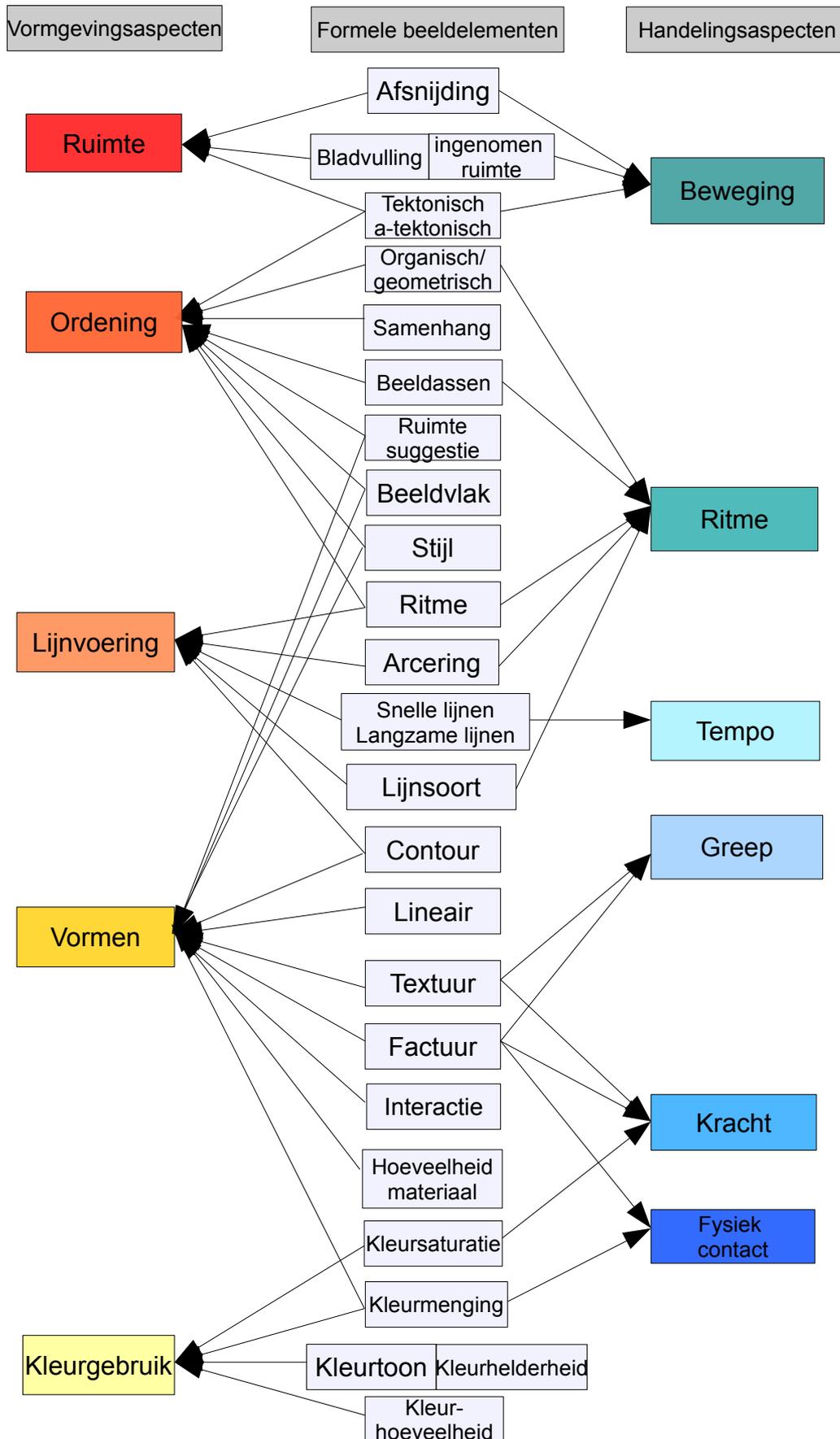
De laatste koppeling die is gemaakt is weergegeven op de volgende pagina in figuur 2. De koppeling is dit keer gemaakt vanuit de scoringsitems oftewel formele beeldelementen uit de scoringslijst. Vanuit deze elementen is gekeken naar de vormgevings- en handelingsaspecten van materiaalhantering. Dit is een verandering in de manier waarop we gekeken hebben naar de koppeling, voorheen zijn we gestart vanuit de aspecten van materiaalhantering en werden daaronder de formele beeldelementen gekoppeld.

In figuur 2 is te zien dat deze drie aspecten als het ware als een drieluik weergegeven zijn in het figuur. De formele beeldelementen zijn centraal weergegeven in het figuur omdat dit het startpunt vormde voor de theoretische koppeling met de aspecten van materiaalhantering. Links en rechts van de formele beeldelementen zijn de vormgevings- en handelingsaspecten van de materiaalhantering weergegeven.

In het figuur zijn de volgende scoringsitems niet opgenomen: *genre*, *categorie 1*, *categorie 2*, *categorie 3*, *kader*, *positie*, *soort*, *kwaliteit*. Deze scoringsitems geven informatie over de algemene kenmerken van het beeldend product. Deze informatie is nodig bij het invullen van de rest van de scoringslijst maar geven op zichzelf geen directe informatie over de materiaalhantering van de client.

De overige scoringsitems van de derde scoringslijst kunnen als formeel beeldelement wel gekoppeld worden aan een vormgevings- en/of handelingsaspect van de materiaalhantering. De gevonden koppelingen tijdens het onderzoek zijn overtuigend genoeg voor ons om hypothetisch te kunnen zeggen dat er een koppeling is tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering.

Figuur 2: koppeling tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering

4.2 VRAAGSTELLING EN ANTWOORD

Hoe kan een objectieve scoringslijst op basis van de formele beeldanalyse, verder geoperationaliseerd en ontwikkeld worden?

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag hebben we deelvragen opgesteld die de drie aspecten weergeven die volgens ons een bijdrage leveren aan het verhogen van de objectiviteit van deze scoringslijst.

We hebben drie deelvragen opgesteld die 3 aspecten weergeven waaraan wij willen dat de scoringslijst getoetst wordt. Namelijk:

- de mate van overeenkomst in scores tussen de beoordelaars, omdat dit weergeeft in hoeverre de scoringslijst objectieve begrippen/scoringsitems bevat.
- De bruikbaarheid omdat dit kijkt naar de toepasbaarheid van scoringslijst en of deze voor de praktijk goed in te zetten is.
- Als laatste de vraag of er een koppeling te vinden is tussen de formele beeldelementen waarop de scoringslijst gebaseerd is en de aspecten van de materiaalhantering. Omdat deze koppeling een belangrijk doel is in de informatie die we willen verkrijgen vanuit de scoringslijst.

Om antwoord te geven op deze aspecten hebben we in een cyclisch proces a.d.h.v. 3 scoringsrondes beeldende producten geanalyseerd met gebruik van de opgezette scoringslijst.

Het toepassen van een cyclisch proces als methode om data te verzamelen zorgt ervoor dat we van ruwe begrippen in de scoringslijst werken naar verfijning om zo tot een objectieve en geoperationaliseerde scoringslijst te komen.

Tijdens de data-analyse hebben we gezien dat de mate van overeenkomst zorgde voor de richting waarin we verdere operationalisering konden toepassen. Door te kijken naar de verschillen en overeenkomsten tussen de toegekende scores van verschillende beoordelaren per scoringsitem konden we per scoringsronde zien waar de sterke en de zwakke punten van de scoringslijst zich bevonden, deze aanpassen en de scoringslijst opnieuw vormgeven.

Als we kijken naar de drie scoringsrondes in zijn totaliteit werd zichtbaar aan de mate van overeenkomst dat deze steeg in het verloop van de scoringsrondes. De stijging werd zo beduidend dat dit aangeeft dat begrippen in de scoringslijst steeds meer objectiviteit vertoonden. De handleiding heeft ook bijgedragen aan de verhoging van de objectiviteit binnen de scoringslijst, doordat deze een eenduidige definiëring van de scoringsitems binnen de scoringslijst weergeeft. Dit werd wederom zichtbaar door de mate van overeenkomst maar in dit geval van de individuele scoringsitems.

De stijging laat verder zien dat de bruikbaarheid van de scoringslijst vergroot is. De scoringsitems in dit onderzoek zijn zo ontwikkeld dat ze op elke onderzoekseenheid toegepast kunnen worden.

Tijdens de data -analyse is verder gekeken naar de informatie die de scoringslijst geeft en kan geven over de aspecten van materiaalhantering. Vanuit de koppelingen die gedurende het onderzoek zijn gemaakt, zien we dat het mogelijk is om een koppeling te maken tussen de formele beeldelementen in de scoringslijst en de aspecten van materiaalhantering. Dit zorgt ervoor dat we hypothetisch kunnen stellen dat de scoringslijst opgebouwd uit formele beeldelementen informatie geeft over de aspecten van materiaalhantering.

Concluderend kan gesteld worden dat de scoringslijst objectiever is gemaakt door de stappen die gezet zijn binnen dit onderzoek en de toegepaste methode die hierboven is beschreven.

Dit geeft aanleiding tot verdere ontwikkeling en toetsing van de scoringslijst. De scoringslijst is zover ontwikkeld en geoperationaliseerd dat met de behaalde resultaten de volgende stap gezet kan worden naar het berekenen van de mate van interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

4.3 ZIJN DE RESULTATEN OP VOORGENOMEN WIJZE BEHAALD?

Ter voorbereiding op het onderzoek hebben we een onderzoeksvoorstel geschreven waarin we beschreven hebben hoe we de vraagstelling wilde gaan beantwoorden. Het onderzoek is voor een deel verlopen zoals we hadden voorgenomen.

Zowel van de aanpassingen die gedaan zijn als het navolgen van bepaalde aspecten van de onderzoeksopzet, is hieronder een korte beschrijving te vinden.

Verschuiving van focus

De grootste verandering die plaats heeft gevonden binnen het onderzoek is dat het algemeen focuspunt is verschoven gedurende het onderzoek. Bij de start van het onderzoek hebben we ons gericht op het onderzoeken van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de opgezette scoringslijst. Al snel merkten we dat het nodig was om het onderzoek te richten op de ontwikkeling en operationalisering van de scoringslijst. Voordat er namelijk gericht gekeken kan worden naar de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van een scoringslijst moeten de begrippen binnen deze lijst optimaal geoperationaliseerd zijn.

Bij het analyseren van de data geven de resultaten wel een indicatie van de mate aan overeenstemming tussen de beoordelaars. Maar voor het berekenen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bevond de scoringslijst zich nog in een te vroege ontwikkelingsfase en waren deze resultaten niet meteen bruikbaar geweest.

De verandering rondom deze focus heeft plaatsgevonden in een vrij vroeg stadium van het onderzoek.

Dit had als gevolg dat de vraagstelling van het onderzoek aangepast aan deze verandering.

Doordat er een verandering heeft plaatsgevonden binnen de vraagstelling, betekent dit ook dat de verzamelde data op een andere manier geanalyseerd worden. We berekenen niet meer statistisch de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid maar hebben gekeken naar de mate van overeenstemming tussen de scores van de beoordelaars door frequenties te berekenen die worden weergegeven aan de hand van percentages.

Aannemen van extra onderzoekseenheden

Zoals te lezen in paragraaf 2.3.2 hebben we ter voorbereiding op de drie scoringsrondes besloten om meer onderzoekseenheden bij het onderzoek te betrekken.

Deze keuze is gemaakt na aanleiding van feedback van een externe deskundige op het gebied van de statistiek. De feedback was gericht op de hoeveelheid onderzoekseenheden die nodig zijn om een gegronde uitspraak te kunnen doen over de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

Deze deskundige gaf aan dat je ongeveer 15 onderzoekseenheden per scoringsronde in acht moest nemen om met zekerheid een uitspraak te kunnen doen over de verzamelde data. Op basis van haar mening hebben we extra onderzoekseenheden geworven die we in scoringsronde twee hebben geplaatst. Nadat de focus niet meer lag op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid maar op het operationaliseren van de scoringslijst, bleek dat extra onderzoekseenheden bruikbaar waren omdat dit de mogelijkheid gaf om nog meer beeldende producten te scoren waarvan de scores ons ook meer informatie konden geven over de objectiviteit van de scoringslijst. Het toevoegen van de extra onderzoekseenheden zorgde voor meer diversiteit binnen de steekproef.

Naleving randvoorwaarde afzonderlijk scoren

Het aspect dat voor het onderzoek van essentieel belang is voor de betrouwbaarheid van de behaalde resultaten is het feit dat elke scoringsronde de beoordelaars afzonderlijk en individueel de onderzoekseenheden scoren.

Dit aspect binnen het onderzoek is keurig nageleefd omdat het van essentieel belang is voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van de behaalde resultaten.

Pas nadat iedere beoordelaar de scores door heeft gegeven wordt het geheel samengevoegd en kan er gesproken worden over het scoren en de aspecten van de scoringslijst.

Naleving van Cyclisch proces

Een belangrijk aspect dat vooraf is bedacht is dat de dataverzameling in een cyclisch proces zou verlopen.

Met name doordat het proces van dataverzameling bestond uit scoren en evalueren konden we meteen bespreken wat wel en niet functioneerde, dan de aanpassing maken en vervolgens hetgeen weer opnieuw testen. Die methode van werken bleek effectief voor de ontwikkeling en verdere operationalisering van de scorelijst. En kon alleen toegepast worden wanneer de dataverzameling in een cyclisch proces plaats zou vinden.

4.4 TEKORTKOMINGEN EN STERKTEN VAN HET ONDERZOEK

In deze paragraaf kijken we nog een kritisch naar het onderzoek en maken we een sterkte -zwakteanalyse.

Tekortkomingen

Onderzoekseenheden zijn voornamelijk afkomstig van één beeldend therapeut en instelling.

Tijdens dit onderzoek hebben we voornamelijk gebruik gemaakt van onderzoekseenheden die geworven zijn binnen één instelling waar één beeldend therapeut werkzaam is.

Dit is een tekortkoming binnen het onderzoek omdat een selecte steekproef binnen één instelling onder leiding van één therapeut niet representatief is voor de totale populatie. In principe gelden de resultaten dan alleen voor de onderzoekseenheden die we in ons onderzoek betrokken hebben. De mogelijkheid tot generalisatie van de resultaten zal beperkt zijn (Baarda & de Goede, 2006, p. 149).

Een bredere steekproef over verschillende instellingen met verschillende therapeuten zou meer representatief zijn en meer betrouwbare informatie geven over de toepassing van de scoringslijst omdat de onderzoekseenheden minder exclusief select zullen zijn.

Weinig variatie in materiaal en techniek bij de onderzoekseenheden

Een tekortkoming duidelijk gekoppeld aan het bovenstaande is dat binnen de onderzoekseenheden weinig variatie te zien is in de gebruikte materialen en technieken. Met een grote variatie aan materiaal en techniek kan de scorelijst op meerdere fronten worden getoetst.

Binnen ons onderzoek had een grotere variatie van 2D materialen -en technieken bijgedragen aan het toetsen van de bruikbaarheid van de scoringslijst.

In dit onderzoek richten we ons op 2 dimensionale beeldende werkstukken

de scoringslijst in dit deelonderzoek is gericht op het analyseren van 2 dimensionale beeldende producten. Voor uitleg van deze keuze verwijzen we naar paragraaf 2.3.1.

Als tekortkoming voor het inzetten van de scorelijst betekent dit dat zowel therapeut als cliënt zich enigszins moeten aanpassen in de keuze van activiteit en/of materiaal wanneer de beeldend therapeut de scoringslijst wil toepassen op de beeldende werkstukken van de cliënt. Dit wil zeggen dat deze scoringslijst niet toegepast kan worden op 3 dimensionale beeldende werkstukken.

Steekproefgrootte

Wanneer we kijken naar de hoeveelheid onderzoekseenheden die betrokken zijn geweest bij dit deelonderzoek, kunnen we concluderen dat de onderzoekseenheden per scoringsronde van minimale hoeveelheid waren om conclusies te kunnen trekken en verbanden te kunnen leggen.

Voor het operationaliseren van de scoringslijst waren deze hoeveelheden voldoende werkbaar.

Maar zou men de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid willen toetsen dan raden wij aan om meer onderzoekseenheden te betrekken bij het scoren. Hoe meer onderzoekseenheden, hoe betrouwbaarder de resultaten worden.

Onderzoekseenheden scoringsronde 2

De onderzoekseenheden die in scoringsronde 2 gescoord zijn, heeft alleen Drs. I. Péntzes persoonlijk gezien. De andere twee beoordelaars hebben de onderzoekseenheden gescoord a.d.h.v. de gemaakte foto's. Bij beeldende producten kan lastig te zien zijn op een foto met welke techniek en/of materiaal gewerkt is. Wanneer beoordelaars de beeldende producten in werkelijkheid kunnen zien, kan iemand zich beter een beeld vormen over de gebruikte techniek, materiaal, en de hantering daarvan.

Een tekortkoming kan gezien worden dat de meeste beoordelaars in deze scoringsronde afhankelijk waren van de ontvangen informatie over materiaal en techniek m.b.t. de beeldende producten.

Sterkten

Toepasbaarheid scorelijst op een grote hoeveelheid 2dimensionale beeldende werkstukken

Tijdens de besprekingen over de opzet van dit deelonderzoek was er continu de terugkerende vraag wat de meerwaarde zou zijn van het ontwikkelen van deze scoringslijst en uiteindelijk meetinstrument. In de relevantie hebben we al beschreven dat de vraag naar kwantitatief onderzochte meetinstrumenten binnen creatieve therapie groot is. Het is een sterkte op zich dat er met dit onderzoek geprobeerd is bij deze behoefte aan te sluiten. Wat verder sterk is aan de scoringslijst die tijdens dit onderzoek doorontwikkeld is, is dat het breed inzetbaar is. Hiermee wordt bedoeld dat de scoringslijst zo is opgezet dat alle soorten

materialen en technieken binnen twee dimensionaal werk te scoren zijn.

Binnen beeldende therapie wordt een verscheidenheid aan materialen en technieken aangeboden omdat deze patronen weer kan geven in de materiaalhantering van cliënten. Dat het mogelijk is met de scoringslijst om alle 2D materialen en technieken binnen het medium te scoren laat zien dat binnen de scorelijst de kracht van het beeldend medium nageleefd wordt.

De scoringslijst kan gebruikt worden bij zowel beeldende werkstukken die met of zonder opdracht tot stand zijn gekomen. Op deze manier kan materiaalhantering op een vele grotere schaal bekeken worden en hoeven we de therapeut en cliënt zo min mogelijk restricties te geven om zijn werk te kunnen analyseren.

Onderzoek is gericht op doorontwikkeling

Dit deelonderzoek is zo opgesteld dat het een bijdrage gaat leveren aan het overkoepelende promotieonderzoek van Dr. I. Penzes. Het is een onderzoek waarbij de resultaten direct van invloed zijn op het verdere vervolg van de ontwikkeling naar een gestandaardiseerd meetinstrument. Dit wordt zeker gezien als een sterkte doordat de ontwikkelingsgerichte werkzaamheden resultaten hebben opgeleverd die ook meteen gebruikt worden in KenVak onderzoek.

Externe deskundigen geraadpleegd

Tijdens het onderzoek zijn externe deskundigen geraadpleegd om feedback te geven op conclusies en analyses die geformuleerd waren. Op deze manier is er geprobeerd zowel de betrouwbaarheid als de inhoudelijke validiteit van de scoringslijst te vergroten.

Het doorlopen van een cyclisch proces

Een sterkte van dit onderzoek is ook te verklaren door het cyclische proces dat doorlopen is bij de dataverzameling van het onderzoek. Door met name na elke cyclus terug te kijken, opnieuw koppelingen te maken en te zoeken naar verbeteringen binnen de scorelijst onderbouwd met literatuur, werd er stil gestaan bij wat er is gedaan en waar we naar toe willen. Door deze momenten van rust binnen het onderzoek te creëren konden we het overzicht blijven houden en het doel van het onderzoek voor ogen houden.

Van subjectiviteit naar objectiviteit

Bij het ontwikkelen van een scoringslijst is het belangrijk om begrippen om te zetten in concrete, definieerbare en meetbare termen. Gedurende het onderzoek hebben wij ons steeds bezig gehouden met het operationaliseren van de begrippen in de scorelijst. Daarnaast is er een handleiding aangelegd waarin de definiëring van een begrip uit de scorelijst helder en duidelijk beschreven staat. Op deze manier is er geprobeerd om de kans op persoonlijke interpretatie zo klein mogelijk te maken. Dit alles met het doel om de betrouwbaarheid van de scorelijst te vergroten.

4.5 AANBEVELINGEN VOOR VERVOLGONDERZOEK

Uitgebreidere steekproefgrootte

Als tekortkoming binnen het onderzoek hebben we genoemd dat het grootste gedeelte van de onderzoekseenheden afkomstig zijn van één instelling en één therapeut. Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is daarom dat het toepassen van de scoringslijst op een bredere schaal wordt getoetst; dat betekent meerdere bij onderzoekseenheden, op meerdere instellingen en waar steeds een verschillende therapeut de behandeling verzorgt. De meerwaarde hiervan is dat getoetst kan worden of de scoringslijst in een variërende situatie een hoge overeenkomst laat zien. Dit draagt bij aan externe validiteit.

“Externe validiteit geeft aan in hoeverre het mogelijk is om uitspraken van onderzoek te generaliseren” (Boer, 1996 p. 95). Dit geeft aan dat wanneer een onderzoek externe validiteit vertoont de resultaten niet afhankelijk waren voor de geselecteerde groep van onderzoekseenheden in het onderzoek. Om dit te weten is het nodig om onderzoek te herhalen met andere onderzoekseenheden, andere situatie en ander tijdstip. Op deze manier sluit je dus uit dat de behaalde resultaten alleen een uitspraak doen over één groep onderzoekseenheden.

De beoordelaars

In dit onderzoek hebben drie beoordelaars meegewerkt. Twee van deze beoordelaars vertonen in achtergrond, leeftijd en opleiding een duidelijke overeenkomst. Om te kijken of de scoringslijst door een groot scala aan verschillende personen inzetbaar is in de praktijk, is het nodig om in vervolgonderzoek waarin gebruik wordt gemaakt van deze scoringslijst beoordelaars in te zetten met verschillende achtergronden, leeftijden etc.

Berekenen van de scores m.b.v. een statistische maat

Het is zeker van belang bij vervolgonderzoek om de focus te leggen op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, en deze te berekenen met de Cohen's Kappa. De Cohen's Kappa is een statistische maat waarmee je kunt berekenen in hoeverre de overeenkomst in de beoordelingen/ scores op kans berusten.

Daarnaast bestaat er de vraag naar verder te onderzoek over de manier waarop de Cohen's Kappa statistisch berekend kan worden in het softwareprogramma SPSS wanneer er meer dan twee beoordelaars zijn.

Ontwikkeling scoringslijst voor drie dimensionale beeldende producten.

De scoringslijst die doorontwikkeld is binnen dit onderzoek is gericht op twee dimensionale beeldende producten. In vervolgonderzoek zal gekeken moeten worden naar de uitwerking voor drie dimensionale producten. Dit kan bijvoorbeeld zijn door het ontwikkelen van een gespecificeerde scoringslijst voor drie dimensionale beeldende producten of een opsplitsing te maken binnen de bestaande scoringslijst.

Wanneer dit het geval is hoeft de therapeut zich namelijk niet meer aan te passen binnen zijn behandeling aan de restricties van de scoringslijst, en zou een toekomstig meetinstrument nog breder ingezet kunnen worden.

Onderzoeken of scoringslijst inzetbaar is in gehele behandelproces cliënt.

Een volgende aanbeveling voor vervolgonderzoek is te kijken of de scorelijst niet alleen inzetbaar is tijdens de observatieperiode, maar of hij ook ingezet kan worden gedurende het behandelproces of aan het einde van een behandelingsperiode.

De scorelijst uit dit deelonderzoek is zo opgesteld dat het ons informatie geeft over de materiaalhantering van de cliënt. Het zou interessant zijn om te bekijken of er door de scorelijst in te vullen op verschillende tijdstippen in de behandeling, zicht verkregen kan worden op het proces van de cliënt en de eventuele veranderingen in materiaalhantering die voortkomen uit het proces.

Met een vergelijking van meerdere scorelijsten uit het behandelproces van één cliënt zou er misschien een mogelijkheid zijn om zwart op wit een weergave te krijgen van de stappen die een cliënt gezet heeft tijdens zijn behandeling.

Didactische inzetbaarheid van scoringslijst

In vervolgonderzoek zou gekeken kunnen worden of het gebruik van de scoringslijst didactisch ingezet kan worden ter bevordering van de beroepsontwikkeling. De indicatoren binnen de scoringslijst zijn specifiek voor de hantering van het medium in de beeldende therapie. Studenten moeten in staat zijn observaties te kunnen doen aan de hand van de kennis en ervaring die zij hebben ten opzichte van de eigenschappen van een materiaal en techniek. Weten wat een materiaal doet, welke appelwaarde het kan hebben en vooral ook hoe hetgeen uiteindelijk terug te zien is in een beeldend product, moeten studenten kunnen om hun behandeling goed af te stemmen op de cliënt.

Binnen ons medium onderscheiden we onszelf van andere therapeuten en zorgaanbieders, door optimale kennis en ervaring te hebben over de aspecten van het medium.

5

INDIVIDUELE DISCUSSIE

5.1 DISCUSSIE M. WINKELMOLEN

In dit hoofdstuk beschrijf ik wat de resultaten van het onderzoek me hebben opgeleverd ten opzichte van mijn werkmodel.

Eerst zal ik beschrijven hoe de resultaten van het onderzoek bij elkaar komen in een nieuw segment van mijn methodisch handelen. Daarna zal ik deze opgedane kennis in vergelijking trekken met mijn oude werkmodel.

Integratie van resultaten in mijn nieuw werkmodel

In een notendop: wat zijn de resultaten?

Binnen het onderzoek hebben we ons bezig gehouden met het ontwikkelen en operationaliseren van een scoringslijst op basis van formele beeldelementen uit de formele beeldanalyse. De formele beeldelementen staan in relatie met de vormgeving- en dus handelingsaspecten van de materiaalhantering, waardoor we door te kijken naar de formele beeldelementen direct informatie krijgen over vormgevingsprocessen van de cliënt.

Om tot een zo objectief mogelijke scoringslijst te komen hebben we formele beeldelementen(=scoringsitems) specifiek geanalyseerd en uit gepluisd om tot een zo eenduidig mogelijke definiëring te komen van de formele beeldelementen die waarneembaar kunnen zijn in een beeldend product. Doordat we steeds kunnen spreken van een stijging in de mate van overeenstemming tussen de verschillende beoordelaars bij een vernieuwde versie van de scoringslijst, valt te concluderen dat we de begrippen uit de scoringslijst steeds duidelijker en helderder in beeld kunnen brengen.

Wat kan ik ermee?

Tijdens mijn stage probeerde ik met de formele beeldanalyse voornamelijk inzicht te verkrijgen in de eigen manier van handelen van een cliënt, om vervolgens de gemaakte keuzes en handelingen die zichtbaar worden in proces en product ook te duiden naar de cliënt toe.

Het lastige hieraan is dat elk vormgevingsproces uniek is en op zijn eigen manier tot stand komt. Dit betekent ook dat het beeldend product bestaat uit een combinatie van formele beeldelementen die voort komt uit de individuele aanpak en benaderingswijze van de cliënt middels het beeldend medium.

Als beeldend therapeut ga ik op zoek naar die individuele aanpak om erachter te komen welke patronen te herkennen zijn in het handelingsgedrag van de cliënt. Om dit te kunnen doen moet ik als therapeut bekwaam zijn t.o.v. de eigenschappen van het medium, en moet ik kennis hebben over de manier waarop beeldende materialen in te zetten zijn. Ik moet dus weten in welke hoedanigheden materialen en technieken kunnen worden gebruikt om vervolgens te beseffen wat de cliënt aan handeling gedaan heeft om tot uitdrukking te komen in het beeldend medium.

In het beeldend product, ook wel het zichtbare en tastbare resultaat van het beeldend proces genoemd, is terug te zien hoe de cliënt tot uitdrukking/ vormgeving is gekomen.

Bij het gebruik van de formele beeldanalyse in de praktijkstage bleek het juist moeilijk om te benoemen hoe handelingen zichtbaar werden in het beeldend product.

Omdat een beeldend product uit een combinatie van vele beeldelementen bestaat had ik niet altijd bij de hand welke beeldelementen specifiek van toepassing waren en welke elementen op het moment relevant waren om te benoemen.

Wanneer ik met een cliënt keek naar de stappen die hij had gezet in zijn vormgevingsproces kon ik vaak niet specifiek of concreet vanuit het beeld benoemen wat de handeling is geweest. Ik was daarom bij evaluaties meer gericht op beschrijven van het beeldend proces.

Dit zie ik ook terug als ik kijk naar het behandelplan dat ik tijdens mijn derdejaars praktijkstage heb gemaakt voor een cliënt (zie bijlage 9). Bij het gedeelte 'evaluatie t.o.v. de persoonlijke werkwijze en het materiaalgebruik' in de beeldende therapie, zie ik dat ik observaties zoals: hoog werktempo, veel energie, weinig eigen structuur en regie, chaotisch etc. heb genoemd.

Hierbij is echter niet gespecificeerd hoe dit relateert aan materiaalgebruik en hoe deze observaties zijn waar te nemen is in het beeldend product. De handeling wordt daarmee dus niet concreet zichtbaar gemaakt.

Gedurende het onderzoek “Met het beeld op tafel” heb ik meer zicht gekregen op de begrippen uit de formele beeldanalyse die relevant zijn voor beeldend therapeutische observatie.

Door de koppeling die we steeds hebben gemaakt met de aspecten van materiaalhantering ben ik me meer bewust van wat de formele beeldelementen in het product me aan mediums specifieke informatie kunnen geven over het vormgevingsproces van de cliënt.

Hieronder volgt een illustratie van onderzoeksresultaten aan de hand van een reeks beeldende producten uit de beeldend therapeutische observatiefase van een cliënt. Met deze illustratie laat ik zien dat er in deze producten overeenkomstige patronen te zien zijn met betrekking tot gescoorde formele beeldelementen uit de scoringslijst.

Hierin zal ook hypothetisch gesteld worden wat de formele beeldelementen zeggen over de materiaalhantering van deze cliënt.

Authentieke informatie over de materiaalhantering van de cliënt, verkregen m.b.v. scoringslijst 3, via de formele beeldelementen in de reeks beeldende producten.	Reeks beeldende producten van cliënt C5 uit de beeldend therapeutische observatiefase
<p>Onderstaande opsomming van formele beeldelementen is afkomstig uit de resultaten van scoringsronde 3. Later benoem ik de patronen die zichtbaar worden op basis van scoringsitems die een hoge mate aan overeenkomst laten zien in alle vier de producten van cliënt C5.</p> <p>De patronen die we terugzien in formele beeldelementen maken het vormgevingspatroon van de cliënt duidelijk.</p> <p>Algemene kenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drager is steeds papier (papier van verschillende kwaliteit). • C5.1 en C5.4 hebben hetzelfde formaat 32,0 x 25,0cm. C5.3 is het grootst; 50,0x 32,5cm. • Positie papier verschilt. • Geen beeldvlak, geen kader. • Bladvulling: Gemiddeld tot vol. • Ingenomen ruimte: gehele drager is bewerkt, of niet opvallend ten opzichte van de drager. • Genre: 3x tekening, 1x schilderij. • Materialen: 3x grafische/tekenmaterialen, 1 x ecoline schildermateriaal. • Per beeldend product 1 a 2 soorten materiaal gebruikt. • Minimaal tot geen interactie (=gebruik van verschillende mogelijkheden/ eigenschappen van materiaal) • 3 x figuratieve stijl, 1x non- figuratief <p>Vorm/vlak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organische vormen gebruikt in alle beelden. C5.4 ook geometrische elementen. • Contour is scherp afgebakend. • Producten zijn tektonisch. <p>Ruimte</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2x afsnijding, 2x niet • Ruimte suggestie: 4 van 6 score-items niet aanwezig • Overlapping alleen bij C5.1. Doorzichtigheid alleen bij C5.4. <p>Lijn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen arcering • Meerderheid van producten zijn uit lijnen opgebouwd(lineair) • lijnsoort: voornamelijk dun, gebogen, langzame lijnen, en afwisselend doorgetrokken en/of onderbroken lijnen. 	<div data-bbox="1018 696 1313 1095" style="text-align: center;"> <p>Afbeelding 1: C5.1</p> </div> <div data-bbox="1010 1149 1385 1480" style="text-align: center;"> <p>Afbeelding 2: C5.2</p> </div> <div data-bbox="995 1581 1401 1892" style="text-align: center;"> <p>Afbeelding 3: C5.3</p> </div>

<p>Kleur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kleurhelderheid: voornamelijk heldere kleuren/ pastelkleuren. • Kleurhoeveelheid: meerderheid is polychroom(meerkleurig) • Geen kleurtoon, • weinig tot geen kleurmenging. • Kleursaturatie: verschillend; transparant en dekkend. <p>Ordering</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beeldassen zijn statisch. • Meerderheid vertoont samenhang(relatie tussen elementen) • 2x geen ritme, 1 x wel, 1x regelmaat. <p>Textuur</p> <ul style="list-style-type: none"> • geen textuur • geen factuur 	 <p>Afbeelding 4: C5.4</p>
<p>Interpretatie van persoonlijke werkwijze van cliënt(materiaalhantering) op basis van formele beeldelementen.</p>	
<p>In figuur 2 is te zien dat veel formele beeldelementen in verbinding staan met de aspecten van materiaalhantering. Ik ben dan ook van mening dat de gescoorde beeldelementen meer informatie geven wanneer er via de verbinding en combinatie van formele beeldelementen gekeken wordt naar de materiaalhantering. Als bijvoorbeeld verschillende beeldelementen gelijksoortige kenmerken vertonen(bijv. wijzen op gestructureerd of controlematig werken) kan men een gegronde conclusie trekken m.b.t. de materiaalhantering. Hieronder zal ik aan de hand van het combineren van de formele beeldelementen toelichten welke informatie ik hypothetisch krijg t.o.v. het vormgevingsproces van cliënt C5.</p> <p>Algemeen: materiaal en eigenschappen</p> <ul style="list-style-type: none"> • drager is van papier. • C5 maakt bij 3 van de 4 producten gebruik van grafische materialen. Eigenschappen van deze materialen: bekend voor vele mensen(voorspelbaar), droog, stuurbaar(dus controleerbaar). • C5 maakt 1x gebruik van ecoline een soort inkt, binnen de categorie schildermaterialen, dat gaat vloeien met toevoeging van water(oncontroleerbaar). In werkstuk C5.2 weinig water toegevoegd → droger gebruik is meer stuurbaar. De materialen worden bijna op dezelfde manier gebruikt, hoewel het verschillende materialen zijn. Het schildermateriaal is hier op een tekenachtige wijze gebruikt (meer controle) → weinig interactie en variatie in toepassing van materiaal. <p>Ruimte/ beweging/ordering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formaat papier is tussen de A4-A3. Dit is een relatief klein formaat. Bij het grootst gebruikte formaat papier (C5.3) is de mogelijke reikwijdte aan beweging van de arm 50cm. Aan de gebroken lijnvoering is te zien dat het contact op het vel, en dus de beweging kleiner is dan 50cm. • Alle producten zijn tektonisch van aard → de compositie bevestigt het kader en heeft niet de neiging om eruit te breken. Dit wil zeggen dat er gewerkt is binnen de ruimte die de drager te bieden heeft. <p>ordering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle producten zijn statisch → door duidelijke horizontale en verticale beeldassen maakt het beeld stabiele, en georganiseerde indruk → geen dynamiek, niet in beweging. • Weinig ruimtesuggestie in alle beelden→ alles in plat vlak, weinig hiërarchie of diepte. Waardoor er geen onderscheid te zien is, of keuzes gemaakt zijn in hoofd en bijzaken. <p>Vormen(opbouw)/ritme/ordering:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 van de 4 producten zijn figuratief. Een figuratie/ illustratie/thema geeft structuur en houvast omdat te doorzien is wat er gemaakt gaat worden, een vorm van imiteren → voorspelbaarheid • 1 van de 4 producten(C5.4) is non-figuratief, maar deze heeft een sterke regelmaat. De herhaling van beeldaspecten vormen een patroon → dit is een herhaling van een handeling →structuur, voorspelbaarheid, controle • Alle producten scoren hoog op samenhang → waarschijnlijk door herhaling van bepaalde beeldelementen, en producten met thema(figuur). 	

- De producten vertonen weinig tot geen interactie → Weinig variatie in materiaalgebruik, weinig in dialoog met materiaal.
- Meerderheid is lineair → weinig vlakgebruik → ingevulde ruimte.

Lijnvoering

- Alle producten hebben scherp afgebakende contouren → begrenzing → weinig verbinding/contact tussen beeldelementen in de producten.
- Voornamelijk dunne langzame lijnen te zien → rustig tempo, langzame beweging

kleurgebruik:

Over het algemeen grote hoeveelheid aan kleuren gebruikt, maar weinig kleurmenging en kleurtonen → kleuren gebruikt zoals ze uit doos komen → weinig interactie en variatie in toepassing, minder 'eigen' keuzes.

Wat zijn kenmerken aan materiaalhantering van een volwassenen depressieve cliënt (C5)?

Hieronder zal een koppeling volgen van de patronen in materiaalhantering, en de problematiek van de cliënt.

Diagnostische gegevens cliënt:

As I: 296.25: depressieve stoornis, eenmalige episode, gedeeltelijk in remissie

As II: 301.83: persoonlijkheidsstoornis, borderline, afhankelijke en ontwijkende elementen

As III: Lichamelijke ziekten

As IV: 1: problemen in de primaire steungroep/opvoedingsproblemen 4: werkproblemen

Gaf-score: 55

Diagnostische fase

<i>hulpvraag uit de beschrijvende diagnose</i>	<i>Diagnostische gegevens t.o.v. materiaalhantering</i>
structuurloosheid doel: ritme en structuur in huishouden en zelfzorg.	Het gekozen materiaal/techniek biedt structuur/ houvast en voorspelbaarheid door figuratieve stijl, regelmaat/herhaling in beeldelementen, stuurbaar materiaalgebruik potlood, pastelkrijt. (ecoline is droog opgezet terwijl deze eigenschap heeft om te vloeien, controle). → keuze voor materiaal zorgt ervoor dat cliënt gestructureerd kan handelen, maar cliënt stuurt ook bij inkt waarmee tevens vrijer gewerkt kan worden.
Afhankelijke, ontwijkende trekken doel: zelfvertrouwen vergroten	Aansluitend bij hierboven → innerlijke structuur van medium door materiaal en techniek lijkt externe structuur voor cliënt → weinig eigen keuzes gezien de mate van interactie.
Doel: betere sociale vaardigheden: contact leggen en onderhouden, ruimte innemen.	<i>Contact:</i> er is weinig tot geen interactie in de producten aanwezig → niet inspelen op, of in dialoog treden met eigenschappen materiaal. Houdt dingen erg gescheiden, geen samenspel: Scherp afgebakende contouren(begrenzing), weinig kleurmenging, geen ruimtesuggestie (hiërarchie) in beeld → contact: keuzes maken, wat wil ik? <i>Uitdaging:</i> dialoog met materiaal aangaan → verschillende eigenschappen uitproberen, mogelijkheden zoeken, bewust kiezen van voorkeur, niet begrenzen maar verbinden. <i>Ruimte:</i> Formaat en beweging zijn relatief klein, er is binnen het kader gebleven. Uitdaging om op groter formaat te werken, of een detail te vergroten. Meer beweging meer dynamiek.
Verlies van eigen mogelijkheden in het leven.	Weinig variatie en interactie bij materiaalgebruik, herhalen van vormen en thema's. langzame lijnen → tempo. → uitdaging: in actie komen, naar mogelijkheden zoeken in materiaal en toepassing, variatie in beweging/dynamiek, exploreren,

Concluderend kan ik zeggen dat de informatie van de formele beeldelementen en de materiaalhantering uit de scoringslijst een bijdrage kunnen leveren aan de uitwerking van mijn behandelplan. Het gedeelte 'evaluatie t.o.v. de persoonlijke werkwijze en het materiaalgebruik' van het behandelplan kan op deze manier concreter en specifiekere worden uitgewerkt.

Wanneer ik stel dat iemand chaotisch werkt binnen de beeldende therapie kan ik in het product bijvoorbeeld aanwijzen dat dit terug komt in de manier van ordenen in het beeldend product. Het formele beeldelement is dus een controlefactor van hetgeen dat ik in het proces veronderstel waar te nemen.

Daarnaast kan het gebruik van een getoetste scoringslijst objectieve informatie verstrekken over de materiaalhantering van de cliënt, waardoor ik observaties uit de diagnostische fase van de beeldende therapie duidelijk kan onderbouwen naar de cliënt toe, maar ook naar andere professionals.

vergelijking nieuwe werkmodel met het oude werkmodel

Beknopte weergave oud werkmodel

In de probleemstelling van dit onderzoek beschrijf ik met betrekking tot mijn oude werkmodel dat cliënten veelal 'in het hoofd' verkeren omdat ze sterk ontwikkeld zijn op het gebied van het denken en het rationaliseren. Hierdoor zijn cliënten vaak zo naar binnen gericht dat ze geen verbinding kunnen maken in het hier en nu. Om weer een balans te vinden tussen denken, handelen en voelen richten we ons in de beeldende therapie op ervaringsgericht handelingen 'in het medium'. Dit met de reden dat rationalisatie en het verbaliseren daarvan, op de achtergrond komt te staan, en de handeling- en gevoelswereld aan bod kan komen.

Bij het (verbaal) evalueren en inzichtelijk maken van de vormgevingsprocessen samen met de cliënt vervielen we vaak teveel in het praten over het beeldend proces, waardoor de cliënt in een veelheid van woorden goed kon ontwijken waar het echt om draaide.

Door de formele beeldanalyse te gebruiken kon ik aan de hand van de formele beeldelementen te benoemen zichtbaar maken in het product welke handelingen de cliënt had gedaan zonder op een objectievere manier. Hiermee bedoel ik dat ik vrij van interpretatie de cliënt kon bevragen maar ook wijzen op de keuzes en handelingen van het materiaal in de beeldende therapie.

Het lastige was dat ik de formele elementen nog niet zodanig onder de knie had dat ik ze bij het in dialoog treden met de cliënt niet altijd direct onder handen had, of alleen de meest opvallende kon benoemen.

De vergelijking

Het grootste verschil tussen mijn oude en mijn nieuwe werkmodel, verkregen aan de hand van de resultaten is dat ik gericht kan kijken naar formele beeldelementen die mij informatie geven over de aspecten van materiaalhantering. Zoals ik hierboven heb beschreven kan de ontwikkelde scoringslijst binnen dit onderzoek deel uitmaken van verdere specificatie van mijn behandelplan.

Daarnaast zal de gewonnen informatie met betrekking tot de definiëring en afbakening van de formele beeldelementen uit de formele beeldanalyse terug komen in andere segmenten van mijn werkmodel die ik hieronder beschrijf.

Beeldend therapeutische observatie

Beeldend therapeutische observatie is iets wat gedurende het gehele behandelproces van een cliënt voorkomt. Door tijdens beeldende therapie gericht waar te nemen wat de cliënt doet in het medium kunnen we patronen herkennen die 'eigen' zijn aan de vormgevingsprocessen van de cliënt.

Deze mediums specifieke handelingen zijn te observeren aan de hand van de formele beeldanalyse die zich richten op de uiterlijke waarneembare kenmerken waaruit een beeldend product is opgebouwd. Het aanschouwen van deze uiterlijke kenmerken in het beeldend product geeft mij informatie over hetgeen wat de maker moet doen om tot dat product te komen.

Als ik kijk naar mijn oude werkmodel zie ik dat ik de meest opvallende kenmerken uit het beeldend product als aanknopingspunt neem in het contact met de cliënt over zijn materiaalhantering. Met de geoperationaliseerde scoringslijst op basis van de formele beeldelementen kan ik patronen vaststellen vanuit formele beeldelementen die eenduidig, omvattend en relevant zijn getoetst. Dit wil zeggen dat ik nu minder selectief kan kijken naar patronen in een vormgevingsproces.

Belangrijke informatie over het eigen handelingspatroon van de cliënt haal ik uit o.a. observatieperiode.

Hierin kiest de cliënt zelf voor het materiaal waarmee hij wil werken en kan ik zien welke voorkeuren zichtbaar worden, welke keuzes worden gemaakt en hoe de cliënt reageert op de eigenschappen van het materiaal.

Wanneer ik in de diagnostische fase van een behandeling bij verschillende materialen dezelfde vormgevingspatronen herken zal een indicatie voor verdere beeldende therapie zitten in het experimenteren

een andere manier van vormgeven. Bij de toepassing van de scoringslijst zal dit betekenen dat wanneer er overeenkomsten zijn in scoringsitems bij een hele reeks beeldende producten, een indicatie kan volgen uit het anders vormgeven van een specifiek beeld element. Bijvoorbeeld als in alle beeldende producten van een cliënt wordt gescoord dat er sprake is van 'weinig ingenomen ruimte' kan de cliënt door bijv. groter en grover te werken experimenteren en uittesten hoe het is om op de manier vorm te geven.

Door het invullen van de scoringslijst krijg ik dus specifiekere zicht op informatie over de manier waarop een cliënt zijn materiaal hanteert. En kan ik gelijk een specifiek mediumdoel vaststellen dat een verandering aanbrengt in de hantering van het materiaal en dus ook de manier waarop een scoringsitem terug te zien kan zijn in een volgend beeldend product.

Door specifiek met het medium aan te kunnen wijzen wat een cliënt heeft gedaan, en ook wat hij nog kan aanpakken, kan ik mijn behandelplan verder uitdiepen. Dit draagt bij aan een duidelijkere en objectievere diagnostiek, waarmee ik in vaktaal kan uitleggen naar andere professionals wat mijn observaties t.o.v. de materiaalhantering zijn bij een cliënt, en hoe deze leiden tot de diagnostiek waar ik aan gekomen ben.

Dialogoog met de cliënt

Door het gebruik van de formele beeldanalyse worden keuzes en handelingen in het beeldend product zichtbaar die gemaakt zijn in het beeldend proces.

Wanneer ik tijdens mijn stage met een cliënt bekeek welke stappen hij had gezet om tot vormgeving te komen, kwam vooral het beeldend proces beschrijvend aan bod. Met de gewonnen kennis in dit onderzoek over de formele beeldelementen kan ik concreet zonder teveel 'te praten over', aanwijzen in het beeldend product wat de handeling van de cliënt is geweest.

Doordat ik meer zicht heb gekregen op de specifieke manier waarop bepaalde formele beeldelementen in contact staan met de aspecten van materiaalhantering kan ik wanneer ik terug ga kijken met een cliënt op zijn handelingen bewuster het dialoog sturen. Hiermee bedoel ik dat ik concreter weet hoe ik het gesprek kan sturen aan de hand van de formele beeldelementen, zonder dat we woordelijk om de feiten heen blijven draaien.

Waar ik eerst het dialoog aanging op basis van een beschrijving van het proces, zal ik dat nu meer doen aan de hand van de formele beeldelementen waardoor ik kan toespitsen op het beeld en niet op de opvattingen die tussen de cliënt en therapeut kunnen overeenkomen maar ook verschillen. Op deze manier kan ik rekening houden met het leerpunt wat ik vorig jaar heb gesteld: om zonder waardeoordeel en discussie, maar in contact met elkaar objectief kunnen kijken naar wat gedaan is.

Voor een cliënt die veelal 'in het hoofd' zit, kan ik door op deze manier in dialoog te treden, in het hier en nu overzicht creëren voor de cliënt ten opzichte van zijn behandelproces.

Samenvattend kan ik zeggen dat de scoringslijst op basis van de formele beeldelementen een tool is geworden waarmee ik beter kan diagnosticeren. De gewonnen informatie t.o.v. de formele beeldelementen is bruikbaar voor het in dialoog treden met de cliënt.

5.2 DISCUSSIE D. BOSELIE

In deze paragraaf beschrijf ik op welke manier ik resultaten verkregen van dit onderzoek integreer in mijn werkmodel. Daarna maak ik een vergelijking tussen mijn oude werkmodel en mijn nieuw werkmodel.

Integratie van resultaten in mijn werkmodel

In de resultaten is zichtbaar geworden dat de scoringslijst een grote mate van overeenkomst vertoont. Dit betekent dat de scoringslijst objectieve informatie geeft over de formele beeldelementen van een beeldend product. Daarnaast is theoretisch onderbouwd dat het mogelijk is om een koppeling te maken vanuit de formele beeldelementen naar de aspecten van de materiaalhantering.

Deze resultaten zorgen ervoor dat het inzetten van deze scoringslijst kan bijdragen aan meer gerichte informatie over de materiaalhantering van de client.

Om de resultaten van het onderzoek te integreren in mijn werkmodel heb ik ervoor gekozen de beeldend producten van één client binnen het onderzoek uit te lichten en te gebruiken als illustratie. Ik probeer hiermee weer te geven op welke manier de scoringslijst in de praktijk ingezet zou kunnen worden en op welke manier de scoringslijst mijn werkmodel vernieuwd.

Materiaalhantering a.d.h.v. de formele beeldelementen uit de scoringslijst.	Beeldende producten C6
<p>Van deze client zijn 8 beeldende producten opgenomen in het onderzoek. Voor het bekijken van de patronen binnen de beeldend producten gebruik ik de resultaten uit scoringsronde 3 van alle acht de producten.</p> <p>Hieronder zal ik patronen binnen de formele beeldelementen weergeven en uitleg geven wat het patroon bij elk formeel beeldelement zegt over de materiaalhantering van de client. Ik kies ervoor om de opvallendste patronen weer te geven. De scoringslijst is heel gedetailleerd wat zorgt voor een algehele druk van het beeldend product. Het is aan de creatief therapeut om de benodigde informatie te filteren uit de scoringslijst.</p> <p><u>Algemene kenmerken:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Bladvulling: In de reeks beeldende producten is te zien dat het blad gemiddeld tot vol gevuld is. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten <i>beweging en ruimte</i> van de materiaalhantering. – Ingenomen ruimte: Wanneer we kijken naar de scores over ingenomen ruimte is te zien dat er geen opvallendheden zijn of er is te zien dat gehele drager benut is. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten <i>beweging en ruimte</i> van de materiaalhantering. Dit beeldelement is heel nauw verbonden met het vorige beeldelement. Hier wordt specifiek gekeken naar de hoeveelheid ruimte dat is ingenomen ten opzichte van de grootte van de drager. Bij de beeldende producten van deze client zijn hier geen opvallendheden te vermelden. Over het algemeen wordt de hele drager benut. – Materialen en technieken/hoeveelheid: Vijf beeldend producten zijn gemaakt met softpastelkrijt, 1 met grijspotlood en twee met aquarelverf → deze beeldaspecten zijn gekoppeld aan het vormgevingsaspect <i>vormen</i>. Er wordt steeds maar 1 materiaal per beeldend product gebruikt. Er is dus weinig variatie in keuze en toepassing van materiaal. – Interactie: Van minimaal tot geen interactie te zien in de beeldend producten. → dit beeldelement is gekoppeld aan het vormgevingsaspect <i>vormen</i>. Het aspect interactie is een heel opvallend aspect binnen deze reeks beeldende producten. Het is zichtbaar dat er weinig tot geen interactie plaatsvindt in het beeldend product. Zowel in techniek als in het toepassen van meerdere aspecten van het materiaal. Alle vijf de beeldend producten ontstaan door softpastel laat dezelfde werkwijze zien. Het pastelkrijt wordt in een beweging opgezet zonder de variatie van het materiaal te gebruiken. Dit geldt tevens voor de werkstukken gemaakt met aquarelverf. – Stijl: 6 producten zijn non-figuratief, 1 realistisch, 1 figuratief. → dit beeldelement is gekoppeld aan de vormgevingsaspecten <i>ordering en vormen</i>. Figuratieve beelden kunnen voor mensen houvast bieden binnen de uitwerking van een product. Wanneer figuratief/realistisch gewerkt wordt heeft dit effect op de manier van ordenen en vormen binnen het beeldend product. Non-figuratief werk is vrijer in dat opzicht, de vormen, vlakken en lijnen hoeven niet aan een bepaalde norm te voldoen. Er moet dus zelf vormgegeven worden aan de ordening van het beeld. In de non-figuratieve producten is gezocht naar houvast door de herhaling van bewegingen en lijnen toe te passen (ritme). 	<div data-bbox="1054 286 1385 689" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="1054 689 1257 719">Afbeelding 5: C6.1</p> <div data-bbox="1066 790 1374 1240" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="1066 1240 1268 1270">Afbeelding 6: C6.2</p> <div data-bbox="1034 1422 1406 1962" data-label="Image"> </div> <p data-bbox="1034 1962 1236 1991">Afbeelding 7: C6.3</p>

Vorm/Vlak

– **Organisch/geometrisch:** vier beelden producten bevatten organische vormen. Er zijn geen geometrische vormen te zien in de beeldend producten. → deze beeldelementen zijn gekoppeld aan de aspecten *ritme en ordening* van de materiaalhantering. Wanneer naar de reeks in zijn totaliteit wordt gekeken is er heel weinig gebruikt gemaakt van vormen, geometrisch of organisch.

– **Contour:** In twee beeldende producten zijn de contouren scherp afgebakend, in de rest zijn de contouren picturaal. → dit beeldelement is gekoppeld aan de vormgevingsaspecten *lijnvoering en vormen*. Opvallend is binnen dit scoringsitem dat een van de producten waar de contouren scherp afgebakend zijn 6.2 is. Het opvallende is dat hier gewerkt is met aquarelverf een bij uitstek picturaal materiaal. Dat de contouren toch scherp afgebakend zijn zegt dat de verf heel dik aangebracht is en het penseel eigenlijk als een potlood gebruikt is waardoor scherp afgebakende lijnen zichtbaar zijn.

– **Tektonisch/a-tektonisch:** alle beeldend producten zijn tektonisch → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten *ordering, ruime en beweging* van de materiaalhantering. Zie algehele indruk.

Ruimte

– **Ruimtesuggestie:** In de acht beeldend producten is geen sprake van ruimtesuggestie. → dit beeldelement is gekoppeld aan de vormgevingsaspecten *ordering en vormen*. Wanneer *ruimtelijkheid gecreerd wordt is het nodig vooraf over de ordening van het beeld na te denken*.

Lijn

– **Lineair:** alle beeldend producten zijn lineair → dit beeldelement is gekoppeld aan het vormgevingsaspect *vormen*. Door dit element is te zien dat de client elk beeld op dezelfde manier opbouwt en ordend, namelijk a.d.h.v. lijnen.

– **Snelle/langzame lijnen:** Alle producten bevatten snelle lijnen. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten *lijnvoering en tempo*. Door de aanwezigheid van snelle lijnen in alle beeldend producten geeft dit een patroon weer in het handelingsaspect tempo. Deze lijnen duiden erop dat de client op een hoog tempo het materiaal inzet. A.d.h.v. het beeld kan ik alleen zeggen dat de lijnen in een snel tempo gezet zijn, over het tempo van het beeldend proces kan ik niets zeggen.

– **Kleurhelderheid:** pastel of heldere kleuren → dit beeldelement is gekoppeld aan het vormgevingsaspect *kleurgebruik*. Als kijken naar het kleurgebruik kan gezegd worden dat er een verscheidenheid aan kleuren gebruikt zijn.

– **Kleurhoeveelheid:** Naast 6.1 zijn er per product veel kleuren gebruikt → dit beeldelement is gekoppeld aan het vormgevingsaspect *kleurgebruik*.

– **Kleurmenging:** alleen in 1 beeldend product is een geringe mate van kleurmenging te zien. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten *kleurgebruik, fysiek contact en vormen* van de materiaalhantering. Aquarelverf is een vloeiend materiaal die in en door elkaar wil vloeien. Wat vaak leidt tot kleurmenging in het beeld. In afbeelding 6.2 is duidelijk te zien dat dat hier niet gebeurt. Elke kleur en lijn is afzonderlijk te definiëren.

– **Kleursaturatie:** dekkend 4x opgezet is. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten *kracht en kleurgebruik*. Daar waar dekkende saturatie te zien is wordt gewerkt met materialen die van zichzelf transparantie als eigenschap hebben namelijk softpastelkrijt

Afbeelding 8: C6.4

Afbeelding 9: C6.5

Afbeelding 10: C6.6

Afbeelding 11: C6.7

en aquarelverf. Aquarelverf is heel dik opgebracht, er is bijna geen gebruik gemaakt van water. Op deze manier is het dekkend en zie je elke strek/lijn die met het penseel gezet is.

Ordering

- **Beeldassen:** 2 producten bevatten statische beeldassen rest vertoont dynamische beeldassen. → dit beeldelement is gekoppeld aan de aspecten ordering en ritme. Zie algehele indruk.
- **Samenhang:** In de scoringslijst wordt door de beoordelaars 5x gescoord op aanwezigheid van samenhang en 3x niet (6.2, 6.4, 6.5) → dit beeldelement is gekoppeld aan het vormgevingsaspect ordering.
- **Ritme:** werken bevatte veel ritme, herhaling van lijnvoering → dit beeldelement is gekoppeld aan het handelingsaspect ritme. In de beeldende producten is veel herhaling van hetzelfde beeldelement te zien, in dit geval de herhaling van lijnen in met name de non-figuratieve producten.
- **Textuur/Factuur:** In de beeldende producten is geen sprake van textuur of factuur → deze beeldaspecten zijn gekoppeld aan de aspecten *vormen, greep, kracht en fysiek contact*. De beeldelementen zijn niet aanwezig omdat er in het beeld geen uiddelijke sporen te zien zijn op welke manier het gereedschap gehanteerd is.

Afbeelding 12: C6.8

Algehele indruk materiaalhantering client op basis van de geïnventeerde formele beeldelementen

Een heel belangrijk aspect in deze scoringslijst is dat er naar alle soorten beeldende producten gekeken kan worden, met of zonder opdracht. Deze beeldende producten zijn ontstaan zonder opdracht wat ervoor zorgt dat de beeldende producten helemaal bestaat uit keuzes, groot gedeelte onbewuste keuzes, die de client heeft uitgevoerd. Op deze manier wordt de meest authentieke informatie verkregen. De scoringsitems binnen de scoringslijst zijn bedoeld om deze keuzes voor de therapeut zichtbaar te maken.

De kracht binnen deze scoringslijst is dat er naar een grote verscheidenheid aan formele beeldelementen gekeken wordt. De koppelingen die namelijk gemaakt kunnen worden tussen verschillende beeldelementen zorgen vaak voor de informatie die voor ons als creatief therapeuten het meest interessant is. Ik neem als voorbeeld het scoringsitem tektonisch/a-tektonisch. Het is interessant te zien in deze reeks beeldende producten dat ze allemaal tektonisch zijn en dus kaderbevestigend.

Maar wat dit aspect nog interessanter maakt is dat het merendeel van de beeldende producten dynamische beeldassen bevat, snelle lijnen en veel ruimte is ingenomen. Als je deze informatie namelijk koppeld is het interessant dat de client ondanks zijn tempo, beweging en de ruimte die ingenomen is het kader waarin hij werkt bevestigd. Dit vraagt om een bepaalde mate van controle, de beeldassen die namelijk dynamisch zijn worden gecontroleerd door de client zodat de dynamiek binnen het kader blijft.

Algehele indruk reeks beeldende producten:

Kan ik stellen dat er weinig variatie te zien is. Zowel in hoeveelheid materiaal als soort materiaal. In de opbouw van het beeld, alles is uit lijnen opgebouwd. De vormgeving binnen de beelden, er is heel veel herhaling van dezelfde beeldaspecten te zien in een groot gedeelte van de beeldende producten. Geen kleurmenging. Weinig variatie in tempo, alle producten bevatten snelle lijnen.

Weinig interactie met materiaal, dit is een heel belangrijk punt bij de materiaalhantering van deze client. Er wordt in elk product op dezelfde manier gewerkt ondanks dat er een ander materiaal gebruikt wordt. Zo wordt aquarelverf dat van zichzelf heel andere eigenschappen bezit dan softpastelkrijt op dezelfde manier toegepast. De client schildert niet maar tekent met het penseel.

Een ander duidelijk aspect dat door het kijken naar de materiaalhantering naar voren komt is de mate van controle en structuur dat toegepast is binnen de beeldende producten. Dit is te zien door de continue herhaling van beeldelementen zoals de opbouw in lijnen. De dynamiek die zichtbaar is in veel beeldende producten maar het inperken en controleren van de dynamische bewegingen zodat binnen het kader gebleven wordt.

Voordat ik deze analyse gemaakt heb, heb ik bewust niet de diagnostische gegevens bekeken die geïnventariseerd zijn over deze client. Na de analyse heb ik deze gegevens opgezocht. Bij deze client is a.d.h.v. de vier assen van de DSM 4 een diagnose vastgesteld.

- As I: 296.32: Depressieve stoornis, recidiverend.
- As: 799.90: Diagnose op as II uitgesteld
- As III V71.09 Geen diagnose op as III
- As IV Code: – 1: problemen in de primaire steungroep/ opvoedingsproblemen
– 2: problemen in de sociale omgeving
– 4: werkproblemen

Wat opvalt binnen deze diagnose is dat de depressie stoornis recidiverend is. En dat er met name op sociaal vlak veel problemen te zien zijn. Hieronder zal ik heel beknopt een interpretatie geven over de diagnostische gegevens t.o.v. de gevonden materiaalhantering. Het is een interpretatie doordat er nog niet onderzocht is of er koppelingen te leggen zijn vanuit de scoringslijst naar kenmerken van clienten.

– Weinig variatie: Een belangrijk overkoepelend thema binnen de gescoorde beeldelementen en de materiaalhantering is de minimale variatie die te zien is binnen de beeldende producten. Een beeld is geordend en opgebouwd op steeds een eenduidige manier en er vindt veel herhaling plaats in de vorm van ritme. Deze herhaling van vertrouwde kenmerken is bij clienten met een depressie herkenbaar. Door de vaak verminderde concentratie en de lage motivatie en energie, wordt gezocht naar veiligheid binnen het medium. In dit geval de structuur in het opbouwen van een beeld en het herhalen van bekende veilige elementen.

– Weinig interactie: In de beeldende producten is weinig interactie met het materiaal zichtbaar. Het materiaal wordt ingezet op een manier waarop de client de controle houdt. Dit is herkenbaar bij clienten met een depressie doordat controle vaak de manier is om de angst en onrust die ze voelen in de hand te houden. Bij deze client is ook zichtbaar dat er veel problemen op sociaal vlak zijn waarin een persoon vaak geen controle heeft. Dit kan bijdragen aan de behoefte om onbekende situaties en in dit geval een onbekend medium te controleren en te structureren om veiligheid te creëren.

Door deze informatie over de materiaalhantering van de client kan gekeken worden welke behoefte er ligt in het verbreden van de toepassing van het medium. In deze casus is duidelijk te zien dat er vanuit het denken wordt gehandeld en er geen experimentatie van materiaal plaatsvindt. Voor deze client zou een doel kunnen zijn om meer in het handelen en het gevoel te werken. Dit kan door stapsgewijs het medium in te zetten om het oude handelingspatroon steeds meer een beetje los te laten en nieuwe eigenschappen en technieken aan te bieden.

Binnen deze illustratie a.d.h.v. van één client heb ik inzichtelijk proberen te maken op welke manier dit onderzoek een bijdrage zal leveren in mijn methodisch handelen.

Inzetbaarheid scoringslijst

De scoringslijst is naar mijn mening multi inzetbaar. Het is zo opgesteld dat er per product gekeken kan worden naar de aanwezige formele beeldelementen, zo kunnen de beeldelementen binnen de scoringslijst een startpunt vormen in het nabespreken van een therapeutische sessie. Het is mogelijk samen met de client te kijken naar zijn materiaalhantering binnen zijn beeldend proces. Dit kan zorgen voor een opening om samen met de client te kijken naar patronen in zijn materiaalhantering wanneer gekeken kan worden op welke manier deze patronen overeenkomen met de gedragspatronen uit het dagelijkse leven. Het samen kijken zorgt dat de verantwoordelijkheid bij de client ligt, deze is de baas over zijn behandelproces. Mijn rol als therapeut is om de client te begeleiden in dit proces.

Maar er kan d.m.v. de scoringslijst ook gekeken worden naar een reeks producten waarin gezocht wordt naar overeenkomstige patronen binnen de beeldelementen. Dit heb ik hierboven a.d.h.v. een reeks producten van één client weergegeven. Het is dus inzetbaar om aan het einde van een observatieperiode procesmatig weer te geven welke patronen te zien zijn in de beeldende producten van de client. Deze patronen kunnen dan een duidelijke basis vormen voor het behandelplan van de client en de doelen die gesteld kunnen worden voor de verdere behandeling. Doordat verder de scoringslijst ook inzicht geeft in het vormgevings- en handelingsproces van de client. Kan inzichtelijk gemaakt worden of en in hoeverre de driehoek handelen denken voelen in disbalans is en bij welk aspect van de driehoek de disbalans te zien is. Dit zal voor mij betekenen dat de doelen van de client veel helderder beschreven en opgesteld kunnen worden wat bijdraagt aan een effectieve behandeling. En voor mij de mogelijkheid om de client beter te begeleiden in zijn proces en het werken aan de vooropgestelde doelen.

Objectiviteit: het gebruik draagt bij aan de objectiviteit tijdens het behandelproces. Er wordt op een objectieve manier naar het beeld gekeken, er is concreet aan te wijzen welke beeldelementen te zien zijn in het beeld. Dit is voor de client en met name de cliënten met een sterke cognitie zorgt dit zichtbaar maken van de patronen ervoor dat ze makkelijker zelf de analogie kunnen leggen naar gedragspatronen uit het dagelijkse leven. Ik als therapeut kan als persoon op deze manier in eerste instantie meer op de achtergrond treden, het gaat niet om mijn interpretatie of mening over het proces, proces en patroon komt zelf naar boven wanneer ik de objectieve kenmerken binnen het beeld kan aanwijzen. De afstand die gecreëerd wordt door het beeld dat op tafel ligt zorgt voor een mate van veiligheid voor de cliënten. Het gaat namelijk in eerste instantie wat er te zien is in het beeldend product, er wordt niet direct gevraagd naar gevoelens en handelingen van de client.

Door de mate van objectiviteit die de scoringslijst bezit zal het ook een bijdrage leveren aan de manier waarop de observaties die ik doe tijdens de therapie wordt gedeeld met collega's. Ook voor collega's is het namelijk vaak nodig je bevindingen zo over te brengen dat ze aanwijsbaar zijn op een objectieve manier. De analyse van een beeldend product a.d.h.v. de scoringslijst zorgen voor objectieve informatie over het beeldend product.

Vergelijking nieuwe werkmodel met het oude werkmodel

Centraal binnen het oude werkmodel was de onmacht en frustratie die ik voelde tijdens het werken met de beschreven cliëntengroep. Deze onmacht lag gedeeltelijk aan de kenmerken van de cliëntengroep en de manier van werken binnen de groep namelijk de te brede of onduidelijk opgezette behandeldoelen waardoor ik moeilijk aansluiting kon vinden met de activiteiten die ik aanbood.

De formele beeldanalyse heb ik ingezet vanuit intuïtie, zonder verdere theoretische onderbouwing. Doordat ik niet getraind was in het gebruik van de formele beeldanalyse kon ik deze niet zonder aarzeling en een mate van onzekerheid inzetten. Wanneer ik aarzel ben ik niet overtuigd van dat wat ik zie en waar ik met de client naartoe wil werken. Dit zal bijdrage aan de onrust die de cliënten voelde tijdens de therapie. Cliënten hebben gedurende de therapie iemand nodig die ze leidt door het therapieproces en ze steeds wijst op de doelen waaraan zij wilden werken. Op deze manier zorg je dat de client verantwoording neemt over zijn eigen therapieproces.

De aarzeling in mijn handelen is weggenomen door mijn zekerheid te vergroten over hoe ik de formele beeldanalyse in kan zetten binnen de therapie. Gedurende dit onderzoek ben ik heel intensief bezig geweest met formele beeldanalyse. Niet alleen het op grote schaal toepassen maar ook het ontrafelen van de formele beeldelementen en het zoeken naar de voor ons fundamentele beeldelementen die de meeste informatie verschaffen over het beeldend werk en dus de client. Door met name het ontrafelen van de beeldelementen heb ik een heel helder beeld over de beeldelementen en hun definiëring.

Het inzetten van de scoringslijst en de formele beeldanalyse staat niet op zichzelf. Binnen beeldende therapie is het altijd de combinatie tussen het beeldend proces en het beeldend product dat het totale beeld van de client weergeeft.

In mijn oude werkmodel woog het beeldend proces gedurende een sessie veel zwaarder dan het beeldend product. Ik had nog niet de capaciteiten en de kennis om vanuit het beeld te starten en te komen bij het proces. Zo voelde ik veel druk om het proces goed waar te nemen. Maar vanuit het proces en dus het gedrag van de client een gesprek te starten is moeilijk. Dit komt namelijk heel snel te dichtbij waardoor het te confronterend werkt voor de client wat vervolgens zorgt dat de veiligheid wordt aangetast. In de vorige paragraaf heb ik beschreven dat ik nu door het onderzoek veel meer kennis en kunde bezit m.b.t. de formele beeldanalyse en met name de definiëring en herkenbaarheid van de losse beeldelementen. In mijn nieuwe werkmodel kan ik dus veel gericht informatie uit het beeldend product halen. Waardoor het beeldend product als tussenpersoon fungeert die zorgt voor afstand en veiligheid. Waardoor ik makkelijker in staat ben vragen te stellen die de client leiden om zelf tot inzicht te komen over proces en gedrag.

In mijn nieuwe werkmodel kan ik dus in zijn totaliteit de client bekijken, het beeldend proces en het beeldend product.

Zoals beschreven in het voorwoord is de titel van dit onderzoek "met het beeld op tafel" om verscheiden redenen gekozen. Voor mij als therapeut is het van belang dat wanneer we letterlijk het beeld op tafel leggen en hiervan uit het gesprek met de client starten, ik de capaciteiten bezit om aan de hand van de objectieve beeldelementen die het beeld bevat patronen te herkennen die mij informatie geeft over de verschillende aspecten van de materiaalhantering. Zoals te lezen is hierboven heeft dit onderzoek gezorgd dat mijn kennis over het beeldend producten en de aspecten die het bevat zoveel gegroeid zijn dat ik nu een grote mate van zekerheid bezit wanneer ik kijk en spreek over beeldende producten.

De elementen in een beeldend product die eerst voor de client maar vaak ook voor mij verborgen waren zijn nu zichtbaar.

SAMENVATTING |

De aanleiding tot dit onderzoek lag bij een gezamenlijke leervraag die afkomstig is uit de derdejaars praktijkstage. Door deze overeenkomst in leervraag is besloten om in een duo-scriptie de beantwoording te zoeken op deze vragen. Door als duo een onderzoek te verrichten is het mogelijk om meer in de diepte en breedte te onderzoeken waardoor het onderzoek meer 'body' krijgt.

De aanleiding voor beide leervragen was de vraag voor meer kennis over het inzetten van de formele beeldanalyse in het bekijken van een beeldend product.

Vanuit deze interesse van het verder onderzoeken van de toepassing van de formele beeldanalyse zijn we in contact gekomen met Drs. I. Péntzes. Zij verricht onderzoek naar de therapeutische observatie in een promotieonderzoek. Het was mogelijk om te participeren in dit promotieonderzoek door de uitvoering van een deelonderzoek.

In het deelonderzoek "Met het beeld op tafel" wordt de volgende vraag gesteld: *Hoe kan een objectieve scoringslijst op basis van de formele beeldanalyse, verder geoperationaliseerd en ontwikkeld worden?* Het onderzoek heeft dus als doelstelling een scoringslijst opgezet a.d.h.v. de formele beeldanalyse verder te ontwikkelen en te operationaliseren zodat het mede als basis kan dienen voor de ontwikkeling van een gestandaardiseerd meetinstrument dat informatie kan geven over de materiaalhantering van volwassen cliënten tijdens de beeldend therapeutische observatieperiode

Om bovenstaande vraagstelling te kunnen beantwoorden voeren we een kwantitatief onderzoek uit. De dataverzameling vindt plaats in een cyclische proces, waarbij beeldende producten afzonderlijk van elkaar gescoord worden d.m.v. de scoringslijst. De scores worden vervolgens geïnventariseerd en geanalyseerd om aanpassingen te kunnen maken in de scoringslijst. Dit proces wordt drie keer herhaald om zo tot meer geoperationaliseerde begrippen te komen binnen de scoringslijst. Wat zorgt voor een meer objectieve scoringslijst.

In de resultaten is zichtbaar geworden dat er sprake is van een beduidende stijging in de mate van overeenkomst tussen de scores van de drie beoordelaars gekeken a.d.h.v. resultaten verkregen uit de drie scoringsrondes. Hieruit kunnen we vaststellen dat de scoringslijst objectiever is geworden door de stappen die gezet zijn binnen dit onderzoek en de toegepaste methode die hierboven is beschreven.

Tijdens het onderzoek is ook gekeken naar de koppeling tussen de formele beeldelementen in de scoringslijst en de aspecten van materiaalhantering. Hier was de vraag of er koppelingen gemaakt konden worden en is er gezocht naar verdere theoretische onderbouwing voor de ondersteuning van het theoretisch model van Drs. I. Péntzes. In het onderzoek is naar voren gekomen dat er koppelingen gemaakt kunnen worden en is hypothetisch gesteld dat de formele beeldelementen in de scoringslijst informatie geven over de aspecten van materiaalhantering.

De resultaten verkregen uit dit onderzoek hebben we kunnen integreren in een nieuw werkmodel dat een bijdrage levert aan het methodisch handelen van ons als creatief therapeuten.

LITERATUUR

Boeken

- Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. (2006). *Basisboek Methoden en Technieken, handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwantitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Baarda, D.B. & de Goede, M.P.M. & van Dijkum, C.J. (2007). *Basisboek Statistiek met SPSS, Handleiding voor het verwerken en analyseren van en rapporteren over (onderzoeks-)gegevens*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Bil, P. (2005). *Observeren, registreren, rapporteren en interpreteren*. Soest: Uitgeverij Nelissen.
- Boer, D.-J. (1996). *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Brinkman, J. (2011). *Cijfers spreken: Statistiek en methodologie voor het hoger onderwijs*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Buuren H., & Hummel, H., & Berkhout, J., & Sloomaker, A. (2003). *Onderzoek de basis*. Groningen/Houten: Wolters Noordhoff.
- Evers, G. (1998). *Metten van zelfzorg: verpleegkundige instrumenten voor onderzoek en klinische praktijk*. Assen: van Gorkum.
- Haeyen, S. (2007). *Niet uitleven maar beleven: Beeldende therapie bij persoonlijkheidsproblematiek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jonker, J., & Pennink, B. (2004). *De kern van methodologie*. Assen: Koninklijke b.v. van Gorcum.
- Landsheer, H. (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek: Methoden van praktijkonderzoek*. Groningen: Stenfert Kroese.
- Migchelbrink, F. (2007). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Schasfoort, B. (2007). *Beeldonderwijs en didactiek*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Schweizer, C. (2009). *Handboek beeldende therapie. Uit de verf*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Smeijsters, H. (2005). *Praktijkonderzoek in vaktherapie*. Bussum: Coutinho.
- Smeijsters, H. (2006). *Handboek muziektherapie: Evidence based practice voor de behandeling van psychische stoornissen, problemen en beperkingen*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Smeijsters, H. (2008). *Handboek creatieve therapie*. Bussum: Coutinho.
- Verhoog, A. (2006). *Fenomenologie en kunstzinnige therapie*. Assen: Nearchus C.V.
- Verschuren, P., & Doorewaard, H. (2007). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Uitgeverij Lemma.
- Visser, A. (2006). *Hardop kijken*. Nijmegen/Amsterdam: Sun.

Artikelen

- Betts, D. (2006). Art therapy assessments and rating instruments: Do they measure up? *The arts in Psychotherapy*, 33(2006), 422-434.

Ongepubliceerde bronnen

- Bersch, J. (2010). *We pakken het aan! Of niet?* Niet-gepubliceerde scriptie, Heerlen, Hogeschool Zuyd, faculteit Gezondheid en Zorg.
- Butz, V. (2009). *Sporen lezen*. Niet-gepubliceerde scriptie, Heerlen, Hogeschool Zuyd, faculteit Gezondheid en Zorg.
- Cilissen-Ysermans, A. (2006). *Artikel Client-Therapeut-Medium*. Hogeschool Zuyd, Heerlen.
- Nuijens, J. (2010). *Uit het hoofd en in het beeld*. Niet-gepubliceerde scriptie, Heerlen, Hogeschool Zuyd, faculteit Gezondheid en Zorg.
- Pénzes, I. (2010). *Analogie in beeldende therapie*. Hogeschool Zuyd, KenVak, Heerlen.
- Landelijke werkgroep DDS. (2005). *Handleiding en verwerkingsinstructies DDS*.

BIJLAGE

BIJLAGE 1: SCORINGSLIJSTEN WEERGEGEVEN PER SCORINGSRONDE

Scoringslijst gebruikt in scoringsronde 1

BEELDANALYSE OP BASIS VAN DE MORFOLOGISCHE KUNSTBESCHOUWING		
Clïënt:		
Beeldnummer:		
Analyse gemaakt door:		
Datum:		
Korte beschrijving van het beeld: Gebruikte materialen en technieken en daarbijbehorende eigenschappen: Factuur: Schriftuur: Het beeld is tot stand gekomen: ▲ zonder opdracht ▲ met opdracht (korte beschrijving)		
FORMELE BEELDELEMENTEN	SCORE	TOELICHTING
1. RUIMTE		
Afmeting Kwantitatieve grootte	...cm. x ...cm.	
Bladvulling	1. 0-33 % 2. 34-66 % 3. 67-99 % 4. vol	
Kader Fysieke begrenzing	1.Meetkundig (driehoek, rechthoek, vierkant, rond, ellips) 2.Grillig	
Ruimtelijkheid Schilderachtig – tekenachtig Overlapping Perspectiefgebruik	1. Lineair 2. illusie van ruimte door overlapping en oversnijding	

	<ul style="list-style-type: none"> 3. lineair perspectief 4. lineair plastisch 5. picturaal 	
2. ORDENING		
Tektonisch /a - tektonisch	<ul style="list-style-type: none"> 1. tektonisch 2. a-tektonisch 	
Compositie Algemene ordening	<ul style="list-style-type: none"> 1. Symmetrisch compositie 2. Asymmetrisch 3. Centraal 4. Geometrisch 5. Diagonaal 6. Piramidaal 7. Over-all 8. Bewegingscompositie 	
Ritme Herhaling van hetzelfde verschijnsel met een bepaalde onregelmatigheid erin; (tegenstelling tot regel-maat, waarbij alleen herhaling aanwezig is)	<ul style="list-style-type: none"> 1. sterke herhaling/ regelmaat 2. onregelmatig 3. nvt 	
Beweging Bewegingsillusie Portret Een lopend verhaal Werkelijke beweging	<ul style="list-style-type: none"> 1. Suggestie van beweging 2. Simultaneïsme 3. Statisch 	
1. VORMEN		
Vormtype	<ul style="list-style-type: none"> 1. Geometrisch 2. Organisch 3. combinatie 	
Restvorm	<ul style="list-style-type: none"> 1. ja 2. nee 	

Voorground/ achtergrond	<ol style="list-style-type: none"> 1. ja 2. nee 	
Textuur Oppervlakte kwaliteit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Glad 2. Ruw 3. Grof 	
Abstract - Figuratief Mate van abstractie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Abstract 2. Stilistisch 3. Figuratief 4. Naturalistisch 	
4. LIJNVOERING		
Belijning (contouren)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lineair/ strakke omlijning 2. Picturaal/ schetsmatig 3. Arcering 	
5. KLEUR		
Licht – Donker Toon; toonreeks; tonaliteit Contrasten	<ol style="list-style-type: none"> 1. sterk licht-donker contrast 2. Genuanceerde licht-donker overgangen 	
Kleur	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regenboog/ polychroom 2. Chromatisch 3. Oppervlakte kleuren 4. verschijningskleuren 5. Cerebraal 6. Expressief 	
Kleurcontrasten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kleur-tegen-kleur 2. Complementair 3. Kwaliteitscontrast 4. Licht-donker 5. Koud-warm 	

	6. Simultaan 7. Successief	
Kleurmenging	1. Autonome kleuren 2. Kleurmenging	
Kleursaturatie	1. Dekkend 2. Transparant	

Scoringslijst gebruikt in scoringsronde 2

BEELDANALYSE OP BASIS VAN DE MORFOLOGISCHE KUNSTBESCHOUWING		
Cliënt:		
Beeldnummer:		
Analyse gemaakt door:		
Datum:		
Korte beschrijving van het beeld: Gebruikte materialen en technieken en daarbij behorende eigenschappen: Variatie in de toepassing: Factuur: Schriftuur: Het beeld is tot stand gekomen: A. zonder opdracht B. met opdracht (korte beschrijving)		
FORMELE BEELDELEMENTEN	SCORE	TOELICHTING
1. RUIMTE		
Afmeting Kwantitatieve grootte	...cm. x ...cm.	
Bladvulling	1. 0-33 % 2. 34-66 % 3. 67-99 % 4. vol	
Kader Fysieke begrenzing	1. Meetkundig (driehoek, rechthoek, vierkant, rond, ellips) 2. Grillig	
Ruimtelijkheid Schilderachtig – tekenachtig Overlapping Perspectiefgebruik	1. nee 2. ja : 2a lineair perspectief	

	<p>2b lineair plastisch</p> <p>2c illusie van ruimte door overlapping en oversnijding</p>	
2. ORDENING		
Tektonisch /a - tektonisch	<p>1. tektonisch</p> <p>2. a-tektonisch</p>	
Compositie/ ordening Algemene ordening	<p>1. Symmetrisch compositie</p> <p>2. Asymmetrisch</p> <p>3. Centraal</p> <p>4. Geometrisch</p> <p>5. Diagonaal</p> <p>6. Piramidaal</p> <p>7. Over-all</p> <p>8. Bewegingscompositie</p> <p>9. Geen ordening</p>	
Ritme Herhaling van hetzelfde verschijnsel met een bepaalde onregelmatigheid erin; (tegenstelling tot regel-maat, waarbij alleen herhaling aanwezig is)	<p>1. Nee</p> <p>2. Ja</p> <p style="padding-left: 40px;">a. Regelmaat</p> <p style="padding-left: 40px;">b. Ritme</p>	
Beweging Bewegingsillusie Portret Een lopend verhaal Werkelijke beweging	<p>1. Suggestie van beweging</p> <p>2. Simultaneïsme</p> <p>3. Statisch</p>	
1. VORMEN		
Vormtype	<p>a. Strak geometrisch</p> <p>b. geometrisch</p> <p>c. Organisch</p> <p>d. Combinatie</p>	
Verdeling	<p>1. Vormen tegen elkaar; geen tussenruimte</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> 2. Verspreid; veel tussenruimte 3. Vorm-restvorm 	
Voorgrond/ achtergrond	<ul style="list-style-type: none"> 1. ja 2. nee 	
Textuur Oppervlakte kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> 1. Glad 2. Ruw 3. Grof 	
Abstract - Figuratief Mate van abstractie	<ul style="list-style-type: none"> a. Abstract b. Figuratief c. Naturalistisch 	
4. LIJNVOERING		
Belijning (contouren)	<ul style="list-style-type: none"> 1. Lineair/ strakke omlijning 2. Picturaal/ schetsmatig 3. Arcering 	
Lineairiteit	<ul style="list-style-type: none"> 1. nee 2. ja <ul style="list-style-type: none"> a. veel b. gemiddeld c. weinig 	
5. KLEUR		
Kleurhoeveelheid	<ul style="list-style-type: none"> a. monochroom b. 2-5 kleuren c. polychroom (6 of >) 	

Kleursoort	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sprankelend/ helder 2. Chromatisch 3. Licht-donker-contrast 4. Pasteltinten 	
Kleurcontrasten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nee 2. Ja <ol style="list-style-type: none"> a. Kleur-tegen-kleur b. Complementair c. Kwaliteitscontrast d. Licht-donker e. Koud-warm f. Simultaan g. Successief 	
Kleurmenging	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nee 2. Ja : <ol style="list-style-type: none"> a. Weinig: 0-10% b. Gemiddeld)10-90 % c. Veel: 90-100% 	
Kleursaturatie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dekkend 2. Transparant 	

Scoringslijst gebruikt in scoringsronde 3

BEELDEND PRODUCT ANALYSE	
<p>Cliënt:</p> <p>Beeldnummer:</p> <p>Analyse gemaakt door:</p> <p>Datum:</p> <p>Korte beschrijving van het beeldend product:</p> <p>Het beeld is tot stand gekomen:</p> <p style="margin-left: 20px;">a. zonder opdracht</p> <p style="margin-left: 20px;">b. met opdracht (korte beschrijving)</p>	
A. ALGEMENE KENMERKEN	
1. Formaat	...cm. x ...cm.
2. Drager	1 Positie
	2 Soort
	3 Kwaliteit
	4 Beeldvlak
3. Bladvulling	<p>A. Weinig (< 25 %)</p> <p>B. Gemiddeld (25-50%)</p> <p>C. Veel (50-75%)</p> <p>D. Vol (>75%)</p>
4. Kader	a. Lijst

	<ul style="list-style-type: none"> b. Passe-partout c. Beide d. Geen
5. Genre	<ul style="list-style-type: none"> a. Schilderij b. Tekening c. Collage d. Grafiek <p><i>Specificeer:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Hoogdruk 2. Diepdruk 3. Vlakdruk 4. Doordruk
6. Materialen & Technieken	<ul style="list-style-type: none"> 1. Categorie 1: (<i>specificeer</i>) 2. Categorie 2: (<i>specificeer</i>) 3. Categorie 3: (<i>specificeer</i>) 4. Hoeveelheid 5. Interactie
7. Stijl	<ul style="list-style-type: none"> A. Realistisch B. Figuratief C. Non-figuratie

B. VORM/VLAK	
1. Vormtype	1. Organisch
	2. Geometrisch
2. Contour	<ul style="list-style-type: none"> a. Lineair b. Picturaal
3. Tektonisch /a - tektonisch	<ul style="list-style-type: none"> a. Tektonisch b. A-tektonisch
C. RUIMTE	
1. Afsnijding	<ul style="list-style-type: none"> a. Ja b. Nee
2. Ruimtesuggestie	1. Overlapping
	2. Lijnperspectief
	3. Atmosferisch perspectief
	4. Verkleining
	5. Voorgrond-achtergrond
	6. Doorzichtigheid
D. LIJN	
1. Arcering	<ul style="list-style-type: none"> a. Ja b. Nee

2. Lineair	<p>a. Ja</p> <p>b. Nee</p>
3. Lijnsoort	1. Dik
	2. Dun
	3. Gebroken/onderbroken
	4. Ononderbroken/ doorgetrokken
	5. Recht
	6. Gebogen
E. KLEUR	
1. Kleurhelderheid	<p>a. Ja</p> <p>b. Nee</p>
2. Kleurhoeveelheid	<p>a. 1 kleur</p> <p>b. 2-5 kleuren</p> <p>c. polychroom (6 of >)</p>
3. Kleurtoon	<p>a. Ja</p> <p>b. Nee</p>
4. Kleurmenging	<p>a. Veel</p> <p>b. Gemiddeld</p>

	<ul style="list-style-type: none"> c. Weinig d. Geen
5. Kleursaturatie	<ul style="list-style-type: none"> a. Dekkend b. Transparant
F. ORDENING	
1. Compositie	1. Beeldassen
	2. Samenhang
2. Ritme	<ul style="list-style-type: none"> a. Regelmaat b. Ritme c. Geen
G. TEXTUUR	
1. Textuur	<ul style="list-style-type: none"> a. Ja (specificeer) b. Nee
2. Factuur	<ul style="list-style-type: none"> a. Ja (specificeer) b. Nee

Bijlage 2: Handleiding behorende bij scoringslijst 3**Handleiding Beeldend Product Analyse***Versie behorende bij: Scoringslijst Operationalisatie 7 (8 mei 2011)*

De lijst is opgebouwd uit 8 categorieën

Inleidend gedeelte

- A. Algemene kenmerken
- B. Vorm/ vlak
- C. Ruimte
- D. Lijn
- E. Kleur
- F. Ordening
- G. Textuur

De categorieën A t/m G bevatten hoofd-beeldaspecten. Deze zijn genummerd. Sommige hoofd-beeldaspecten bevatten deel-beeldaspecten. Ook deze zijn genummerd. De scoringsmogelijkheden zijn aangegeven met a, b, c, enzovoort.

In onderstaande lijst staan alle scoringsmogelijkheden gedefinieerd.

A. ALGEMENE KENMERKEN		
Score	Beeldaspect	Beschrijving
A1	Formaat	Kwantitatieve afmeting, aangegeven in cm.
A2	Drager	De ondergrond waarop gewerkt is
A2.1a	Liggende positie van de drager	Met de lange kant onder
A2.1b	Staande positie van de drager	Met de korte kant onder
A2.1c	Anders, namelijk	Als er sprake is van een cirkel of vierkant (specificeer)
A2.2	Soort	Materiaal waarvan de ondergrond gemaakt is.
A2.3	Kwaliteit van de drager	Behorende bij de soort drager. Binnen de range wat de soort drager te bieden heeft.
A2.4	Beeldvlak	Als op de drager een vlak is afgebakend waarin gewerkt is. Men spreekt van een beeldvlak als de oorspronkelijke drager nog om het beeldvlak zichtbaar is.
A3	Bladvulling	De hoeveelheid bewerkte ruimte op de drager. De verhouding tussen de

		bewerkte en onbewerkte gedeeltes van de drager
A3a	Weinig	< 25% (+/-) is bewerkt
A3b	Gemiddeld	25-50% (+/-) is bewerkt
A3c	Veel	50-75% (+/-) is bewerkt
A3d	Vol	➤ 75% is bewerkt
A4	Ingenomen ruimte	De ingenomen ruimte op de drager
A4a	Gehele drager is benut	Indien er over de gehele drager ruimte ingenomen is
A4b	Klein gedeelte van de drager is benut	Als er enkel op een relatief kleine plaats op de drager gewerkt is
A4c	Geen opvallendheden	De ruimte die is ingenomen is niet opvallend in verhouding tot de drager
A4	Kader	De afbakening van een beeldvlak (soms door een passe-partout of een lijst). De rand om een beeldvlak.
A4a	Lijst	Frame om het beeldend product heen.
A4b	Passe-partout	Vlakke kartonnen lijst dat over een beeldend product geplaatst is.
A4c	Beide	Als zowel een lijst als passe-partout zijn gebruikt.
A4d	Geen	Als er geen lijst en passe-partout zijn gebruikt; de drager vormt dan de begrenzing.
A5	Genre	Soort beeldend product
A5a	Schilderij	Beeldend product gemaakt van verf(achtige) materialen.
A5b	Tekening	Beeldend product gemaakt van grafische (tekenachtige) materialen.
A5c	Collage	Vorm van tweedimensionaal werkstukken waarbij materialen worden opgeplakt.
A5d	Mixed Media	Vorm van tweedimensionaal werk waarbij meerdere materialen worden gebruikt.
A5e	Grafiek	Verzamelnaam voor alles wat ambachtelijk gedrukt is.
A5e1	Hoogdruk	Linoleumsnede, houtsnede
A5e2	Diepdruk	Ets, droge naald, gravure
A5e3	Vlakdruk	Lithografie, monotype
A5e4	Doordruk	Zeefdruk

A6	Materialen en technieken	Materiaal (en techniek) geeft door zijn geaardheid de karakteristieke vorm aan een beeldend product. Materiaaleigenschappen en materiaalbewerkingen hebben evenals de constructiemogelijkheden en het gebruikte gereedschap veel invloed op de vormgeving
A6.1	Categorie 1	Tekenachtige/ grafische materialen (potlood, kleurpotlood, aquarelpotlood, pastelpotlood, oliekrijt, waskrijt, oliepastel, grafietstift, softpastel, conté, kneedgum, houtskool, siberisch krijt, viltstiften, pennen).
A6.2	Categorie 2	Schilderachtige materialen (oost-indische inkt, textielverf, ecoline, aquarelverf, gouache, plakkaatverf, vingerverf, waterverf, olieverf, temperaverf, acrylverf, decorfin, blockprint).
A6.3	Categorie 3	Gemengde techniek, encaustiek, oneigenlijke schildermaterialen (bijvoorbeeld lak- en metaalverven).
A6.4	Hoeveelheid	Hoeveel verschillende materialen die zijn toegepast in een beeldend product.
A6.5	Interactie	Gebruik maken van de verschillende mogelijkheden en eigenschappen van het gebruikte materiaal. Enerzijds zijn in het beeld verschillende technieken te zien, anderzijds passend bij het karakteristieke van het materiaal.
A6.5a	Ja	De maker heeft veel verschillende mogelijkheden van het gebruikte materiaal toegepast.
A6.5b	Minimaal	Het gebruikte materiaal is op een beperkte manier toegepast.
A6.5.c	Geen	Het gebruikte materiaal is op 1 enkele wijze toegepast.
7	Stijl	
7a	Realistisch	Een beeld dat gemaakt is naar de werkelijkheid.
7b	Figuratief	Een figuratief beeld is een beeld waarvan je kunt zien wat er afgebeeld wordt: mensen, dieren, planten

		enzovoort. Wat in de voorstelling waarneembaar is, kan gedeformeerd zijn of gestileerd, maar zolang het een herkenbare voorstelling is, noemen we die figuratief.
7c	Non-figuratief	Zonder voorstelling, er zijn enkel vormen en kleuren gebruikt. Oftewel abstract
A. VORM/ VLAKE		
B1	Vormtype	De grondvorm die wezenlijke trekken van de bouw tot uitdrukking brengt.
B1a	Organisch	Vorm/ vlak ontleend aan of geïnspireerd door de vorm van een plant, dier of mens.
B1b	Geometrisch	Meetkundig meetbaar vlak/vorm
B2	Contour	De omtrek. Dat kan een omtreklijn zijn. Maar de begrenzing van een silhouet is ook een contour. Contouren worden genoemd in het kader van ordening. Voordat er gesproken kan worden over ordening der delen, dienen we in staat te zijn de verschillende elementen van elkaar te onderscheiden. De begrenzingen van afzonderlijke delen noemen we contouren of omtreklijnen.
B2a	Scherp afgebakend	Contour die helder, scherp, vast, eenduidig; de vorm zou als het ware "uitgeknipt kunnen worden
B2b	Picturaal	Contouren die omfloerst, in vage, wollige, weinig gefixeerde overgangen in kleur of licht-donker de verschillende vlakken markeren, dus diffuus en zacht.
B3	Tektonisch-atektonisch	Onderscheid tussen kader-bevestigende en kader-ontkennende beeldend producten.
B3a	Tektonisch	Beeldend producten die een bepaalde rust vertonen, een vreedzame co-existentie tussen het beeld zelf en de ruimte er omheen, zonder wrikken bepaald door kader, omtrek of lijst. Een tectonische compositie bevestigt het kader, omgekeerd speelt het kader een

		constructieve rol binnen het totaal. Over en weer is er sprake van vastheid, stabiliteit en geslotenheid en spelen horizontalen en verticalen een belangrijke rol.
B3b	A-tektonisch	Beeldend product mist rust en stabiliteit, en wordt door het kader met enige frictie of spanning in bedwang gehouden. De compositie vertoont de neiging het kader te ontkennen er buiten te breken.
B. RUIMTE		
C1	Afsnijding	Als iets zo gemaakt wordt dat het lijkt of het buiten het kader van het beeld doorgaat. De rand van het beeld snijdt het beeld af.
C2.	Ruimtesuggestie	In het beeld wordt ruime gesuggereerd. Even over nadenken hoe te scoren
C2.1	Overlapping	Gedeelten van een object worden niet getekend omdat er iets anders voor zit (dat overlapt).
C2.2	Lijnperspectief	Ruimtesuggestie die op een wiskundige manier, door middel van onder meer verdwijnpunten (vluchtpunten) en een horizon tot stand komt. Een weg wordt steeds smaller en de bomen erlangs staan dicht bij elkaar.
C2.3	Atmosferisch perspectief	Wat verder weg is, wordt vager getekend of blauwer of minder fel van kleur.
C2.4	Verkleining	Vormen die verder weg staan, worden kleiner getekend. Hierdoor wordt ruimte gesuggereerd.
C2.5	Voorgrond-achtergrond	Duidelijk onderscheid tussen voorgrond en achtergrond waardoor er ruimte gesuggereerd wordt
C2.6	Doorzichtigheid	Figuratief: Weergave waarin je dingen, ziet die in de werkelijkheid niet te zien zijn, zoals het interieur van een huis door de muur van het huis heen. Non-figuratief: lijnen en vlakken lopen door in andere vlakken en/ of lijnen

C. LIJN		
D1	Arcering	Veel lijnen evenwijdig dicht aan elkaar getekend. Gebruikt om een deel van de tekening donkerder te maken. Behalve een arcering van evenwijdige lijnen heb je ook een arcering waarbij groepen evenwijdige lijnen (meestal enigszins diagonaal) kruislings over elkaar liggen (= kruisarcering).
D2	Lineair	Uit lijnen opgebouwd (in tegenstelling tot kleurvlekken, grijswaarden of vlakken).
D3	Lijnsoort	
D3.1	Dik	
D3.2	Dun	De dikte van de lijn in verhouding tot het gebruikte gereedschap
D3.3	Gebroken/ onderbroken	De lijn is niet aaneengesloten (rafeling, schetsmatig, streperig).
D3.4	Ononderbroken/ doorgetrokken	De lijn is aaneengesloten (vloeiend, scherp).
D3.5	Recht	
D3.6	Gebogen	
D3.7	Snelle lijnen	Over het algemeen worden snelle lijnen gekenmerkt door een stevige aanzet, dik (ker) beginnend en dun(n)er eindigend. Het karakter van de lijn is dikwijls scherp.
D3.8	Langzame lijnen	Over het algemeen worden langzame lijnen gekenmerkt door constante dikte van de lijn. Het karakter van de lijn is onscherp (wiebelig).
D. KLEUR		
E1	Kleurhelderheid	Kleurhelderheid; sprankelende kleuren. Pasteltinten, donkere kleuren enzovoort zijn niet kleurhelder.
E1a	Pastelkleuren	Kleuren die met wit of veel water gemengd

		zijn.
E1b	Zuivere/ heldere kleuren	Kleuren die niet met wit, zwart of veel water gemengd zijn
E1c	Donkere kleuren	Kleuren die met zwart gemengd zijn
E2	Kleurhoeveelheid	Aantal gebruikte kleuren
E3	Kleurtoon	In het totale beeld zijn een of meerdere bij elkaar horende groepen kleuren. Bijvoorbeeld allemaal grijsgroene tinten of allemaal donkerblauwe.
E4	Kleurmenging	Het mengen van verschillende kleurstoffen. (niet het plaatsen van verschillende transparanten over elkaar)
E5	Kleursaturatie	De mate waarin de kleur dekkend of transparant is opgebracht, gekoppeld aan het materiaal
E5a	Dekkend	De drager is niet meer te zien door het gebruikte materiaal.
E5b	Transparant	De drager is duidelijk zichtbaar door het gebruikte materiaal.
E. ORDENING		
F1	Compositie	Ordening van vormen, lijnen en kleuren. Bij tekenen spreekt men ook wel over vlakverdeling, omdat ordening uitsluitend plaatsvindt op het vlak. Alle beeldaspecten kunnen apart op compositie/ ordening bekeken worden.
F1.1	Beeldassen	Al dan niet zichtbare lijnen waarmee de maker binnen het kader tot een zekere organisatie komt.
F1.1a	Dynamisch	Door het gebruik van weinig horizontale en verticale assen, maakt het beeldend product een onrustige indruk, in beweging.
F1.1b	Statisch	Door het gebruik van duidelijke horizontale en verticale assen, maakt het beeldend product een rustig, stabiele indruk.

F1.2	Samenhang	De relatie tussen de verschillende elementen waaruit een werk bestaat.
F2	Ritme	Herhaling van een bepaalde vorm, richting, kleur enz. in een compositie met een bepaalde onregelmatigheid erin, in tegenstelling tot maat (of regelmaat), waarbij alleen herhaling aanwezig is. Maat is doorgaans saai, ritme boeit.
F2a	Regelmaat	Sterke herhaling van een of meerdere beeldaspecten.
F2b	Ritme	Ritme is terugkeer van een verschijnsel met een bepaalde onregelmatigheid erin. Een lijn, een vorm, een kleur of structuur (hoewel die dan niet steeds aan dezelfde vorm gebonden hoeft te zijn) of accenten.
F. TEXTUUR		
G1	Textuur	De oppervlakte, de huid. Hierin is de factuur en eventueel de schriftuur te herkennen.
G2	Factuur	Waarneembare sporen in het oppervlak van beeldend werk als gevolg van het hanteren van gereedschap .

Bijlage 3: Codeerschema's weergegeven per scoringsronde

Codeerschema 1: alle scores behorende bij scoringsronde 1

	1.2 Bladvulling 1= 0-33 % 2= 34-66 % 3= 67-99 % 4= vol			1.3 Kader 1= Meetkundig (driehoek, rechthoek, vierkant, rond, ellips) 2= Grillig			1.4 Ruimtelijkheid 1= Lineair 2= Illusie van ruimte 3= Lineair perspectief 4= Lineair plastisch 5= Picturaal			2.1 Tektonisch/ a- tektonisch 1= tektonisch 2= a- tektonisch			2.2 Compositie 1= symmetrisch 2= a- symmetrisch 3= centraal 4= geometrisch 5= diagonaal 6= piramidaal 7= over-all 8=bewegingscompositie			2.3 Ritme 1= Sterke herhaling/ regelmaat 2= Onregelmatig 3= N.v.t.		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	3	3	3	1	1	1	1	5	1	1	1	1	2	2	2	3	1	1
C1.4	4	4	4	1	1	1	5		2	2	1	1	5	2	2	3		2
C2.1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	1	1	1
C2.2	4	3	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1
C3.1	2	4	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	4	1	3	3	2	3
C3.3	3	2	2	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	3
C4.1	4	3	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	3	2	2
C4.5	4	4	4	1	1	1	5	5	1	2	1	2	7		2	3	2	2
C5.1	4	4	4	1	1	1	1	1	4	1	1	1	3	3	3	3	2	2
C5.4	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1	1
C6.1	2	1	1	1	1	1	4	4	4	1	1	1	3	3	3	3	2	3
C6.8	3	3	4	1	1	1	1	1	1	1	1	2	7	7	7	2	1	2
C7.1	3		2	1	1	1	3		4	1		1	1		3	1		1
C8.1	2	1	1	1	1	1	5	3	4	1	1	1	2	3	2	3	2	3
C9.1	4	4	4	1	1	1	5	1	1	2	1	2	7	7	7	3	1	2
C9.4	4	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4	2	1	1

	2.4 Beweging 1= Suggestie van beweging 2= simultanisme 3= Statisch			3.1 Vormtype 1= Geometrisch 2= Organisch 3= Combinatie			3.2 Restvorm 1= Ja 2= Nee			3.3 Voorgrond/ Achtergrond 1= Ja 2= Nee			3.4 Textuur 1= Glad 2= Ruw 3= Grof			3.5 Abstract/figuratief 1= Abstract 2= Stilistisch 3= Figuratief 4= Naturalistisch		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1	1	1
C1.4	3	3	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	2		1	1	1	1
C2.1	3	3	3	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1
C2.2	3	3	3	3	1	3	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1
C3.1	3	3	3	1	1	1	2	2	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
C3.3	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1	2	3	1
C4.1	3	3	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3
C4.5	1	3	1	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
C5.1	3	3	3	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3
C5.4	3	3	3	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1
C6.1	3	3	3	3	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1	1	3	4	4
C6.8	1		1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
C7.1	3		1	2		3	2		1	2		1	1		1	3		3
C8.1	3	3	3	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1	1	3	4	3
C9.1	3	3	3	3	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
C9.4	3	3	3	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1

	4.1 Belijning 1= Linear/strakke omlijning 2= Picturaal/schetsmatig 3= Arcering			5.1 Licht- Donker 1= Sterk licht/donker contrast 2= Genuanceerde overgangen			5.2 Kleur 1= Regenboog/ polychroom 2= Chromatisch 3= Oppervlakte kleuren 4= Verschijningskleuren n 5= Cerebraal 6= Expressief			5.3 Kleurcontrasten 1= Kleur tegen kleur 2= Complementair 3= Kwaliteitscontrast 4= Licht/donker 5= Koud/warm 6= Simultaan 7= Successief			5.4 Kleurmenging 1= autonome kleuren 2= Kleurmenging			5.5 Kleursaturatie 1= Dekkend 2= Transparant		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	1	1	1	2		2	1	1	1	1		1-2	1	1	2	2	2	2
C1.4	2		1	2		-	1	1/5	1	2		2-5	1	1	1	2	1	2
C2.1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		4	1	1	1	1	1	1
C2.2	1	1	1	1		1	2	1	1-3	5		2-4	1	1	1	1	1	1
C3.1	2	2	2	1		2	1	2	1	2		1	2	1	2	2	2	2
C3.3	2	2	1	2		2	2	1	1	3		3	2	1	2	2	2	2
C4.1	1	1	1	1		1	5	1	1-3-5	2		2-5	1	1	1	2	2	2
C4.5	2	2	2	1	1	1	2	2	2	4	4	4	2	2	2	1	1	2
C5.1	1	1	1	2		1	5	1	1-3	7		3	1	1	1	2	2	2
C5.4	1	1	1	2		1	1	1	1	2		5	1	1	1	2	1	2
C6.1	1	1	1	1		1	2	2	-	4		4	1		1	2	2	2
C6.8	1	1	3	2		1	1	1	1	1		1-5	1	1	1	2	1	2
C7.1	1		1	2		1	5		1-3	2		2-5	1		1	1		1
C8.1	2	1	2	2		1	2	2	2	4		4	1	1	2	2	2	2
C9.1	1	1	1	2		1	1	1	1	1		1	2	1	2	2	semi	2
C9.4	1	1	1	2		1	1	1	1	7		1	2	1	2	2	semi	2

Codeerschema 2: alle scores behorende bij scoringsronde 2

Codeerschema Scoringsronde 2

	1.2 Bladvulling 1= 0-33 % 2= 34-66 % 3= 67-99 % 4= vol			1.3 Kader 1= Meetkundig (driehoek, rechthoek, vierkant, rond, ellips) 2= Grillig			1.4 Ruimtelijkheid 1=Nee 2=Ja 2a Lineair perspectief 2b= Lineair plastisch 2c=illusie van ruimte			2.1 Tektonisch/ a- tektonisch 1= tektonisch 2= a- tektonisch			2.2 Compositie/ ordening 1= symmetrisch 2= a- symmetrisch 3= centraal 4= geometrisch 5= diagonaal 6= piramidaal 7= over-all 8=bewegingscompositi e 9=geen ordening			2.3 Ritme 1= Nee 2= ja 2a regelmaat 2b=ritme		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
1	3	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	2	9	8	2	2b	2b	2b
2	4	4	4	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	7	7	1	2b	2b
3	4	4	4	1	1	1	1	1	1	2	2	2	4	7	7	2b	2b	2b
4	2	2	1	1	1	1	1	2b	2b	1	1	1	5	5	5	1	1	1
5	4	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	7	2	2b	2b	2b
6	4	4	4	1	1	1	1	1	2b	1	2	1	1	1	1	1	2b	2b
7	4	4	4	1	1	1	1	1	2a	1	1	1	2	1	2	1	1	1
8	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	3	2	1	1	1
10	4	3	4	1	1	1	2a	2a	2c	1	1	1	2	1	1	1	1	1
11	4	4	4	1	1	1	1	2b	1	2	1	2	7	7	7	2b	2b	2b
13	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	1	2b	2b

	<u>2.4 Beweging</u> 1= <i>Suggestie van beweging</i> 2= <i>simultanisme</i> 3= <i>Statisch</i>			<u>3.1 Vormtype</u> 1= <i>Strak geometrisch</i> 2= <i>Geometrisch</i> 3= <i>Organisch</i> 4= <i>Combinatie</i>			<u>3.2 Verdeling</u> 1= <i>vormen tegen elkaar</i> 2= <i>verspreid</i> 3= <i>vorm-restvorm</i>			<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u> 1= <i>Ja</i> 2= <i>Nee</i>			<u>3.4 Textuur</u> 1= <i>Glad</i> 2= <i>Ruw</i> 3= <i>Grof</i>			<u>3.5 Abstract/figuratief</u> 1= <i>Abstract</i> 2= <i>Figuratief</i> 3= <i>Naturalistisch</i>		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
1	3	?	1	3	3	3	2	?	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1
2	1	3	3	3	3	3	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	1
3	3	3	3	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1
4	3	3	3	3	3	3	1	?	2	2	2	2	1	1	1	2	3	2
5	3	3	3	4	4	3	1	1	1	2	2	2	1	1	1	2	?	2
6	3	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
7	3	3	3	4	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2
8	3	3	3	3	3	3	2	?		2	2	2	1	1	1	2	2	
10	3	3	3	4	3	3	1	?	3	1	1	1	1	1	2	2	3	2
11	1	1	1	4	3	3	1	1	1	2	2	1	2	2	3	1	1	1
13	3	?	1	3	3	3	2	?	3	2	2	2	1	1	1	1	1	1

	4.1 Belijning 1= Lineair/strakke omlijning 2= Picturaal/ schetsmatig 3= Arcering			4.2 lineariteit 1=nee 2=ja 2a= veel 2b= gemiddeld 2c= weinig			5.1 kleurhoeveelheid 1= monochroom 2=2-5 kleuren 3=polychroom (6 of>)			5.2 kleursoort 1=sprankelend/helde r 2=chromatisch 3=licht -donker contrast 4= pasteltinten			5.3 kleurcontrasten 1=nee 2=ja 2a=kleur- tegen- kleur 2b=complementair 2c=kwaliteitscontras t 2d=licht- donker 2e=koud- warm 2f= Simultaan 2g=Succesief			5.4 kleurmenging 1=nee 2=ja 2a=weinig(0- 10%) 2b=gemiddeld(10 -90%) 2c=veel(90- 100%)		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
1	1	2	1	2a	2a	2a	2	2	2	3	3	3	1	2d	2d	2a	2a	2a
2	2	2	2	1	2c	2c	3	3	3	1	1	1	2e	2a	2b	2b	2a	2c
3	1	1	1	2b	2b	2a	3	3	3	1	1	4	2a	2a	2a	1	1	2a
4	1	1	1	2c	1	2c	2	2	2	1	1	3	1	1	2d	2a	1	2b
5	1	1	1	2a	1	2a	3	3	3	1	1	1	2a	2a	2a	1	1	1
6	2	2	1	2c	2c		3	3	3	4	3	3	1	?	2d	2a	2a	2c
7	1	1	1	2c	1	2c	2	2	2	1	3	3	2e	2a	2b	1	1	2a
8	1	1	2	2c	1	1	3	2	3	1	?	3	1	?	2d	1	1	1
10	1	?	2	2b	3	1	3	3	3	2	2	2	1	1	2c	2b	3	2c
11	2	1	1	1	2b	2a	2	2	2	3	3	3	2b	2d	2d	2c	2c	2c
13	2	1	1	2b	2a	2b	2	2	2	3	3	2	2d	2d	2	2b	2a	2b

Codeerschema 3: alle scores behorende bij scoringsronde 3

Inventarisatielijst scoringsronde 3 – 9mei 2011

1	A2.1 Drager: Positie a=liggend b=staand c=Anders, namelijk			A2.2 Drager: Soort a=Papier b=Karton c=Hout d=Doek e= Board f=Anders, namelijk			A2.3 Drager: kwaliteit a=Glad b=Grof c=Korrelig d=Hard e=Ruw f=Anders, namelijk			A2.4 Drager:beeldvlak a=Ja b=Nee			A3. Bladvulling a=Weinig (< 25 %) b=Gemiddeld (25-50%) c=Veel (50-75%) d=Vol (>75%)			A4. Ingenomen ruimte a=gehele drager is benut b= klein gedeelte drager benut c=geen opvallendheden		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	a	a	a	a	a	a	c	c	c	b	b	b	c	c	c	a	a	a
C1.2	a	a	a	a	a	a	c	c	c	b	b	b	c	c	c	a	c	c
C1.3	a	a	a	a	a	a	e	e	e	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C1.4	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C2.1	b	c,rond	b	a	a	a-b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	a	b
C2.2	c	c,rond	c	a	a	a	a	e	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C3.1	b	b	b	a	a	a	e	e	e	b	b	b	b	d	d	c	a	a
C3.2	b	b	b	a	a	a	e	e	e	b	b	b	c	c	b	c	c	c
C3.3	b	b	b	a	a	a	e	e	e	b	b	b	c	c	b	c	c	c
C4.1	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C4.2	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	c	c	b	a	a	a
C4.3	a	a	a	a	a	a	c	c	c	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C4.4	b	b	b	a	a	a	c	c	c	b	b	b	d	d	c	a	a	c
C4.5	b	b	b	a	a	a	c	c	c	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C5.1	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C5.2	a	a	a	a	a	a	c	c	c	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C5.3	a	a	a	a	a	a	e	e	e	b	b	b	c	c	c	a	c	c
C5.4	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	d	b	b	c	c
C6.1	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	a	a	b	c	b
C6.2	b	b	b	a	a	a	e	e	e	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C6.3	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	c	b	b	c	c	c

1	A2.1 Drager: Positie a=liggend b=staand c=Anders, namelijk			A2.2 Drager: Soort a=Papier b=Karton c=Hout d=Doek e= Board f=Anders, namelijk			A2.3 Drager: kwaliteit a=Glad b=Grof c=Korrelig d=Hard e=Ruw f=Anders, namelijk			A2.4 Drager:beeldvlak a=Ja b=Nee			A3. Bladvulling a=Weinig (< 25 %) b=Gemiddeld (25-50%) c=Veel (50-75%) d=Vol (>75%)			A4. Ingenomen ruimte a=gehele drager is benut b= klein gedeelte drager benut c=geen opvallendheden		
C6.4	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	c	c	b	a	a	a
C6.5	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	b	b	a	a	a
C6.6	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	c	c	a	a	a
C6.7	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	b	a	a	a
C6.8	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	c	a	a	a
C7.1	a		b	a		a	a		a	b		b	d		b	c		c
C8.1	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	a	a	b	b	b
C9.1	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a
C9.2	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b	c	c
C9.3	b	b	b	a	a	a	c	c	c	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C9.4	a	c, uitgek nipt	c	a	a	a	a	a	a	b	b	b	d	d	d	a	a	a

2	A.5 Kader a. Lijst b. Passe-partout c. Beide d. Geen			A.6. Genre a. Schilderij b. Tekening c. Collage d. Mixed Media e. Grafiek <i>Specificeer</i> 1. Hoogdruk 2. Diepdruk 3. Vlakdruk 4. Doordruk			A.7.1. Catagorie 1 (<i>specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.2. Categorie 2 (<i>Specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.3. Categorie 3 (<i>Specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.4. Hoeveelheid a. 1 b. 2 c. 3 of >		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C1.2	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C1.3	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b
C1.4	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b
C2.1	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C2.2	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C3.1	b	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C3.2	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b	b	b
C3.3	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	b
C4.1	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	a	b	c	c	c
C4.2	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C4.3	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C4.4	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C4.5	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C5.1	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b	b	b
C5.2	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C5.3	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C5.4	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C6.1	d	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C6.2	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a

2	A.5 Kader a. Lijst b. Passe-partout c. Beide d. Geen			A.6.Genre a. Schilderij b. Tekening c. Collage d. Mixed Media e. Grafiek <i>Specificeer</i> 1. Hoogdruk 2. Diepdruk 3. Vlakdruk 4. Doordruk			A.7.1. Catagorie 1 (<i>specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.2. Categorie 2 (<i>Specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.3. Categorie 3 (<i>Specificeer</i>) a. Ja b. Nee			A.7.4.Hoeveelheid a. 1 b. 2 c. 3 of >			
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	
C6.3	d	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	
C6.4	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C6.5	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C6.6	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C6.7	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C6.8	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C7.1	d		d	b		b	a		a	b		b	b		b	a		a	
C8.1	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C9.1	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C9.2	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C9.3	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	
C9.4	d	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a	

3	A.7.5. Interactie a. Ja b. Minimaal c. Nee			A.8. Stijl a. Realistisch b. Figuratief c. Non-figuratief			B.1.1. Organisch a. Ja b. Nee			B.1.2. Geometrisch a. Ja b. Nee			B.2. Contour a. Scherp afgebakend b. Picturaal/diffuus			B.3. Tektonisch/ a-tektonisch a. Tektonisch b. a-tektonisch		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	b	b	b	c	c	c	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C1.2	b	b	b	c	c	c	a	a	a	a	b	b	a	a	a	a	a	a
C1.3	b	b	b	c	c	c	a	a	a	b	b	b	a	b	a	a	a	a
C1.4	b	b	b	c	c	c	a	a	a	b	b	b	a	b	b	a	a	a
C2.1	c	c	c	c	c	b	a	a	a	a	b	a	a	a	a	a	a	a
C2.2	c	c	c	c	c	b	a	a	a	a	b	a	a	a	a	a	a	a
C3.1	c	c	c	c	c	c	b	b	b	a	a	b	b	b	b	a	a	a
C3.2	c	c	c	b	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C3.3	b	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C4.1	b	b	c	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C4.2	b	b	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C4.3	b	c	c	c	c	c	b	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C4.4	b	b	b	c	c	c	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C4.5	b	a	a	c	c	c	b	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C5.1	b	b	b	a	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C5.2	b	b	c	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C5.3	b	b	c	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C5.4	b	c	c	c	c	c	a	a	b	a	b	a	a	a	a	a	a	a
C6.1	b	b	c	a	a	a	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C6.2	b	b	b	c	c	c	b	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C6.3	b	b	b	a	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C6.4	b	c	c	c	c	c	b	b	b	b	b	a	b	b	b	a	a	a

5	C.2.6. Doorzichtigheid a. Ja b. Nee			D.1. Arcering a. Ja b. Nee			D.2. Lineair a. Ja b. nee			D.3. Lijnsoort 1. Dik a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 2. Dun a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 3. Gebroken/ onderbroken a. Ja b. Nee		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C1.2	a	a	a	b	b	b	a	b	a	a	a	a	b	b	b	b	a	b
C1.3	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	a	b	a	a	a	b	b	a
C1.4	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b
C2.1	b	b	b	b	a	b	b	b	a	b	b	a	b	b	a	b	b	b
C2.2	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b	a	a	a	a	b	b	a	b
C3.1	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	b	b	a	b	b	b	b	b
C3.2	b	b	b	a	a	a	a	a	b	b	b	b	a	b	a	a	a	a
C3.3	b	b	b	b	b	b	b	a	a	b	a	a	b	b	b	b	a	b
C4.1	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	b	a	b	b	b
C4.2	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	b	b	b	b	b	a	a	a
C4.3	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
C4.4	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
C4.5	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b
C5.1	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	b	a	b	b	b
C5.2	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	b	b	b	b	b	a	a	b
C5.3	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
C5.4	b	a	b	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C6.1	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	b	a	a	a	b
C6.2	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b
C6.3	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	b	b	a	a	a	a	a	a
C6.4	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b
C6.5	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b
C6.6	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	a	b	b	b

5	C.2.6. Doorzichtigheid a. Ja b. Nee			D.1. Arcering a. Ja b. Nee			D.2. Lineair 2. Ja 3. nee			D.3. Lijnsoort 1. Dik a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 2. Dun a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 3. Gebroken/ onderbroken a. Ja b. Nee		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C6.7	b	b	b	b	a	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C6.8	b	b	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b
C7.1	b		b	b		b	a		a	b		b	a		a	a		b
C8.1	b	b	b	a	a	b	a	b	a	b	b	b	a	a	a	a	b	a
C9.1	b	b	b	b	b	b	a	b	b	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C9.2	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C9.3	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b	b	a	b	b	b	b	b	b
C9.4	b	b	b	b	b	b	a	b	a	b	b	b	a	a	a	b	a	b

6	D.3.Lijnsoort 4.Ononderbroken/ doorgetrokken a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 5. Recht a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 6.Gebogen a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 7. Snelle lijnen a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 8. Langzame lijnen a. Ja b. Nee			E.1. Kleurhelderheid a. pastelkleuren b. zuivere/heldere kleuren c. donkere kleuren		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C1.2	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C1.3	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	b	b
C1.4	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b
C2.1	b	b	a	a	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C2.2	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	c
C3.1	a	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	a	a	b	b	a	a	a
C3.2	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	a	a	b	b	c	b	c
C3.3	a	a	b	a	b	b	a	a	a	b	b	b	a	b	a	c	a	a
C4.1	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	a	a	a	a	b	b	b
C4.2	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	a	a	a	b	b	b	b
C4.3	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b	b	b	b	b	b
C4.4	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b	b	b	b	b	b
C4.5	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	a	b	b	b	c	c	c
C5.1	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a
C5.2	a	b	a	b	b	b	a	a	a	b	b	a	a	a	b	c	b	c
C5.3	a	b	a	b	b	b	a	a	a	a	b	a	b	a	b	a	b	a
C5.4	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C6.1	a	a	a	a	b	a	a	a	a	b	a	b	a	a	a	c	b	c
C6.2	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	a	a
C6.3	a	b	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	a	a
C6.4	a	a	a	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	a	a	a
C6.5	a	a	a	b	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	a	a	a

6	D.3.Lijnsoort 4.Ononderbroken/ doorgetrokken a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 5. Recht a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 6.Gebogen a. Ja b. Nee			D.3. Lijnsoort 7. Snelle lijnen a. Ja b. Nee			D.3.Lijnsoort 8. Langzame lijnen a. Ja b. Nee			E.1. Kleurhelderheid a. pastekleuren b. zuivere/heldere kleuren c. donkere kleuren			
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	
C6.6	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	b	b
C6.7	a	a	a	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b
C6.8	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	b	b	b	b	b	b	b
C7.1	a		a	b		b	a		a	b		b	a		a	b		b	
C8.1	a	a	a	a	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	c	c	c	c
C9.1	a	a	a	b	b	b	a	a	a	a	b	a	a	a	a	b	c	a	a
C9.2	b	a	a	b	b	a	a	a	a	b	b	b	a	a	a	c	c	c	c
C9.3	a	a	a	b	b	b	b	a	a	b	b	b	a	b	a	b	b	b	b
C9.4	a	a	a	b	b	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a	c	b	a	a

7	E.2.Kleurhoeveelheid a. 1 kleur b. 2-5 kleuren c. polychroom(6 of >)			E.3.Kleurtoon a. Ja b. Nee			E.4.Kleurmenging a. Veel b. Gemiddeld c. Weinig d. Geen			E.5. Kleursaturatie a. Dekkend b. Transparant			F.1.1.Beeldassen a. Dynamisch b. Statisch			F.1.2.Samenhang a. Ja b. Nee		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C1.1	c	c	c	b	b	b	d	d	d	b	b	b	a	b	b	a	a	a
C1.2	c	c	c	b	b	b	c	d	c	b	b	b	a	a	a	b	b	a
C1.3	b	b	b	b	b	b	c	d	d	b	b	b	a	a	a	a	a	b
C1.4	b	b	b	b	b	b	c	d	c	b	b	b	a	a	b	a	a	a
C2.1	c	c	c	b	b	b	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C2.2	c	c	c	a	b	a	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C3.1	c	b	c	b	b	a	b	d	b	b	b	b	a	b	b	a	a	a
C3.2	b	b	b	a	b	a	b	d	a	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C3.3	c	c	b	a	b	a	a	d	c	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C4.1	c	c	c	b	b	b	c	d	d	b	b	b	b	b	b	a	b	a
C4.2	c	c	c	b	b	b	c	d	d	a	a	a	b	a	b	b	a	b
C4.3	b	b	b	b	a	b	b	c	c	a	b	a	a	a	b	b	a	b
C4.4	b	b	b	b	a	b	c	c	b	a	b	a	b	b	b	a	a	a
C4.5	b	b	b	a	a	a	c	c	b	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C5.1	c	c	c	b	b	b	d	d	d	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C5.2	b	a	b	a	b	a	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C5.3	c	c	c	b	b	b	c	c	d	b	b	b	b	b	b	a	b	a
C5.4	c	c	b	a	b	b	d	d	d	b	a	b	b	b	b	a	a	a
C6.1	a	a	a	a	a	a	d	d	d	b	b	b	b	b	b	a	a	a
C6.2	c	c	c	b	b	b	c	d	d	a	a	b	a	a	a	b	b	a
C6.3	b	b	b	a	b	a	b	d	c	a	a	b	a	b	b	a	a	a
C6.4	b	b	b	b	b	b	c	d	d	b	b	b	a	a	a	a	b	b
C6.5	c	c	b	b	b	b	c	d	d	b	b	b	a	a	a	b	b	b
C6.6	c	c	c	b	b	b	c	d	d	b	b	b	a	a	a	a	a	b

7	E.2.Kleurhoeveelheid a. 1 kleur b. 2-5 kleuren c. polychroom(6 of >)			E.3.Kleurtoon a. Ja b. Nee			E.4.Kleurmenging a. Veel b. Gemiddeld c. Weinig d. Geen			E.5. Kleursaturatie a. Dekkend b. Transparant			F.1.1.Beeldassen a. Dynamisch b. Statisch			F.1.2.Samenhang a. Ja b. Nee		
	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3	obs.1	obs.2	obs.3
C6.7	c	c	c	b	b	b	c	c	d	a	a	a	a	a	a	a	a	a
C6.8	c	c	c	b	b	b	b	d	d	a	a	b	a	a	a	a	a	a
C7.1	c		c	b		b	d		d	a		a	b		b	a		b
C8.1	b	a	b	a	a	a	d	d	c	a	a	b	b	b	b	a	b	a
C9.1	c	c	c	b	b	b	b	c	b	a	a	b	a	a	b	a	a	a
C9.2	a	a	b	a	b	b	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C9.3	c	c	c	b	b	b	d	d	d	a	a	a	b	b	b	a	a	a
C9.4	c	c	c	b	b	b	c	d	a	b	a	b	b	b	b	a	a	a

Bijlage 4: Frequentieberekeningen weergegeven per scoringsronde

Scoringsronde 1: tabel overeenkomsten tussen alle drie de beoordelaars.

In scoringsronde 1 bevinden zich 15 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 15 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/15= 6,667% per overeenkomst)
<u>1.2 Bladvulling</u>	6/15	6x 6,667= 40,0%
<u>1.3 Kader</u>	15/15	16x6,667= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	7/15	7x6,667= 46,669%
<u>2.1 Tektonisch/ a- tektonisch</u>	11/15	11x6,667= 73,337%
<u>2.2 Compositie</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>2.3 Ritme</u>	3/15	3x6,667= 20,0%
<u>2.4 Beweging</u>	12/15	12x6,667= 80,0%
<u>3.1 Vormtype</u>	11/15	11x6,667= 73,337%
<u>3.2 Restvorm</u>	2/15	2x6,667= 13,334%
<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u>	7/15	7x6,667= 46,669%
<u>3.4 Textuur</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>4.1 Belijning</u>	11/15	11x6,667= 73,337%
<u>5.1 Licht- Donker</u>	2/15	2x6,667= 13,334%
<u>5.2 Kleur</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	1/15	1x6,667= 6,667%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 1 met 1e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (18) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 1e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1000,032:18= 55,56%		

Scoringsronde 1: tabel mate van overeenkomst tussen beoordelaar 1 en 2(D. Boselie en Drs. I. Penzes.

In scoringsronde 1 bevinden zich 15 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 15 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/15= 6,667% per overeenkomst)
<u>1.2 Bladvulling</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>1.3 Kader</u>	15/15	15x6,667= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>2.1 Tektonisch/ a- tektonisch</u>	12/15	12x6,667= 80,0%
<u>2.2 Compositie</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>2.3 Ritme</u>	3/15	3x6,667= 20,0%
<u>2.4 Beweging</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>3.1 Vormtype</u>	11/15	11x6,667= 73,337%
<u>3.2 Restvorm</u>	12/15	12x6,667= 80,0%
<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>3.4 Textuur</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>4.1 Belijning</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>5.1 Licht- Donker</u>	2/15	2x6,667= 13,334%
<u>5.2 Kleur</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	1/15	1x6,667= 6,667%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	10/15	10x6,667= 66,67%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	10/15	10x6,667= 66,67%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 1 met 1e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (18)in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 1e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1126.691:18= 62,59%		

Scoringsronde 1: mate van overeenkomst tussen beoordelaar 2 en 3(Drs. I. Penzes en M.Winkelmolen)

In scoringsronde 1 bevinden zich 15 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 15 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/15= 6,667% per overeenkomst)
<u>1.2 Bladvulling</u>	7/15	7x 6,667= 46,669%
<u>1.3 Kader</u>	15/15	15x6,667= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	10/15	10x6,667= 66,67%
<u>2.1 Tektonisch/ a- tektonisch</u>	12/15	12x6,667= 80,0%
<u>2.2 Compositie</u>	10/15	10x6,667= 66,67%
<u>2.3 Ritme</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>2.4 Beweging</u>	12/15	12x6,667= 80,0%
<u>3.1 Vormtype</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>3.2 Restvorm</u>	3/15	3x6,667= 20,0%
<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>3.4 Textuur</u>	13/15	13x6,667= 86,671%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	10/15	10x6,667= 66,67%
<u>4.1 Belijning</u>	11/15	11x6,667= 73,337%
<u>5.1 Licht- Donker</u>	2/15	2x6,667= 13,334%
<u>5.2 Kleur</u>	8/15	8x6,667= 53,336
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	1/15	1x6,667= 6,667%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	8/15	8x6,667= 53,336%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	9/15	9x6,667= 60,0%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 1 met 1e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (18) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 1e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1066,703:18= 59,26%		

Tabel gemiddelde overeenkomst per scoringsitem afgezet tegen hoofdbeoordelaar.

Scoringsronde 1

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst 1&2	Overeenkomst beoordelaar 2&3	Gemiddelde
<u>1.2 Bladvulling</u>	9x6,667= 60,0%	7x 6,667= 46,669%	60,0+46,669 :2 = 53,33%
<u>1.3 Kader</u>	15x6,667= 100%	15x6,667= 100%	100+100 :2= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	9x6,667= 60,0%	10x6,667= 66,67%	60,0+ 66,67 :2 =63,34%
<u>2.1 Tektonisch/ a-tektonisch</u>	12x6,667= 80,0%	12x6,667= 80,0%	80,0 + 80,0 :2 =80,0%
<u>2.2 Compositie</u>	9x6,667= 60,0%	10x6,667= 66,67%	60,0 + 66,67 :2+ 63,34%
<u>2.3 Ritme</u>	3x6,667= 20,0%	8x6,667= 53,336%	20,0 + 53,336 :2= 36,67%
<u>2.4 Beweging</u>	13x6,667= 86,671%	12x6,667= 80,0%	86,671 + 80,0 :2= 83,34%
<u>3.1 Vormtype</u>	11x6,667= 73,337%	13x6,667= 86,671%	73,337 + 86,671 :2= 80,0%
<u>3.2 Restvorm</u>	12x6,667= 80,0%	3x6,667= 20,0%	80,0 + 20,0 :2= 50%
<u>3.3 Voorgond/Achtergrond</u>	9x6,667= 60,0%	8x6,667= 53,336%	60,0 + 53,336 :2= 56,67%
<u>3.4 Textuur</u>	13x6,667= 86,671%	13x6,667= 86,671%	86,671+ 86,671 :2= 86,67%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	9x6,667= 60,0%	10x6,667= 66,67%	60,0 + 66,67 :2= 63,34%
<u>4.1 Belijning</u>	13x6,667= 86,671%	11x6,667= 73,337%	86,671+ 73,337 :2= 80,0%
<u>5.1 Licht- Donker</u>	2x6,667= 13,334%	2x6,667= 13,334%	13,334+ 13,334 :2= 13,33%
<u>5.2 Kleur</u>	9x6,667= 60,0%	8x6,667= 53,336	60,0+ 53,336 :2= 56,67%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	1x6,667= 6,667%	1x6,667= 6,667%	6,667+ 6,667 :2= 6,68%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	10x6,667= 66,67%	8x6,667= 53,336%	66,67+53,336 :2=60,0%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	10x6,667= 66,67%	9x6,667= 60,0%	66,67+ 60,0 :2= 63,34%

Overeenkomst	Berekening totale overeenkomst a.d.h.v. De hoofdbeoordelaar.
Tussen beoordelaar 1 en 2= 62,59%	62,59% + 59,26% : 2= 60,93%
Tussen beoordelaar 2 en 3= 59,26%	

Scoringsronde 2: tabel mate van overeenkomst tussen alle drie de beoordelaars.

In scoringsronde 2 bevinden zich 11 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de elf onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/11= 9,09% per overeenkomst)
<u>1.2 Bladvulling</u>	7/11	7x9,09 = 63,63%
<u>1.3 Kader</u>	11/11	11x9,09= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	6/11	6x9,09= 54,54%
<u>2.1 Tektonisch/ a- tektonisch</u>	7/11	7x9,09= 63,63%
<u>2.2 Compositie/ordening</u>	4/11	4x9,09= 36,36%
<u>2.3 Ritme</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>2.4 Beweging</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>3.1 Vormtype</u>	7/11	7x9,09= 63,63%
<u>3.2 Verdeling</u>	6/11	6x9,09= 54,54%
<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u>	10/11	10x9,09= 90,90%
<u>3.4 Textuur</u>	9/11	9x9,09= 81,81%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	7/11	7x9,09= 63,63%
<u>4.1 Belijning</u>	5/11	5x9,09= 45,45%
<u>4.2 Lineariteit</u>	1/11	1x9,09= 9,09%
<u>5.1 Kleurhoeveelheid</u>	10/11	10x9,09= 90,90%
<u>5.2 Kleursoort</u>	5/11	5x9,09= 45,45%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	2/11	2x9,09= 18,18%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	4/11	4x9,09= 36,36%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	2/11	2x9,09= 18,18%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 2 met 2e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (19) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 2e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1081,72: 19= 56,9%		

Scoringsronde 2: tabel mate van overeenkomst tussen beoordelaar 1 en 2(D. Boselie en Drs. I. Penzes)

In scoringsronde 2 bevinden zich 11 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de elf onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/11= 9,09% per overeenkomst)
<u>1.2 Bladvulling</u>	8/11	8x9,09 = 72,72%
<u>1.3 Kader</u>	11/11	11x9,09= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	9/11	9x9,09= 81,81%
<u>2.1 Tektonisch/ a- tektonisch</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>2.2 Compositie/ordening</u>	4/11	4x9,09= 36,36%
<u>2.3 Ritme</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>2.4 Beweging</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>3.1 Vormtype</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>3.2 Verdeling</u>	6/11	6x9,09= 54,54%
<u>3.3 Voorgrond/Achtergrond</u>	11/11	11x9,09= 100%
<u>3.4 Textuur</u>	10/11	10x9,09= 90,9%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>4.1 Belijning</u>	7/11	7x9,09= 63,63%
<u>4.2 Lineariteit</u>	3/11	3x9,09= 27,27%
<u>5.1 Kleurhoeveelheid</u>	10/11	10x9,09= 90,90%
<u>5.2 Kleursoort</u>	8/11	8x9,09= 72,72%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	5/11	5x9,09= 45,45%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	7/11	7x9,09= 63,63%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	6/11	6x9,09= 54,54%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 2 met 2e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (19) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 2e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1318,07: 19= 69,37%		

Scoringsronde 2: tabel mate van overeenkomst tussen beoordelaar 2 en 3(Drs. I. penzes en M.winkelmolen)

In scoringsronde 2 bevinden zich 11 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de elf onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/11= 9,09% per overeenkomst)
1.2 Bladvulling	8/11	8x9,09 = 72,72%
1.3 Kader	11/11	11x9,09= 100%
1.4 Ruimtelijkheid	7/11	7x9,09= 63,63%
2.1 Tektonisch/ a- tektonisch	7/11	7x9,09= 63,63%
2.2 Compositie/ordening	7/11	7x9,09= 63,63%
2.3 Ritme	11/11	11x9,09= 100%
2.4 Beweging	9/11	9x9,09= 81,81%
3.1 Vormtype	10/11	10x9,09= 90,9%
3.2 Verdeling	6/11	6x9,09= 54,54%
3.3 Voorgrond/Achtergrond	10/11	10x9,09= 90,90%
3.4 Textuur	9/11	9x9,09= 81,81%
3.5 Abstract/figuratief	7/11	7x9,09= 63,63%
4.1 Belijning	7/11	7x9,09= 63,63%
4.2 Lineariteit	3/11	3x9,09= 27,27%
5.1 Kleurhoeveelheid	10/11	10x9,09= 90,90%
5.2 Kleursoort	7/11	7x9,09= 63,63%
5.3 Kleurcontrasten	4/11	4x9,09= 36,36%
5.4 Kleurmenging	4/11	4x9,09= 36,36%
5.5 Kleursaturatie	2/11	2x9,09= 18,18%
<u>Totale overeenkomst scoringsronde 2 met 2e geoperationaliseerde lijst.</u>		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (19) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 2e geoperationaliseerde scoringslijst.		
Opgetelde percentages: 1199,9.: 19= 63,15%		

Tabel gemiddelde overeenkomst afgezet tegen hoofdbeoordelaar

Scoringsronde 2

Categorie in scoringslijst:	Beoordelaar 1&2	Beoordelaar 2&3	Gemiddelde
<u>1.2 Bladvulling</u>	8x9,09 = 72,72%	8x9,09 = 72,72%	72,72+ 72,72 :2=72,72%
<u>1.3 Kader</u>	11x9,09= 100%	11x9,09= 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>1.4 Ruimtelijkheid</u>	9x9,09= 81,81%	7x9,09= 63,63%	81,81+ 63,63 :2= 72,72%
<u>2.1 Tektonisch/ a-tektonisch</u>	8x9,09= 72,72%	7x9,09= 63,63%	72,72+ 63,63 :2= 68,18%
<u>2.2 Compositie/ordening</u>	4x9,09= 36,36%	7x9,09= 63,63%	36,36+ 63,63 :2= 50%
<u>2.3 Ritme</u>	8x9,09= 72,72%	11x9,09= 100%	72,72+ 100 :2= 86,36%
<u>2.4 Beweging</u>	8x9,09= 72,72%	9x9,09= 81,81%	72,72+ 81,81 :2= 77,27%
<u>3.1 Vormtype</u>	8x9,09= 72,72%	10x9,09= 90,9%	72,72+90,9 :2= 81,81%
<u>3.2 Verdeling</u>	6x9,09= 54,54%	6x9,09= 54,54%	54,54+54,54 :2= 54,54%
<u>3.3 Voorgond/Achtergrond</u>	11x9,09= 100%	10x9,09= 90,90%	100+ 90,90 :2= 95,45%
<u>3.4 Textuur</u>	10x9,09= 90,9%	9x9,09= 81,81%	90,9 + 81,81 :2= 86,36%
<u>3.5 Abstract/figuratief</u>	8x9,09= 72,72%	7x9,09= 63,63%	72,72 + 63,63 :2= 68,18%
<u>4.1 Belijning</u>	7x9,09= 63,63%	7x9,09= 63,63%	63,63+ 63,63 :2= 63,63%
<u>4.2 Lineariteit</u>	3x9,09= 27,27%	3x9,09= 27,27%	27,27 + 27,27 :2= 27,27%
<u>5.1 Kleurhoeveelheid</u>	10x9,09= 90,90%	10x9,09= 90,90%	90,9+ 90,9 :2= 90,9%
<u>5.2 Kleursoort</u>	8x9,09= 72,72%	7x9,09= 63,63%	72,72+ 63,63 :2= 68,18%
<u>5.3 Kleurcontrasten</u>	5x9,09= 45,45%	4x9,09= 36,36%	45,45+ 36,36 :2= 40,91%
<u>5.4 Kleurmenging</u>	7x9,09= 63,63%	4x9,09= 36,36%	63,63+36,36 :2= 50,0%
<u>5.5 Kleursaturatie</u>	6x9,09= 54,54%	2x9,09= 18,18%	54,54+ 18,18 :2= 36,36%

Overeenkomst	Berekening totale overeenkomst a.d.h.v. De hoofdbeoordelaar(drs. I. Penzes)
Tussen beoordelaar 1 en 2= 69,37%	69,37%+ 63,15.% : 2= 66,26%
Tussen beoordelaar 2 en 3= 63,15%	

Scoringsronde 3: totale overeenkomst tussen de drie beoordelaars

Tabel 1 van 2

In scoringsronde 3 bevinden zich 31 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
<u>A2.1 Drager: Positie</u>	29/31	29x3,226 = 93,554%
<u>A2.2 Drager: Soort</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A2.3 Drager: Kwaliteit</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>A2.4 Drager: Beeldvlak</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A3. Bladvulling</u>	18/31	18x3,226 = 58,068%
<u>A4. Ingenomen ruimte</u>	23/31	23x3,226 = 74,198%
<u>A5. kader</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A6. Genre</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A7.1 Categorie 1</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A7.2 Categorie 2</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>A7.3 Categorie 3</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>A7.4 Hoeveelheid</u>	29/31	29x3,226 = 93,554%
<u>A7.5 Interactie</u>	21/31	21x3,226 = 67,746%
<u>A8. Stijl</u>	26/31	26x3,226 = 83,876%
<u>B.1.1 Organisch</u>	26/31	26x3,226 = 83,876%
<u>B.1.2. Geometrisch</u>	18/31	18x3,226 = 58,068%
<u>B.2.Contour</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>B.3. Tektonisch/a-tektonisch</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>C1.Afsnijding</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>C2.1. Overlapping</u>	26/31	26x3,226 = 83,876%
<u>C2.2. Lijnperspectief</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>C2.3. Atmosferisch perspectief</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>C2.4. Verkleining</u>	31/31	31x3,226 = 100%
<u>C2.5. Voorgond/ achtergrond</u>	29/31	29x3,226 = 93,554%

2158,134

Tabel 2 van 2

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
<u>C2.6. Doorzichtigheid</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>D.1.Arcering</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>D.2.Lineair</u>	15/31	15x3,226 = 48,39%
<u>D.3. Lijnsoort: 1.Dik</u>	23/31	23x3,226 = 74,198%
<u>D.3.Lijnsoort: 2.Dun</u>	23/31	23x3,226 = 74,198%
<u>D.3.Lijnsoort: 3.Gebroken/onderbroken</u>	17/31	17x3,226 = 54,843%
<u>D.3.Lijnsoort: 4.Ononderbroken/doorgetrokken</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>D.3. Lijnsoort: 5.Recht</u>	23/31	23x3,226 = 74,198%
<u>D.3.Lijnsoort: 6.Gebogen</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>D.3.Lijnsoort: 7.Snelle lijnen</u>	20/31	20x3,226 = 64,52%
<u>D.3.Lijnsoort: 8.Langzame lijnen</u>	19/31	19x3,226 = 61,294%
<u>E.1. Kleurhelderheid</u>	20/31	20x3,226 = 64,52%
<u>E.2. Kleurhoeveelheid</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>E.3. Kleurtoon</u>	21/31	21x3,226 = 67,746%
<u>E.4. Kleurmenging</u>	9/31	9 x 3,226 = 29,034%
<u>E.5. Kleursaturatie</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>F.1.1.Beeldassen</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>F.1.2.Samenhang</u>	21/31	21x3,226 = 67,746%
<u>F.2.Ritme</u>	20/31	20x3,226 = 64,52%
<u>G.1.Textuur</u>	29/31	29x3,226 = 93,554%
<u>G.2.Factuur</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
Totale overeenkomst scoringsronde 3		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (45) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 3e scoringsronde.		
Opgetelde percentages: 3677,581:45= 81,72%		

Scoringsronde 3: overeenkomst tussen beoordelaar 1 en beoordelaar 2(D. Boselie& Drs. I. Penzes)

Tabel 1 van 2

In scoringsronde 3 bevinden zich 31 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
A2.1 Drager: Positie	29/31	29x3,226 = 93,554%
A2.2 Drager: Soort	31/31	31x3,226 = 100%
A2.3 Drager: Kwaliteit	30/31	30x3,226 = 96,78%
A2.4 Drager: Beeldvlak	31/31	31x3,226 = 100%
A3. Bladvulling	25/31	25x3,226 = 80,65%
A4. Ingenomen ruimte	24/31	24x3,226 = 77,424%
A5. kader	31/31	31x3,226 = 100%
A6. Genre	31/31	31x3,226 = 100%
A7.1 Categorie 1	31/31	31x3,226 = 100%
A7.2 Categorie 2	31/31	31x3,226 = 100%
A7.3 Categorie 3	31/31	31x3,226 = 100%
A7.4 Hoeveelheid	30/31	30x3,226 = 96,78%
A7.5 Interactie	25/31	25x3,226 = 80,65%
A8. Stijl	28/31	28x3,226 = 90,328%
B.1.1 Organisch	28/31	28x3,226 = 90,328%
B.1.2. Geometrisch	25/31	25x3,226 = 80,65%
B.2.Contour	28/31	28x3,226 = 90,328%
B.3. Tektonisch/a-tektonisch	31/31	31x3,226 = 100%
C1.Afsnijding	29/31	29x3,226 = 93,554%
C2.1. Overlapping	31/31	31x3,226 = 100%
C2.2. Lijnperspectief	31/31	31x3,226 = 100%
C2.3. Atmosferisch perspectief	31/31	31x3,226 = 100%
C2.4. Verkleining	31/31	31x3,226 = 100%
C2.5. Voorgond/ achtergrond	30/31	30x3,226 = 96,78%

2267,806

Tabel 2 van 2

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
<u>C2.6. Doorzichtigheid</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>D.1.Arcering</u>	28/31	28x3,226 = 90,328%
<u>D.2.Lineair</u>	19/31	19x3,226 = 61,294%
<u>D.3. Lijnsoort: 1.Dik</u>	25/31	25x3,226 = 80,65%
<u>D.3.Lijnsoort: 2.Dun</u>	26/31	26x3,226 = 83,876%
<u>D.3.Lijnsoort: 3.Gebroken/onderbroken</u>	20/31	20x3,226 = 64,52%
<u>D.3.Lijnsoort: 4.Ononderbroken/doorgetrokken</u>	26/31	26x3,226 = 83,876%
<u>D.3. Lijnsoort: 5.Recht</u>	25/31	25x3,226 = 80,65%
<u>D.3.Lijnsoort: 6.Gebogen</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>D.3.Lijnsoort: 7.Snelle lijnen</u>	28/31	28x3,226 = 90,328%
<u>D.3.Lijnsoort: 8.Langzame lijnen</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>E.1. Kleurhelderheid</u>	21/31	21x3,226 = 67,746%
<u>E.2. Kleurhoeveelheid</u>	28/31	28x3,226 = 90,328%
<u>E.3. Kleurtoon</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>E.4. Kleurmenging</u>	14/31	14x3,226 = 45,164%
<u>E.5. Kleursaturatie</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>F.1.1.Beeldassen</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>F.1.2.Samenhang</u>	25/31	25x3,226 = 80,65%
<u>F.2.Ritme</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>G.1.Textuur</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>G.2.Factuur</u>	30/31	30x3,226= 96,78%
Totale overeenkomst scoringsronde 3		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (45) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 3e scoringsronde.		
Opgetelde percentages: 3961,456 :45= 88,03%		

Scoringsronde 3: overeenkomst tussen beoordelaar 2 en beoordelaar 3(drs. I. Penzes &M. winkelmolen)

Tabel 1 van 2

In scoringsronde 3 bevinden zich 31 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
A2.1 Drager: Positie	30/31	30x3,226 = 96,78%
A2.2 Drager: Soort	31/31	31X3,226 = 100%
A2.3 Drager: Kwaliteit	30/31	30x3,226= 96,78%
A2.4 Drager: Beeldvlak	31/31	31X3,226 = 100%
A3. Bladvulling	24/31	24x3,226= 77,424%
A4. Ingenomen ruimte	28/31	28X3,226 = 90,328%
A5. kader	31/31	31x3,226= 100%
A6. Genre	31/31	31x3,226 = 100%
A7.1 Categorie 1	31/31	31x3,226= 100%
A7.2 Categorie 2	31/31	31X3,226 = 100%
A7.3 Categorie 3	30/31	30x3,226= 96,78%
A7.4 Hoeveelheid	30/31	30x3,226 = 96,78%
A7.5 Interactie	27/31	27x3,226= 87,102%
A8. Stijl	29/31	29X3,226 = 93,554%
B.1.1 Organisch	29/31	29x3,226= 93,554%
B.1.2. Geometrisch	20/31	20X3,226 = 64,52%
B.2.Contour	29/31	29x3,226= 93,554%
B.3. Tektonisch/a-tektonisch	31/31	31X3,226 = 100%
C1.Afsnijding	29/31	29x3,226= 93,554%
C2.1. Overlapping	26/31	26X3,226 = 83,876%
C2.2. Lijnperspectief	31/31	31x3,226= 100%
C2.3. Atmosferisch perspectief	31/31	31X3,226 = 100%
C2.4. Verkleining	31/31	31x3,226= 100%
C2.5. Voorgond/ achtergrond	30/31	30x3,226 = 96,78%

2261,366

Tabel 2 van 2

Categorie in scoringslijst:	Overeenkomst. (uit de 31 onderzoekseenheden vertonen ... overeenkomst.)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)
<u>C2.6. Doorzichtigheid</u>	30/31	30X3,226 = 96,78%
<u>D.1.Arcering</u>	27/31	27x3,226= 87,102%
<u>D.2.Lineair</u>	18/31	18X3,226= 58,068%
<u>D.3. Lijnsoort: 1.Dik</u>	28/31	28x3,226= 90,328%
<u>D.3.Lijnsoort: 2.Dun</u>	24/31	24X3,226 =77,424%
<u>D.3.Lijnsoort: 3.Gebroken/onderbroken</u>	22/31	22x3,226= 70,972%
<u>D.3.Lijnsoort: 4.Ononderbroken/doorgetrokken</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>D.3. Lijnsoort: 5.Recht</u>	28/31	28X3,226 =90,328%
<u>D.3.Lijnsoort: 6.Gebogen</u>	31/31	31x3,226= 100%
<u>D.3.Lijnsoort: 7.Snelle lijnen</u>	20/31	20x3,226 = 64,52%
<u>D.3.Lijnsoort: 8.Langzame lijnen</u>	25/31	25x3,226 = 80,65%
<u>E.1. Kleurhelderheid</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>E.2. Kleurhoeveelheid</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>E.3. Kleurtoon</u>	23/31	23x3,226 = 74,198%
<u>E.4. Kleurmenging</u>	18/31	18x3,226 = 58,068%
<u>E.5. Kleursaturatie</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>F.1.1.Beeldassen</u>	27/31	27x3,226 = 87,102%
<u>F.1.2.Samenhang</u>	22/31	22x3,226 = 70,972%
<u>F.2.Ritme</u>	24/31	24x3,226 = 77,424%
<u>G.1.Textuur</u>	30/31	30x3,226 = 96,78%
<u>G.2.Factuur</u>	31/31	31x3,226 = 100%
Totale overeenkomst scoringsronde 3		
De percentages per categorie opgeteld gedeeld door het aantal categorieën (45) in de gehele scoringslijst geeft de totale overeenkomst in percentage weer van de 3e scoringsronde.		
Opgetelde percentages: 3955,004: 45= 87,89%		

TABEL GEMIDDELDE OVEREENKOMST AFGEZET TEGEN HOOFDBEOORDELAAR

In scoringsronde 3 bevinden zich 31 onderzoekseenheden.

Categorie in scoringslijst:	Beoordelaar 1&2	Beoordelaar 2&3	gemiddelde
<u>A2.1 Drager: Positie</u>	29x3,226 = 93,554%	30x3,226 = 96,78%	93,554+96,78 :2= 95,17%
<u>A2.2 Drager: Soort</u>	31x3,226 = 100%	31X3,226 = 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>A2.3 Drager: Kwaliteit</u>	30x3,226 = 96,78%	30x3,226= 96,78%	96,78+ 96,78 :2= 96,78%
<u>A2.4 Drager: Beeldvlak</u>	31x3,226 = 100%	31X3,226 = 100%	100+100 :2=100%
<u>A3. Bladvulling</u>	25x3,226 = 80,65%	24x3,226= 77,424%	80,65+ 77,424 :2= 79,04%
<u>A4. Ingenomen ruimte</u>	24x3,226 = 77,424%	28X3,226 = 90,328%	77,424+ 90,328 :2= 83,88%
<u>A5. kader</u>	31x3,226 = 100%	31x3,226= 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>A6. Genre</u>	31x3,226 = 100%	31x3,226 = 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>A7.1 Categorie 1</u>	31x3,226 = 100%	31x3,226= 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>A7.2 Categorie 2</u>	31x3,226 = 100%	31X3,226 = 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>A7.3 Categorie 3</u>	31x3,226 = 100%	30x3,226= 96,78%	100 = 96,78 :2= 98,39%
<u>A7.4 Hoeveelheid</u>	30x3,226 = 96,78%	30x3,226 = 96,78%	96,78+ 96,78 :2= 96,78%
<u>A7.5 Interactie</u>	25x3,226 = 80,65%	27x3,226= 87,102%	80,65+ 87,102 :2= 83,88%
<u>A8. Stijl</u>	28x3,226 = 90,328%	29X3,226 = 93,554%	90,328+ 93,554 :2= 91,94%
<u>B.1.1 Organisch</u>	28x3,226 = 90,328%	29x3,226= 93,554%	90,328+ 93,554 :2= 91,94%
<u>B.1.2. Geometrisch</u>	25x3,226 = 80,65%	20X3,226 = 64,52%	80,65+ 64,52 :2= 72,59%
<u>B.2.Contour</u>	28x3,226 = 90,328%	29x3,226= 93,554%	90,328+93,554 :2= 91,94%
<u>B.3. Tektonisch/a-tektonisch</u>	31x3,226 = 100%	31X3,226 = 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>C1.Afsnijding</u>	29x3,226 = 93,554%	29x3,226= 93,554%	93,554+ 93,554 :2= 93,55%
<u>C2.1. Overlapping</u>	31x3,226 = 100%	26X3,226 = 83,876%	100+ 83,876 :2= 91,94%
<u>C2.2. Lijnperspectief</u>	31x3,226 = 100%	31x3,226= 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>C2.3. Atmosferisch perspectief</u>	31x3,226 = 100%	31X3,226 = 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>C2.4. Verkleining</u>	31x3,226 = 100%	31x3,226= 100%	100+ 100 :2= 100%
<u>C2.5. Voorgond/achtergrond</u>	30x3,226 = 96,78%	30x3,226 = 96,78%	96,78+ 96,78 :2= 96,78%

Tabel 2 van 2

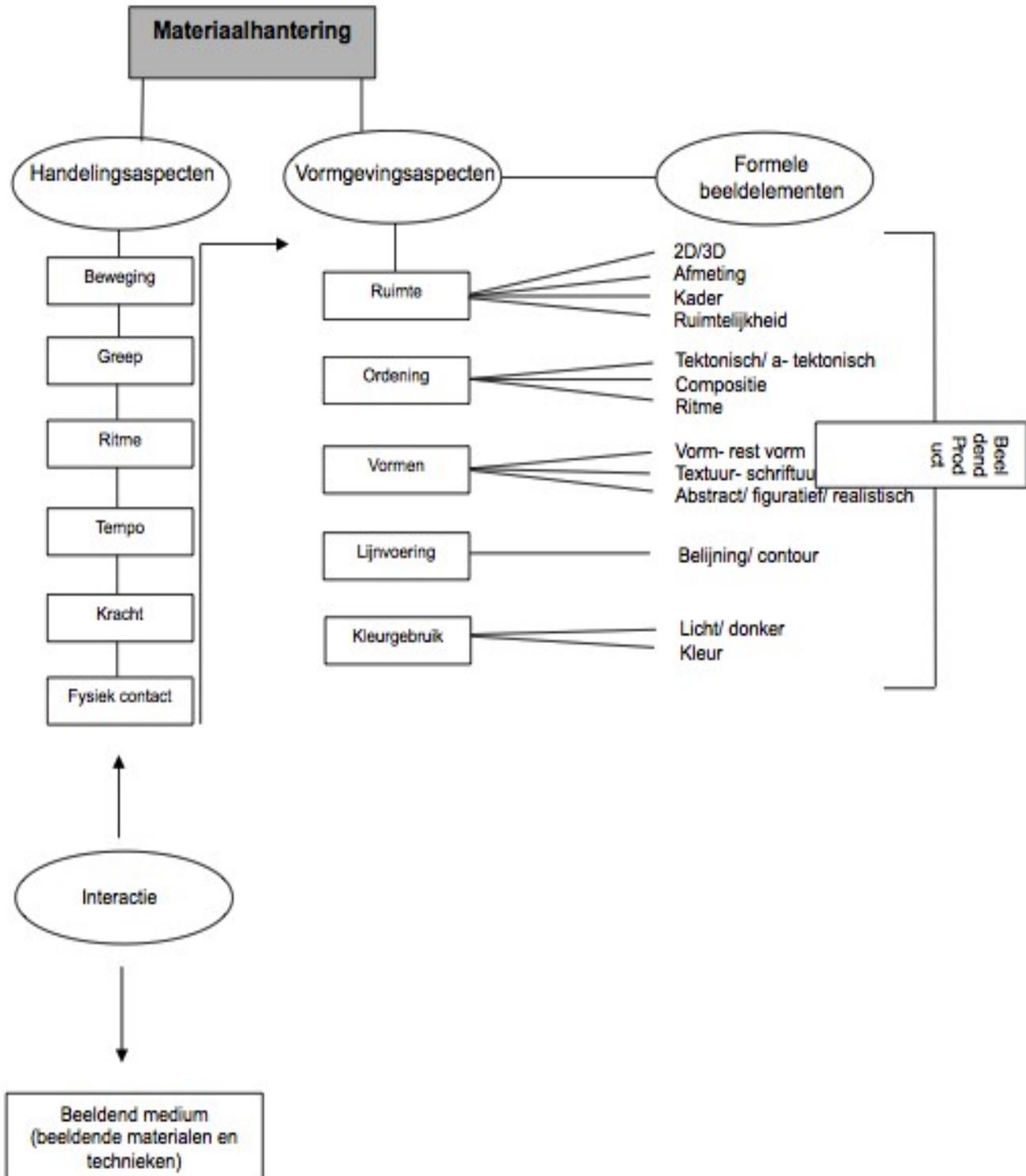
Categorie in scoringslijst:	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)	Percentage (100/31= 3,226% per overeenkomst)	Gemiddelde
<u>C2.6. Doorzichtigheid</u>	30x3,226 = 96,78%	30X3,226 = 96,78%	96,78+ 96,78 :2= 96,78%
<u>D.1.Arcering</u>	28x3,226 = 90,328%	27x3,226= 87,102%	90,328+ 87,102 :2= 88,72%
<u>D.2.Lineair</u>	19x3,226 = 61,294%	18X3,226= 58,068%	61,294+58,068 :2= 59,68%
<u>D.3. Lijnsoort: 1.Dik</u>	25x3,226 = 80,65%	28x3,226= 90,328%	80,65+ 90,328 :2=85,45%
<u>D.3.Lijnsoort: 2.Dun</u>	26x3,226 = 83,876%	24X3,226 =77,424%	83,876+77,424 :2= 80,65%
<u>D.3.Lijnsoort: 3.Gebroken/onderbroken</u>	20x3,226 = 64,52%	22x3,226= 70,972%	64,52+ 70,972 :2= 67,75%
<u>D.3.Lijnsoort: 4.Ononderbroken/doorgetr okken</u>	26x3,226 = 83,876%	27x3,226 = 87,102%	83,876+ 87,102 :2= 85,45%
<u>D.3. Lijnsoort: 5.Recht</u>	25x3,226 = 80,65%	28X3,226 =90,328%	80,65+ 90,328 :2= 85,45%
<u>D.3.Lijnsoort: 6.Gebogen</u>	30x3,226 = 96,78%	31x3,226= 100%	96,78+ 100 :2= 98,39%
<u>D.3.Lijnsoort: 7.Snelle lijnen</u>	28x3,226 = 90,328%	20x3,226 = 64,52%	90,328+ 64,52 :2= 77,42%
<u>D.3.Lijnsoort: 8.Langzame lijnen</u>	22x3,226 = 70,972%	25x3,226 = 80,65%	70,972+ 80,65 :2= 75,81%
<u>E.1. Kleurhelderheid</u>	21x3,226 = 67,746%	24x3,226 = 77,424%	67,746+ 77,424 :2= 72,59%
<u>E.2. Kleurhoeveelheid</u>	28x3,226 = 90,328%	24x3,226 = 77,424%	90,328+ 77,424 :2= 83,89%
<u>E.3. Kleurtoon</u>	22x3,226 = 70,972%	23x3,226 = 74,198%	70,972+ 74,198 :2= 72,59%
<u>E.4. Kleurmenging</u>	14x3,226 = 45,164%	18x3,226 = 58,068%	45,164+58,068 :2= 51,62%
<u>E.5. Kleursaturatie</u>	27x3,226 = 87,102%	22x3,226 = 70,972%	87,102+70,972 :2= 79,04%
<u>F.1.1.Beeldassen</u>	27x3,226 = 87,102%	27x3,226 = 87,102%	87,102+ 87,102 :2= 87,10%
<u>F.1.2.Samenhang</u>	25x3,226 = 80,65%	22x3,226 = 70,972%	80,65+ 70,972 :2= 75,81%
<u>F.2.Ritme</u>	22x3,226 = 70,972%	24x3,226 = 77,424%	70,972+ 77,424 :2= 74,2%
<u>G.1.Textuur</u>	30X3,226 = 96,78%	30x3,226 = 96,78%	96,78+ 96,78 :2= 96,78%
<u>G.2.Factuur</u>	30x3,226= 96,78%	31x3,226 = 100%	96,78+ 100 :2= 98,4%

Overeenkomst	Berekening totale overeenkomst a.d.h.v. De hoofdbeoordelaar.
Tussen beoordelaar 1 en 2= 88,03%	88,03%+ 87,89% : 2= 87,96%
Tussen beoordelaar 2 en 3= 87,89%	

Bijlage 5: Theoretisch model Drs. I. Péntzes

THEORETISCH MODEL MATERIAALHANTERING (Péntzes, 2010)

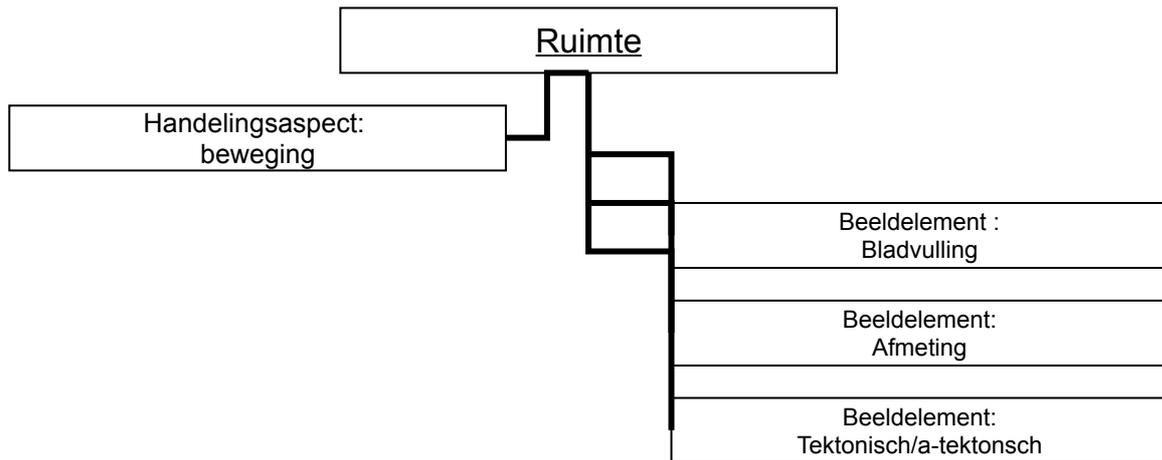
Uitgangspunt voor scoringslijst versie 1

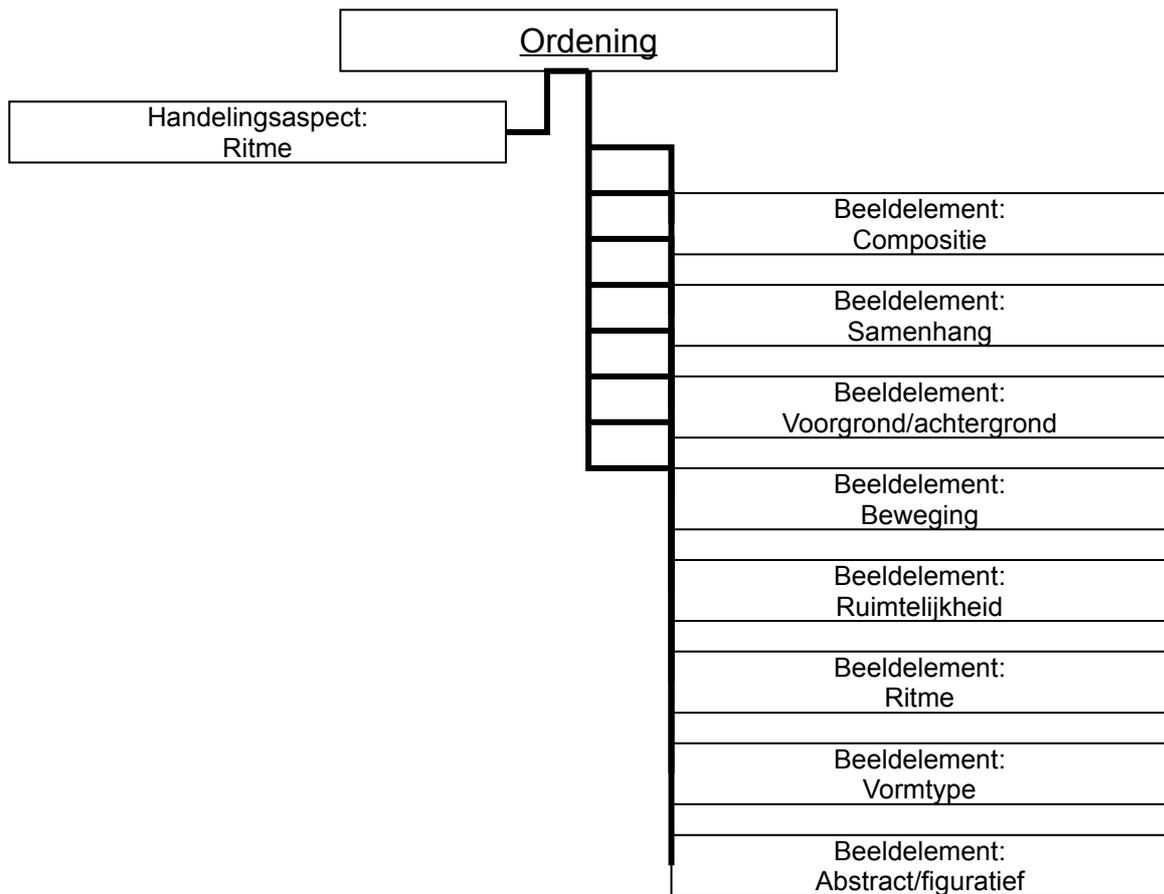
Bijlage 6: Koppeling gemaakt tussen de formele beeldelementen en de aspecten van materiaalhantering

Aantekeningen en besluiten:

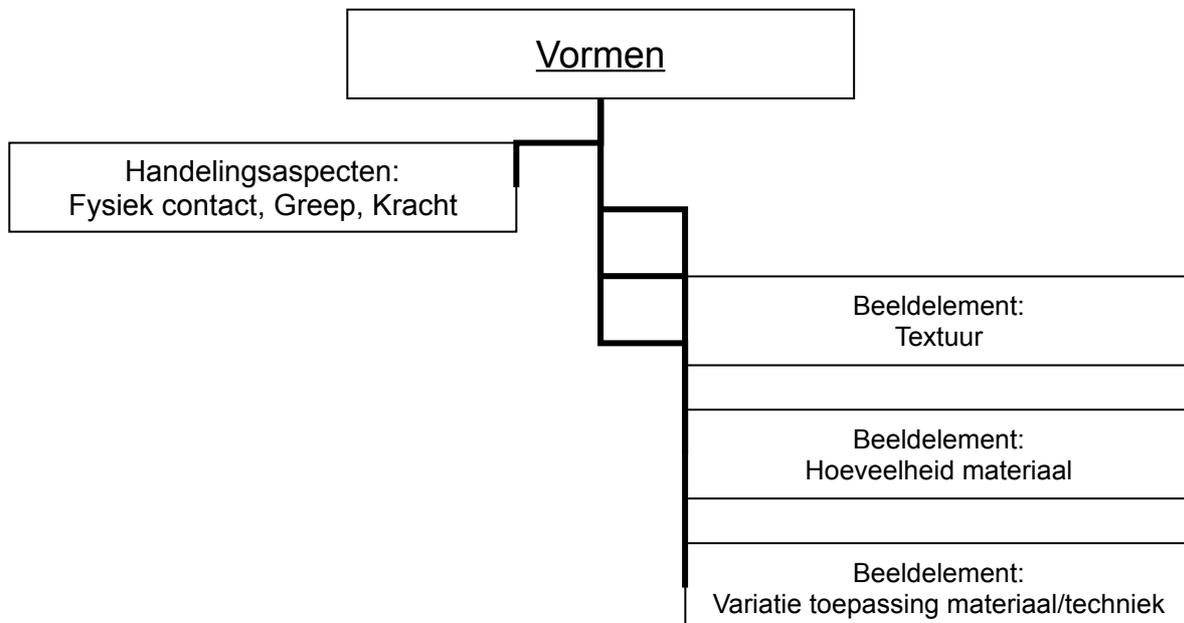
- Categorieën binnen scoringslijst opgedeeld aan de hand van de vormgevingsaspecten van de materiaalhantering. Dus betekenis van de categorieën is die vanuit de theorie van de materiaalhantering.
- Ruimte = de feitelijke ruimte die de cliënt heeft gebruikt.
Wanneer we kennis verkrijgen over het vormingsaspect ruimte, verkrijgen we tevens informatie over het handelingsaspect beweging.

- Ordering = de manier waarop de cliënt zijn werk heeft geordend
Wanneer we kennis verkrijgen over het vormingsaspect ordering, verkrijgen we tevens informatie over het handelingsaspect ritme.

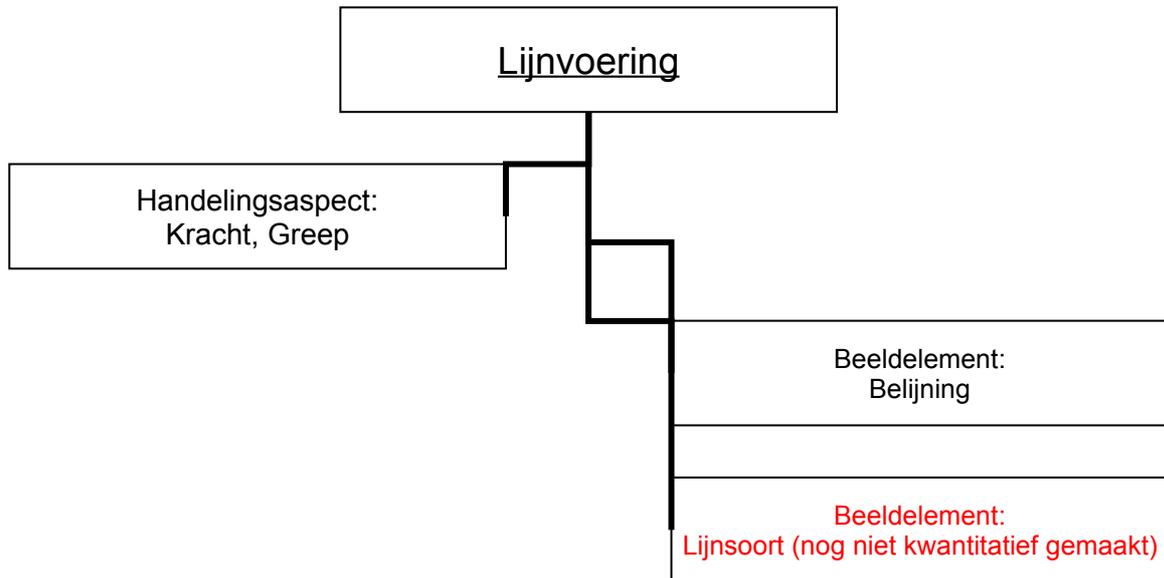
- > Vormen = De manier waarop het werk gevormd is door de cliënt. (sterke verbinding met wat in de formele beeldanalyse *factuur* genoemd wordt.)
Wanneer we kennis verkrijgen over het vormingsaspect *vormen*, verkrijgen we tevens kennis over het handelingsaspect: *fysiek contact*, *greep* en *kracht*.

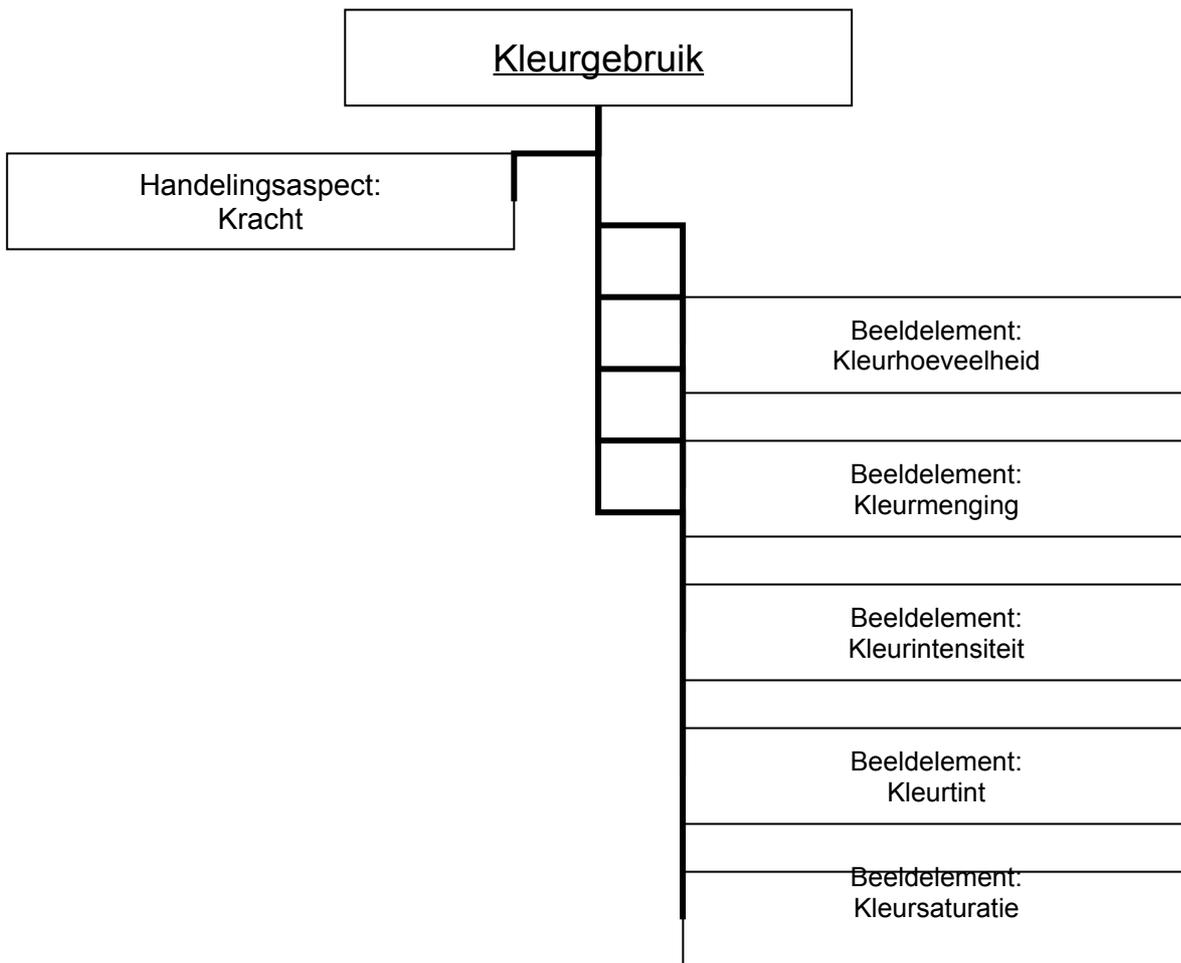
- > Lijnvoering: hier spreken we van de manier waarop lijnen toegepast zijn en de soort lijnen in het werk van de cliënt. (de manier waarop vormen zijn gecreëerd wel of niet en de soort lijnen zichtbaar niet)

zichtbaar, dik/dun, gebroken/doorlopend)

Wanneer we kennis verkrijgen over het vormgevingsaspect lijnvoering, verkrijgen we tevens informatie over het handelingsaspect: kracht en greep.

- Kleurgebruik = keuze en manier van kleurgebruik in het werk van de cliënt.
Wanneer we kennis verkrijgen over het vormgevingsaspect kleurgebruik, verkrijgen we tevens informatie over het handelingsaspect: kracht

- Kader uit scoringslijst gehaald omdat dit element ons geen kennis geeft over de materiaalhantering van de cliënt.
  - Kleurcontrast uit scoringslijst gehaald omdat dit element ons geen kennis geeft over de materiaalhantering van de cliënt.
  - Lijnsoort: gekozen dat dit i.p.v. lineairiteit komt. We hebben het nog niet in een goede vragen kunnen gieten. We denken aan volgende opties:

1. doorgetrokken lijnen
2. onderbroken lijnen
3. Combinatie

1. rechte lijnen
2. gebogen lijnen
3. Combinatie

- Dikke lijnen
- Dunne lijnen
- Combinatie

2 Kleursoort hebben we opgesplitst in: Kleurintensiteit en kleurtint zijn alleen nog niet zeker over benaming.

3 We hebben de vraag of er variatie te zien is in het gebruik van materiaal/techniek/gereedschap in de lijst

opgenomen omdat we vinden dat dit iets zegt over het vormgevingsaspect VORMEN.

We hebben twee vragen opgenomen, eerst de vraag hoeveel materialen er zijn gebruikt. Als tweede of er variatie te zien is in de toepassing van materiaaltechniek.

- Dynamiek hebben we nog niet in kunnen passen. We denken eraan om deze als vraag los in te passen bij de categorie Ruimte. Dynamiek wordt aangeduid wanneer er sprake is van verschillende beeldelementen zoals: diagonale schuine gebogen assen, ruimtelijke dimensies, verspringende vlakken en afsnijding en asymmetrische accenten. Ons idee nu is om dynamiek bijvoorbeeld te scoren wanneer er sprake is van 2 of drie van deze componenten.
- Textuur: ook nog geen andere benamingen.
- Opsplitsing lijn/vlak is nog open voor discussie, voor nu weten we niet op welke manier dit zal moeten en of het überhaupt moet.

Bijlage 7: Voorbeeld toestemmingsformulier en bijgevoegde brief

TOESTEMMINGSFORMULIER

Bij deze verleen ik toestemming om foto's van mijn werkstukken, met waarborg van anonimiteit, te gebruiken in:

Onderzoek "Beeldende Kracht"

Artikelen in nationale vaktijdschriften (voor beeldende therapie of aanverwante vakgebieden)

Artikelen in internationale vaktijdschriften (voor beeldende therapie of aanverwante vakgebieden)

Proefschrift van de onderzoeker

Afstudeerproject studenten

(a.u.b. het hokje invullen waarvoor u toestemming verleend, meerdere opties mogelijk)

Naam:

Naam instelling:

Plaats:

Datum:

Handtekening:

Informatie onderzoek beeldende therapie “Beeldende Kracht”

Voor wie is deze informatie?

Deze informatiebrochure is bedoeld voor personen die beeldende therapie ontvangen en waaraan toestemming wordt gevraagd om hun beeldend producten (werkstukken) te gebruiken in het onderzoek “Beeldende Kracht”.

Waarom wordt er onderzoek gedaan?

Sinds een aantal jaren neemt de vraag toe om behandelingen die aangeboden worden in verschillende instellingen voor geestelijke gezondheid te onderzoeken. Dit heeft als doel om helderheid te krijgen rondom de werking en effecten van verschillende behandelvormen. Dit geldt ook voor beeldende therapie. Door onderzoek te doen naar beeldende therapie, kan de behandeling steeds beter afgestemd worden op de klachten van personen.

Waar wordt onderzoek gedaan?

Vanuit Hogescholen, waar beeldend therapeuten worden opgeleid, zijn kenniskringen in het leven geroepen om dergelijk onderzoek te doen. In de kenniskring KenVaK houden creatief therapeuten, docenten en psychologen zich bezig met onderzoek op het gebied van creatieve therapie.

Wat houdt dit onderzoek in?

Ook het onderzoek “Beeldende Kracht” wordt uitgevoerd binnen KenVaK. Het is een promotieonderzoek. Dit betekent dat het een grootschalig onderzoek is waar minimaal vier jaar aan gewerkt wordt.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door Drs. Ingrid Péntzes en begeleid door de lector van KenVaK, Dr. H. Smeijsters en door Prof. Dr. G. Hutschemaekers, directeur ACSW, Radboud Universiteit in Nijmegen.

Het onderzoek “Beeldende Kracht” richt zich op het ontwikkelen van een theorie met betrekking tot de manier waarop beeldende therapie bijdraagt aan het verbeteren van en het omgaan met psychische klachten.

Wat wordt van u gevraagd?

In de huidige fase van onderzoek wordt getoetst of de formele beeldanalyse (een observatiemethode van beeldend producten waarbij gekeken wordt naar kleur, vorm, lijn enzovoort) een betrouwbare observatiemethode is. Dit gebeurt door middel van het analyseren van een groot aantal beeldend producten die gemaakt zijn door personen in beeldende therapie. Deze analyses worden uitgevoerd door de onderzoeker, en door twee studenten die afstuderen als beeldend therapeut aan de Hogeschool Zuyd te Heerlen. Aan u is de vraag of de beeldend producten die u gemaakt heeft in de beeldende therapie geanalyseerd mogen worden. Ook willen we u vragen of deze gefotografeerd mogen worden. Deze foto's kunnen dan gebruikt worden als illustratieve ondersteuning voor de bevindingen van het onderzoek. Deze bevindingen worden gepubliceerd in nationale en internationale tijdschriften voor creatief therapeuten en aanverwante professionals, het afstudeerproject van de betreffende studenten en uiteindelijk in het proefschrift van de onderzoeker.

Anonimiteit

Hoewel er wel informatie gegeven wordt over de klachten waarvoor u hulp gevraagd heeft, zal uw naam niet gebruikt worden waardoor anonimiteit gewaarborgd is.

Meer informatie?

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met :
Hogeschool Zuyd, Kenniskring KenVaK
Drs. I. Péntzes (onderzoeker)
E-mail: i.penzes@hszuyd.nl
Website: <http://kenvak.hszuyd.nl>

Bijlage 8 Overzicht behandelplan CT uit praktijkstage Marcella Winkelmolen

Behandelplan Creatieve Therapie

Behandelplan van: mevrouw. G
Start therapie: 7 april 2010
Besproken en gemaakt op: 26 april
Terugkoppeling BH team: 28/4

<p><u>Doelen voor de algemene behandeling op Poelsoord</u></p> <p>1 Rustiger worden 2 Aanvallen en woede verminderen 3 oude ik een plaats geven 4 zelfvertrouwen versterken</p>	<p>Info van doorvragen:</p> <p>1 mevr. beschrijft dat hoofd vol en chaotisch is. Net een <i>Vulkaan op uitbarsten</i>. Beschrijft als maar <i> bezig te zijn</i> (voor anderen) → functie daarvan is <i>niet hoeven na te denken</i> → daardoor <i>afstand</i> van situatie.</p> <p style="text-align: right;">contact ↙ ↘</p> <p>3 houdt in: verlegen, niet geaccepteerd voelen, eenzaam</p> <p>Heeft naar eigen zeggen altijd uitgevoerd en gerend voor anderen, zelf niks voor terug gekregen. Wil nu voor eigen gaan kiezen. Vind lastig om <i>zelf keuzes te maken</i>. Ervaart geen <i>ontspanning</i> meer, kan niet meer genieten.</p>
---	--

Evaluatie beginfase van behandeling t.a.v. persoonlijke werkwijze en materiaalgebruik

- hoog werktempo
- veel energie
- op zoek naar uitdaging, iets nieuws, blijven gaan en proberen, niet stilstaan bij wat ik heb.
- imiteert afbeelding → functie houvast en doel. Geeft vervolgens eigen draai aan werkstuk.
- weinig eigen structuur en regie.
- kan niet wachten op droogtijd → wil het liefst 5 dingen tegelijk doen, chaotisch werken.
- groot formaat
- grotere en grovere bewegingen
- kleurmenging door verschillende kleuren op de kwast, = kleur op kast op dan stopt de handeling → iets nieuws.

Aandachtspunten creatieve therapiebehandelplan

- werktempo verlagen
- ruimte voor zichzelf → onderzoeken van wensen en voorkeuren → ontspanning.
- eigen keuzes maken, regie vergroten
- contact maken → Stilstaan en verbinden
- zelfbeeld versterken

Eigen motto vanuit psychotherapie (gekregen 26/4)

Ik sta stil, laat los, en ga genieten.

Bijlage 9: foto's beeldende producten